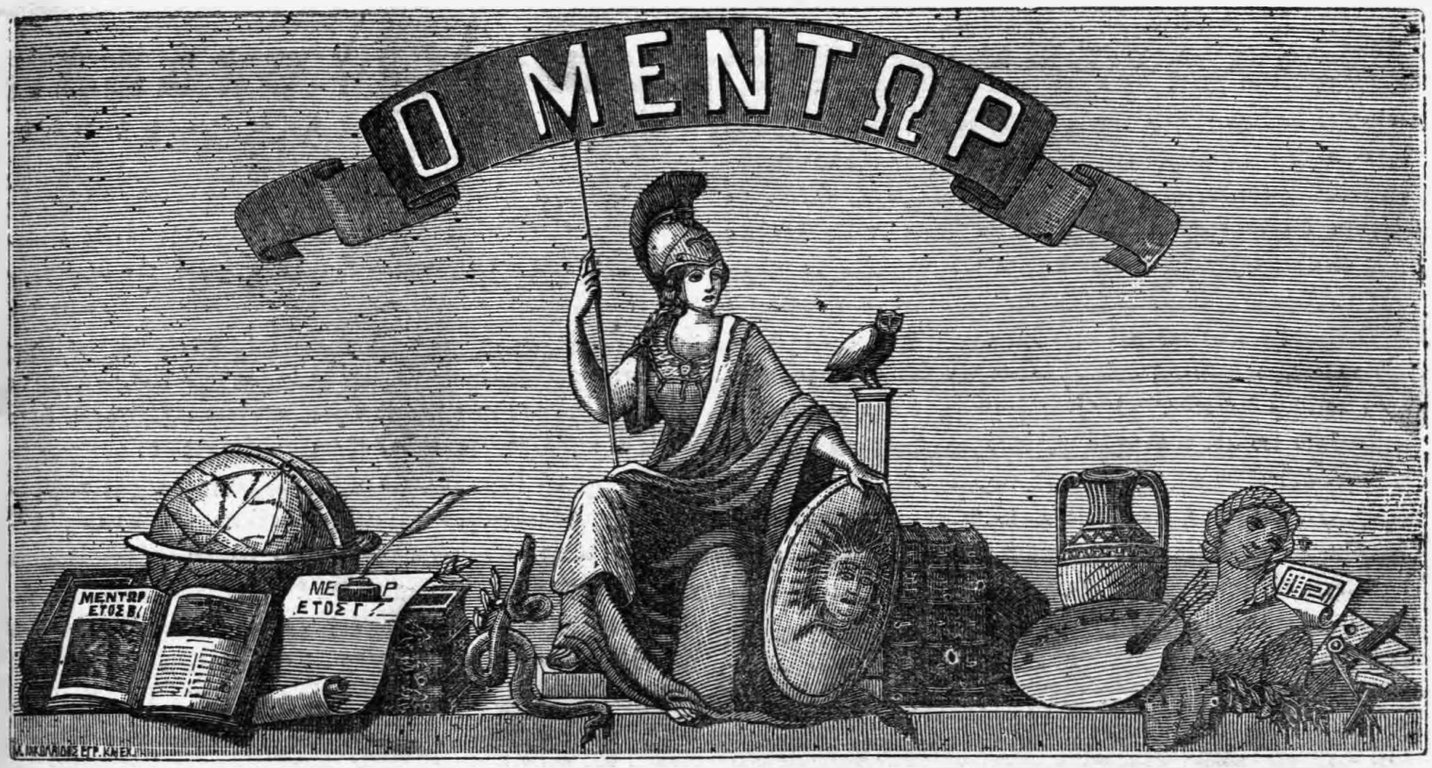

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1873. = ΤΕΥΧΟΣ ΝΑ'.

ΤΟ ΕΝ ΤΗ ΒΙΕΝΑΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩ ΕΚΘΕΣΕΙ ΣΚΗΝΩΜΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΠΑΙΔΟΣ (*).

Α'.

Τὸ δωμάτιον τοῦ μικροῦ παιδός.

Ἀφοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὁρμέμφυτον τῶν ζώων μεριμνᾷ καὶ τυρβάζεται περὶ πολλὰ διὰ τὸν μέλλοντα ἀπόγονον, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ἡ κοῦφη χρυσαλλὶς ἐναποτίθησι τὸ ὠάριον αὐτῆς ἐντὸς ἄνθους ἵνα τὸ τέκνον αὐτῆς ἅμα ἐκκολαφθὲν ἔχῃ ὡραῖον καὶ εὐῶδες λίκνον καὶ τροφὴν ἁρμόζουσαν εἰς τὰ λεπτοφυέστατα αὐτοῦ πεπτικὰ ὄργανα, ἀφοῦ καὶ αὐτὰ τὰ ἄστατα πτηνὰ, οἱ κοσμοπολῖται οὗτοι ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ζώων, κατὰ τὴν ἄνοιξιν καταλείποντα τὴν ἔμφυτον αὐτοῖς ἀστασίαν ἀποκαθίστανται καὶ κτίζουσι μαλακὴν φωλεὰν διὰ τὰ νεογνά των, οὐδόλως παράδοξον ἂν ἐν τῷ τελειοτάτῳ τῶν ζώων, τῷ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ὁρισθέντι βασιλεῖ τῆς λοιπῆς κτίσεως ἀνθρώπῳ, εὑρίσκομεν τὴν περὶ τοῦ νεογνοῦ φροντίδα καὶ πρόνοιαν μᾶλλον ἀνεπτυγμένην καὶ ἐξηυγενισμένην. Ὁ

(*) Ἀξιότιμοι κύριοι τοῦ Μέντορος Συντάκται!

Μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἡ ἀπὸ τοῦ Μαΐου τελουμένη ἐνταῦθα μεγαλοπρεπὴς διεθνὴς ἑορτὴ θέλει μεταβῆ εἰς τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας. Μετὰ τὴν 3ην Νοεμβρίου ἡ ἀνθρωποτης θέλει λαλεῖ περὶ τῆς παρὰ τὸν ὡραῖον κυανοῦν Δούναβιν Συνόδου τῶν ἐθνῶν ὡς περὶ ἱστορικοῦ γεγονότος. Ἡ Ἔκθεσις θέλει παρέλθει, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλεια. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἐκθέσεως θέλουσα νὰ κατασπήσῃ τὰ γιγάντια τοῦ γιγαντίου τούτου ἀνθρωπίνου ἔργου ἀποτελέσματα «κτῆμα ἐς ἀεὶ» συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, συνάμα δὲ καὶ νὰ παράσχῃ τοῖς καθ' ἑκάστην τὰς συναγωγὰς ἐπισκεπτομένοις καὶ «ἀγώνισμά τι εἰς τὸ παραχρῆμα χρήσασθαι» ἐνετέλλατο ἀνδράσιν ἐγνωσμένης εἰδικότητος ἵνα, σπουδάσαντες ἑκάστην τῶν 26 συναγωγῶν (gruppen), ἐκθῶσιν ἐν εἴδει ὑπομνημάτων τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν των.

Πάντα τὰ ὑπομνήματα ταῦτα μετὰ τῶν περὶ τῶν παραρτηματικῶν (additionellen) καὶ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Ἀσιατικῶν ἐκθέσεων πρὸς δὲ τῶν ἐργασιῶν τῶν διεθνῶν ἐπιστημονικῶν συνεδρίων ἐπεξεργασθέντα, ἐπιδιορθωθέντα καὶ ἐπαυξηθέντα θέλουσιν ἀπαρτίσει τὸ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεως δημοσιευθησόμενον «Μέγα αὐθεντικὸν ὑπόμνημα».

Ἐν τῶν 26 ὑπομνημάτων εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Φερδινάνδου Στὰμ «περὶ τοῦ σκηνώματος τοῦ μικροῦ παιδὸς» συνταχθέν, τὸ ὁποῖον μεταγλωττίσας, ἀξιότιμοι κύριοι συντάκται, καὶ πέμπων πρὸς Ὑμᾶς, σᾶς παρακαλῶ ἵνα, ἂν εὕρητε αὐτὸ δημοσιεύσεως ἄξιον, τὸ καταχωρίσητε εἰς τὰς στήλας τοῦ ὄντως μέντορος τῶν κατὰ τὴν φίλην Ἀνατολὴν οἰκογενειῶν Μέντορός Σας,

Ἐκ πείρας γνωρίζων ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ τὸν Μέντορα ὑμῶν ἀναγιγνώσκοντες μετέλαβον ὑψηλῆς μαθήσεως, ἐξελεξάμην κατὰ τὴν μετάφρασιν γλῶσσαν (ἐφ' ὅσον ἠδυνάμην καθαρεύουσαν μέν, μηδόλως ὅμως ἐνιαχοῦ ἀπηλλαγμένην ἁπλοϊκῶν λέξεων καὶ ἐκφράσεων, θέλων νὰ γίνω καταληπτὸς τοῖς πολλοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ Μέντορος καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ συγγραμμάτων ὠφέλειαν ἀναμένουσι καὶ ἀδιαφορῶν ἂν τῶν πεπαιδευμένων τις συνοφρυωθῇ ἀναγινώσκων «κούκλα, κούνια, ὑποκάμισα, ἀσπρόρρουχα» καὶ τὰ ὅμοια.

Ἔρρωσθε.

Ἐν Βιέννῃ 17/29 Ὀδρίου 1873.

Ὁ Ὑμέτερος
ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ,
διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας.

ἡγεμὼν προστίθησιν ὁλόκληρον πτέρυγα εἰς τὰ ἀνάκτορά του καὶ προμηθεύεται χρυσᾶ λίκνα διὰ τὸν ἀναμενόμενον ἢ τὴν ἀναμενομένην διάδοχον· ἡ ἡγεμονίς, μὴ ἀρκουμένη εἰς ὅσα ἠγοράσθησαν παρὰ τοῖς ἐπισημοτάτοις τῶν ἱματιουργιῶν τῆς πρωτευούσης, ἰδίαις χερσὶ κεντῇ τὸ πολυποίκιλον ἐφάπλωμα, πλέκει τὰ τρίχαπτα διὰ τὰ σινδόνια καὶ ῥάπτει τὰ ὡραῖα τοῦ μέλλοντος ἡγεμονόπαιδος ἐνδύματα συνενοῦσα μετὰ τοῦ χρησίμου τὸ πολυτελὲς καὶ ὡραῖον. Ὁ εὔπορος δημότης ἑτοιμάζει ἴδιον δωμάτιον διὰ τὸ τέκνον του καὶ κοσμεῖ αὐτὸ διὰ παντὸς χρησίμου ἐπίπλου ἢ ἀθύρματος, ὡς εἶδον οἱ ἐπισκεψάμενοι τὴν Ἔκθεσιν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ παιδικῷ δωματίῳ. Ὁ πένης ἐργάτης, ὁ διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ μετώπου του καὶ πολλαχῶν κινδύνων τῆς ζωῆς του κερδίζων τὸν ἄρτον ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς συμβίας του, ἅμα ἴδῃ πλησιάζουσαν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ θέλει αὐξηθῇ κατὰ ἕνα, ἑτοιμάζει τὴν καλλιτέραν γωνίαν τοῦ δωματίου διὰ τὸ λίκνον, ἡ δὲ φιλόστοργος μήτηρ μετὰ τὴν βαρεῖαν τῆς ἡμέρας ἐργασίαν καθημένη παρὰ τὴν λυχνίαν ἐργάζεται τὴν ἡμίσειαν πολλάκις νύκτα κόπτουσα τὰ παλαιὰ ὑποκάμισα τοῦ συζύγου της καὶ μεταβάλλουσα αὐτὰ εἰς χιτωνίδια, σινδόνια ἢ καλύμματα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀναμενομένου τέκνου της.

Ἡ περὶ τοῦ νεογνοῦ αὕτη πρόνοια εἶνε τὸ ὡραιότερον τοῦ ἀνθρώπου καθῆκον. Ἐκ τῶν στατιστικῶν τῆς ἐπιστήμης πινάκων ἀποδείκνυται ἐναργῶς ὅτι τὰ 50)00 τῶν νεογνῶν ἀναρπάζονται κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἡλικίας ἔτος ὑπὸ τοῦ θανάτου, πολλὰ δὲ τῶν ὑπολειπομένων πάσχουσι διάφορα νοσήματα ἀποκτηθέντα κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἕνεκα ἀσυγγνώστου ἀμελείας τῶν γονέων.

Τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διήνυσεν ὁ ἄνθρωπος τὸ πρῶτον τῆς ἡλικίας του ἔτος ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ μετὰ ταῦτα βίου του. Τὰ νεογνὰ τῶν μελισσῶν γίνονται ἐργάτιδες μὲν ὅταν κλεισθῶσιν ὑπὸ τῆς κοινότητος ἐντὸς μικρῶν κυψελῶν, βασίλισσαι δὲ ὅταν ἐντὸς μεγάλων. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἐν τῷ σκηνώματι τοῦ μικροῦ παιδὸς ἦσαν ἐκτεθειμένα πολλὰ βρεφῶν δωμάτια μετὰ τῶν διακοσμήσεων αὐτῶν.

Τὸ ἐπίπλοπωλεῖον τοῦ κ. Σ. Λοέβ ἐκ Βιέννης ἐξέθηκε δωμάτιον, οὗ ἡ διακόσμησις ἦν πράγματι πρότυπος. Συνῳδὰ πρὸς τοὺς σκοποὺς ὁ ἐκθέτης ἀπέφυγε τὴν πολυτέλειαν, ἥτις ὑπερερεθίζουσα καὶ θαμβοῦσα τὰς αἰσθήσεις βλάπτει τὰ βρέφη. Τὰ ἔπιπλα πάντα σχεδὸν ἦσαν χρώματος κυανοῦ, τὸ ὁποῖον μιγνύμενον μετὰ τεχνητοῦ φωτὸς μᾶλλον ἢ ἧττον κιτρίνου παράγει φωτισμοὺς καθαρῶς λευκούς. Αἱ ἱματιοθῆκαι καὶ τὰ κιβώτια ἦσαν ὅμοια τῶν ἐν τοῖς δωματίοις τῶν τέκνων τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Τὰ ἐν τῷ ἐν λόγῳ δωματίῳ ὑπὸ τοῦ προμηθευτοῦ τῆς Αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς κυρίου Καρόλου Ὄφμαν ἐκτεθέντα χιτώνια, ἀσπρόρρουχα, σινδόνια κτλ. ἦσαν ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τῆς ἀρχιδουκίσσης Βαλερίας μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι αἱ παρυφαὶ ἀντὶ ἰωδῶν ἦσαν κυαναῖ. Τὸ λίκνον καὶ ἡ διακόσμησις αὐτοῦ ἐγένοντο κατὰ τὰ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ. Ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ ἐξετέθησαν κατὰ ρητὴν τῆς Αὐτοκρατείρας διαταγὴν ἡ πολυτελεστάτη ἕδρα τοῦ διαδόχου Ρουδόλφου, τραπεζίδια, θρονία κοῦκλαι καὶ λοιπὰ ἀθύρματα, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζετο ἡ ἀρχιδούκισσα Κιζέλα. Ἀπὸ τῶν τοίχων ἐκρέμαντο αἱ φυσικῷ μεγέθει εἰκόνες τοῦ αὐτοκράτορος, τῆς αὐτοκρατείρας, τοῦ διαδόχου καὶ τῶν ἀρχιδ. Κιζέλας καὶ Βαλερίας. Καὶ τοιοῦτον μὲν ἦν τὸ δι' ἡγεμονόπαιδας ὡρισμένον παιδικὸν δωμάτιον.

Τὸ δωμάτιον τῶν παίδων τῶν δημοτῶν μετὰ τῆς διακοσμήσεως αὐτοῦ ἐξετέθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς ἐπιτροπῆς ἐντὸς ἑτέρου δωματίου. Τοῖς πᾶσι γνωστὸν εἶνε ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀνατροφὴν τέκνων ὑπερτεροῦσι πάντων τῶν ἐθνῶν οἱ Ἄγγλοι. Ἕνεκα τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἐθίμων οἱ Ἀγγλόπαιδες μένουσι πάντοτε σχεδὸν ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ὁ χειμὼν ἐν Ἀγγλίᾳ εἶνε μακρός, τὰ δὲ παιδία τῶν πόλεων καὶ τὸ θέρος σπανίως ἐξέρχονται, ὥστε ἡ ὑγεία καὶ ἀνάπτυξις αὐτῶν ἐξῃρτῆνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς θέσεως τοῦ δωματίου, τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τῆς καθόλου διακοσμήσεως τοῦ χώρου ἐν ᾧ μείνωσι κεκλεισμένα. Ἐν ταῖς Ἀγγλικαῖς οἰκίαις τὰ δωμάτια τῶν παίδων κεῖνται εἰς τὰ ἀνώτερα πατώματα, διότι ταῦτα ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐχούσαις στενὰς ὁδοὺς εἶνε φωτεινότερα, εὐαερώτερα καὶ κατὰ συνέπειαν ὑγιεινότερα τῶν κατωτέρων. Πρὸς τούτῳ ὁ Ἄγγλος ἀρχιτέκτων φροντίζει καὶ περὶ τοῦ ἀερισμοῦ τοῦ δωματίου τῶν παίδων ἰδίᾳ διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν παραθύρων. Αἱ ὕελοι τῶν παραθύρων εἶνε τοιουτοτρόπως τοποθετημέναι, ὥστε τὸ κατώτερον μέρος ἀναβιβάζεται κλίνον ὀλίγον πρὸς τὰ ἔξω, τὸ δὲ ἀνώτερον καταβιβάζεται κλίνον πρὸς τὰ ἔσω καὶ τοιουτοτρόπως ἕκαστον παράθυρον ἔχει δύο ἀνοικτὰ διαστήματα ὁμοιάζοντα πρὸς χωνία κάπως· διὰ τοῦ κατωτέρου ἀνοικτοῦ διαστήματος εἰσορμᾷ εἰς τὸ δωμάτιον ὁ ἐκ τῶν ἔξωθεν καθαρὸς ἀήρ, διὰ δὲ τοῦ ἀνωτέρου ἐξορμᾷ ὁ θερμότερος καὶ πρὸς ἀναπνοὴν ἄχρηστος καὶ βλαβερὸς ἀὴρ τοῦ δωματίου. Πᾶς ὁπωσοῦν εὔπορος Ἄγγλος ἔχει ἐστρωμένα καὶ τὰ ἄλλα μὲν τοῦ οἴκου του δωμάτια ἰδίᾳ δὲ τὸ τῶν παίδων μὲ παχεῖς καὶ μαλακοὺς τάπητας, ἐφ' ὧν τὰ παιδία κάθηνται, κυλίονται ἢ βαδίζουσιν ἀνυπόδητα, μηδένα διατρέχοντα κίνδυνον νὰ κρυολογήσωσι καὶ ὁσάκις πέσωσιν οὔτε πληγώνονται οὔτε πονοῦσιν ἑπομένως οὔτε κλαίουσι, διότι ὁ τάπης εἶνε παχύς, θερμὸς καὶ μαλακός.

Τὸ κύριον συστατικὸν ὑγιεινοῦ δωματίου, μάλιστα παίδων, εἶνε καθαρός, μετρίως θερμὸς καὶ τῆς αὐτῆς περίπου πάντοτε θερμοκρασίας ἀήρ. Ὁ μεμολυσμένος ἀὴρ εἶνε ὀλέθριος καὶ ὀλεθριώτερος καὶ αὐτῆς τῆς κακῆς τροφῆς, διότι τροφὴν μὲν προσλαμβάνουσιν οἱ παῖδες καθ' ὡρισμένας μόνον ὥρας τῆς ἡμέρας, ἀέρα δὲ ἀναπνέουσι περίπου 30 χιλιάδας φορὰς καθ' ὅλον τὸ ἡμερονύκτιον· ἂν ὁ ἀὴρ τύχῃ μεμολυσμένος διαφθείρει τὸ ἐντὸς τῶν πνευμόνων αὐτῶν αἷμα καὶ τοὺς δηλητηριάζει.

Συνήθως οἱ γονεῖς φοβούμενοι μὴ γινομένου ρεύματος κρυολογήσωσι τὰ τέκνα των σπανίως ἀερίζουσι τὰ δωμάτια αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τοῦ κρυολογήματος ὑπάρχουσι πολλὰ ἀμυντήρια μέσα: ἱσπανικοὶ τοῖχοι (paravents), θερμάστραι καὶ θερμὰ ἐνδύματα· κατὰ τοῦ μεμολυσμένου ὅμως ἀέρος ἓν καὶ μόνον: ὁ συχνὸς τῶν δωματίων ἀερισμός. Διὰ τοῦτο οἱ πλούσιοι ἔχουσι πολλὰ δωμάτια ὡρισμένα διὰ τὰ τέκνα των, ὥστε ἑνῷ ἀερίζεται τὸ ἕν οἱ παῖδες μένουσιν ἐν τῷ ἑτέρῳ· ἀλλὰ δυστυχῶς πάντες δὲν εἶνε

πλούσιοι· οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἶνε πτωχοὶ μόλις ἓν δωμάτιον μεθ' ὅλης τῆς συνήθους πολυμελοῦς οἰκογενείας των κατοικοῦντες, περὶ δὲ τῆς ὑγείας τούτων κυρίως χρέος ἔχει ἡ ἐπιστήμη νὰ φροντίσῃ. Ὁ ἰατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ι. Ε. Πόλακ, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ παιδικοῦ σκηνώματος, ἐξέθηκε δωμάτιον δι' οἰκογένειαν μὲ δύο τέκνα, ἐν αὐτῷ δὲ συσκευὴν ἀεριστικὴν ἁπλουστάτην καὶ σκόπιμον. Τὸν μὲν χειμῶνα σωλὴν διήκων διὰ τοῦ τοίχου καὶ τοῦ πατώματος ἐκστομοῦται παρὰ τὴν θερμάστραν· ὁ θερμὸς ἀὴρ τοῦ δωματίου ἐξέρχεται διὰ τοῦ σωλῆνος καὶ ἀντ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἰδίου σωλῆνος εἰσέρχεται ὁ ἐκ τῶν ἔξωθεν ψυχρὸς καὶ καθαρός. Τὸ δὲ θέρος ἕτερος σωλὴν ἀνανεοῖ τὸν ἀέρα τοῦ δωματίου.

Β'.

Ἡ πρώτη περιποίησις τοῦ παιδός.

Τροφὴ καὶ λουτρόν.

Ἡ καταλληλοτάτη τοῦ νεογνοῦ τροφὴ εἶνε τὸ μητρικὸν γάλα, προϋποτιθεμένου, ἐννοεῖται, ὅτι ἡ μήτηρ δύναται νὰ γαλακτοτροφήσῃ τὸ τέκνον της· περὶ τούτου μόνον ἐπιστήμων ἰατρὸς δύναται ν' ἀποφανθῇ. Δυστυχῶς ὅμως τὴν σήμερον πολλαὶ μητέρες ἢ πράγματι δὲν δύνανται νὰ διαθρέψωσι τὰ τέκνα των ἢ προσποιοῦνται διὰ λόγους αὐταῖς γνωστοὺς μόναις. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ εὑρέσεως καλῆς τροφοῦ, ἧς τ' ἀπαραίτητα προσόντα εἰσὶν ἐν περιλήψει τὰ ἑξῆς. α.) νὰ μὴ πάσχῃ κολλητικὸν νόσημα, ἤτοι λείριον (ἴλερτν), ὀστρακιὰν (σκαρλατίναν), εὐφλογίαν, τύφον, χοιράδας, σύφιλιν, ψώραν, κασσίδαν κτλ. β) νὰ ᾖνε ἀπηλλαγμένη νόσων ἐπηρεαζουσῶν τὸ γάλα της· γ'.) νὰ ἐγέννησεν εἰ δυνατὸν ταὐτοχρόνως μὲ τὴν μητέρα τοῦ παιδίου ἢ τοὐλάχιστον ἡ μεταξὺ τῶν δύο τοκετῶν διαφορὰ νὰ μὴ ᾖνε μεγάλη· δ'.) νὰ μὴ ᾖνε ἔγκυος· ε.) νὰ μὴ ὑπερέβῃ τὸ 35 ἔτος· ς'.) νὰ ἔχῃ πολὺ γάλα, καλοὺς ὀδόντας, καλὰ οὖλα, καλῶς ἀνεπτυγμένους μαστούς, εἰ δυνατὸν νὰ ᾖνε ξανθή· ζ'.) νὰ γνωρίζῃ τὸ ἔργον της ἤτοι νὰ μὴ ᾖνε πρωτοτόκος· η.) τὸ βρέφος ν' ἀνέχηται τὸ γάλα της, νὰ τρέφηται προφανῶς καὶ νὰ μὴ πάσχῃ διάρροιαν. θ'.) ἡ διαγωγή της νὰ ᾖνε καλή, νὰ μὴ ᾖνε φιλόνεικος, θυμώδης, ἔκδοτος εἰς οἰνοποσίαν κτλ. ι.) νὰ ᾖνε καθαρά.

Ἡ προσλαμβάνουσα δὲ τὴν τροφὸν οἰκογένεια πρέπει νὰ φροντίζῃ, ὥστε ἡ μεταβολὴ τοῦ βίου αὐτῆς νὰ μὴ γίνῃ αἰφνιδίως: νὰ μὴ τρώγῃ δηλ. πολυποίκιλα καὶ κεκαρυκευμένα φαγητά, ἑνῷ πρὶν ἔτρωγεν ἓν μόνον, νὰ μὴ πίνῃ πολὺν καὶ ἰσχυρὸν οἶνον, ν' ἀποφεύγῃ τὰ ὄξυνα καὶ ἁλμυρά, ἂν πρὶν εἰργάζετο νὰ ἐργάζηται· πάλιν κυρίως δὲ νὰ ἐξέρχηται εἰς περίπατον τὸ νεογνὸν φέρουσα ἐν ἀγκάλαις.

Προϊούσης τῆς ἡλικίας τοῦ βρέφους πρέπει νὰ μεταβάλληται καὶ ἡ χορήγησις τοῦ μαστοῦ κατά τε τὴν συχνότητα καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου. Εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτε ὁ στόμαχός του δὲν ἀνέχεται μεγάλην γάλακτος ποσότητα διὰ μιᾶς καὶ ἑπομένως τὸ « ἐκβάλλει,» πρέπει νὰ χορηγῆται ὁ μαστὸς λίαν συνεχῶς καὶ ἐν καιρῷ τῆς νυκτός· βραδύτερον ὅμως πρέπει νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν τάξιν, ὥστε νὰ θηλάζῃ ἅπαξ κατὰ δίωρον, βραδύτερον τρίωρον καὶ ἅπαξ πρὸ τοῦ ὕπνου τῆς νυκτὸς καὶ τὴν πρωΐαν πάλιν. Ὁσάκις κλαίῃ δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι πεινᾷ. Τοιουτοτρόπως συνειθίζει τὸ βρέφος, κοιμᾶται τὴν νύκτα ἡσύχως καὶ ἀφήνει καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κοιμηθοῦν, οὐδεμίαν δὲ πρόφασιν ἔχει ἡ τροφὸς νὰ τὸ « πάρῃ εἰς τὸ κραββάτι της,» τὸ ὁποῖον οὐδέποτε, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται. Ὅταν ἀρχίσῃ ἡ ὀδοντοφυΐα ἐπιτρέπεται νὰ δίδηται εἰς τὸ βρέφος καὶ ὀλίγος ζωμὸς ἤ τι ὅμοιον, ἀπὸ δὲ τοῦ 9 μέχρι τοῦ 15 μηνὸς (δηλ. κατὰ τὸ μεταξὺ διάστημα) πρέπει ν' ἀπογαλακτισθῇ, οὐχὶ ὅμως αἰφνιδίως, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἵνα ἐν ἀνάγκῃ μὴ ἔχῃ λησμονημένον τὸ θηλάζειν. Οὐδέποτε δὲ φρόνιμοι γονεῖς ἀπογαλακτίζουσι τὸ τέκνον των ἐν καιρῷ θέρους.

Μὴ ὑπαρχούσης τροφοῦ, καταφεύγομεν εἰς τὸ νωπὸν τῶν ζώων γάλα, τὸ ὁποῖον περιέχει τὰ ἀναγκαῖα θρεπτικὰ συστατικὰ κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου λόγον ὡς καὶ τὸ γυναικεῖον· τότε δὲ ἀναπληροῦμεν τὴν μὲν φυσικὴν θερμότητα τοῦ γυναικείου γάλακτος διὰ τεχνητῆς θερμάνσεως, τὴν δὲ ἀλκαλικὴν ἀντίδρασιν αὐτοῦ (τὸ βόειον γάλα ἔχει πάντοτε ὀξεῖαν χημικὴν ἀντίδρασιν, βλαβερὰν οὖσαν) διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν διτανθρακικοῦ νάτρου (bicarbonatis sodae). Αἱ φιάλαι καὶ τέλος τὰ σκεύη πρέπει νὰ ὦσι πάντοτε καθαρά, ἡ δὲ ἐκ καουτσοὺκ θηλὶς πρέπει νὰ κῆται ἐντὸς ψυχροῦ καὶ διαυγοῦς ὕδατος ὁσάκις δὲν θηλάζει τὸ παιδίον.

Οἱ γαλακτοπῶλαι πάσης φυλῆς καὶ πάσης πόλεως νοθεύουσι τὸ γάλα εἴτε δι' ἁπλοῦ πηγαίου ὕδατος εἴτε δι' ἄλλων βλαβερῶν πολλάκις εἰς νεογνὰ μάλιστα οὐσιῶν. Καὶ τὴν μὲν δι' ὕδατος νόθευσιν ἀνακαλύπτει πᾶς τις εἴτε διὰ τοῦ ὄνυχος εἴτε διὰ τοῦ γαλακτομέτρου, τὸ ὁποῖον ἐξέθηκεν ἐν τῷ σκηνώματι ὁ καθηγητὴς Μόζερ, τὰς δὲ λοιπὰς διὰ χημικῶν μέσων καὶ ἀναλύσεων μὴ προσιτὰς παντὶ ἐνδιαφερομένῳ. Δυσκολωτάτη δέ, ἐν μεγάλαις ἰδίᾳ πόλεσιν, εἶνε ἡ ἐξακρίβωσις ἂν τὸ γάλα ἠμέλχθη ἀπὸ ὑγιὲς ἢ νοσοῦν ζῶον· τοῦτο δέ, ὡς οἴκοθεν ἐννοεῖται, δὲν εἶνε διόλου ἀδιάφορον πρὸς τὴν ὑγείαν τῶν τεχνητῶς τρεφομένων παιδίων. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὀλεθρίων συνεπειῶν τῶν ἐκ τῆς νοθεύσεως τοῦ γάλακτος καὶ τῆς διὰ γάλακτος νοσούντων ζώων τροφῆς τῶν νεογνῶν, ἐπενόησεν ὁ μέγας Λίβιγ τὸν παιδικὸν λεγόμενον ζωμὸν (Kindersuppe), ὅστις πωλεῖται πανταχοῦ τὴν σήμερον. Ἐν τῷ σκηνώματι ὑπῆρχον ἐκτεθειμένα δύο εἴδη τοῦ παιδικοῦ τούτου ζωμοῦ: τὸ πρῶτον ἐν εἴδει ἐκχειλισματικῆς κόνεως ὑπὸ τοῦ κυρίου Γεωργίου Στοέγερ ἐκ Βιέννης, τὸ δὲ δεύτερον συγκεντρωμένον ὑπὸ τῶν κυρίων Ἕρμαν Λίβιγ καὶ Α. Βίδεμαν.

Ἑτέρου εἴδους τροφὰς διὰ βρέφη ἐξέθηκαν ὁ ἐν Βιέννῃ φαρμακοποιὸς κύριος Ῥάαβ «σοκολάταν ἐξ ἐκχειλίσματος κρέατος (Fleisch-extract-chocolat), ὁ ἐκ Vevay χημικὸς Nastlé « παιδικὸν ἄλευρον» καὶ ὁ ἐκ Neuchâtel Φίλιππος Σουσὰρ (Sucheri) « παιδικὴν σοκολάταν.»

Μετὰ τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὴν καλὴν τροφὴν τὸ νεογνὸν

ἔχει ἀνάγκην μεγάλης καθαριότητος. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας πρέπει νὰ λούηται καὶ καθαρίζηται τοὐλάχιστον ἅπαξ τῆς ἡμέρας. Τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα σκεύη εἶνε ὁ λουτὴρ καὶ ἡ λουτήριος τράπεζα, ὧν πρότυπα ἦσαν ἐκτεθειμένα ἔν τε τῷ δωματίῳ τῶν ἡγεμονοπαίδων καὶ τῷ Ἀγγλικῷ. Ἐν ἰδιαιτέρῳ δωματίῳ ὁ ἐξ Ἀϊδελβέργης κύριος Ἐβ. Λιπόδσκυ εἶχεν ἐκθέσει παιδικὸν νοσοκομεῖον, ἐνῷ ὑπῆρχεν ὅ τε λουτὴρ καὶ ἡ λουτήριος τράπεζα, πρὸς δὲ χειρόμακτρα, σπόγγοι καὶ τὰ ὅμοια. Ὁ κύριος Φραγκίσκος Ζάχερλ γνωρίζων ὅτι ἕνεκα ἀμελείας ἢ ἀγνοίας τῶν ὑπηρετριῶν πολλάκις βλάπτονται τὰ βρέφη ἐντὸς τοῦ λουτῆρος ἐπενόησε τράπεζαν ἐφ' ἧς πλύνεται κάλλιστα διὰ σπόγγων καὶ καθαρίζεται τὸ βρέφος· ἡ τράπεζα αὕτη τοῦ κυρίου Ζάχερλ ἦν τὸ ἀντικείμενον τῆς περιεργείας πάντων τῶν ἐπισκεπτομένων τὸ παιδικὸν σκήνωμα.

Γ'.

Διακόσμησις τοῦ παιδικοῦ δωματίου.

α. Ἐνδύματα.

Τῶν νεογνῶν τὸ δέρμα δὲν εἶνε εἰσέτι ἐντελῶς ἀνεπτυγμένον, ἑπομένως καὶ ἡ ἐλαχίστη ψύξις δύναται νὰ ἐπενέγκῃ νόσον τοῦ παιδίου. Μετά τινας μῆνας ὅτε πλέον τὸ νεογνὸν ἀρχίζει νὰ ἱδρώνῃ ἀναπτύσσεται ἐντελῶς τὸ δέρμα του· μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης, κυρίως ἐν καιρῷ χειμῶνος, οἱ γονεῖς πρέπει νὰ τὸ προφυλάττωσι πολύ. Ὀσάκις «βραχῇ» ἵνα τὴν εὐῆμιστικὴν τῶν μητέρων καὶ τροφῶν φράσιν μεταχειρισθῶμεν, πρέπει ἀμέσως ν' ἀντικαταστήσωμεν τὰ βρεγμένα ἐνδύματα διὰ στεγνῶν καὶ νὰ σπογγίσωμεν καλῶς τὸ παιδίον, οὕτινος ἡ εὐεξία καὶ ἀνάπτυξις ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν σκοπίμων ἐνδυμάτων καὶ τῆς συχνῆς ἀλλαγῆς αὐτῶν.

Τὰ ἐνδύματα τῶν νεογνῶν εἶνε διάφορα ἀναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, οἱ δ' ἐπισκεψάμενοι τὸ σκήνωμα τοῦ μικροῦ παιδὸς ἠδύναντο νὰ σπουδάσωσι λεπτομερῶς τὰ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Διὰ φωτογραφιῶν, χαλκογραφιῶν, ἐλαιογραφιῶν, εἰκόνων τοῦ συρμοῦ καὶ ἀγαλματίων παρίσταντο τὰ βρέφη πάντων σχεδὸν τῆς ὑφηλίου τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τοῦ γυμνοῦ τέκνου τῆς Ἀφρικῆς μέχρι τοῦ ἐν πολλαῖς μηλωταῖς κεχωσμένου Ἐσκιμωδίου. Κατὰ δὲ τὰ σχέδια τοῦ ἐν τῇ ἰατρικῇ τῆς Βιέννης σχολῇ καθηγητοῦ τῆς παιδιατρικῆς κυρίου Ἕρμανν Βιδερχέφερ ἦσαν ἐκτεθειμένα δώδεκα ἀγαλματία μητέρων κρατουσῶν τὰ τέκνα αὐτῶν κατὰ τὰ ἔθιμα δώδεκα διαφόρων λαῶν· τὰ ἀγαλματία ταῦτα παρίστων ἀστὴν τῆς Βιέννης, χωρικὴν τῆς ἄνω Αὐστρίας, Κροάτιδα, Ἀγγλίδα, Κινεζίδα, Ἀμερικανίδα, Αἰγυπτίαν, Καφρίδα, Ἰνδήν, Βραζιλιανήν, Λαπλανδὴν καὶ Σαμοϊέτιδα· συνάμα δὲ ἐφαίνετο καὶ ἡ ἐνδυμασία ἑκάστου βρέφους.

Ἡ Κινεζικὴ καὶ Ἰαπωνικὴ ἐπιτροπὴ ἐξέθηκαν ἐν ἰδιαιτέρῳ ἑκάστῃ δωματίῳ ἀσπρόρρουχα καὶ λοιπὰ ἐνδύματα βρεφῶν, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ ἐν ἑτέρῳ δωματίῳ πλήρη διακόσμησιν δωματίου Ἀγγλοπαίδων, πρὸς δὲ σινδόνια, προσκεφάλαια καὶ λοιπὰ εἰς κλίνην χρειώδη, λίκνον, λουτῆρας καὶ τὰ ὅμοια. Κατὰ τὰ Ἀγγλικὰ ἔθιμα τὰ ἐνδύματα τῶν νεογνῶν κατασκευάζονται ἐκ παχέος μὲν πλὴν ἐλαφροῦ ἐριούχου ὑφάσματος καὶ τοιουτοτρόπως, ὥστε μηδόλως νὰ ἐμποδίζωσι τὴν ἐλευθέραν τῶν μελῶν κίνησιν.

Τὴν πληρεστάτην τῶν παιδικῶν ἀσπρορρούχων καὶ ἐνδυμάτων συλλογὴν εἴδομεν ἐν τῷ δωματίῳ τῶν ἡγεμονοπαίδων ἐκτεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ προμηθευτοῦ τῆς Αὐτοκρ. αὐλῆς Καρόλου Ὄφμαν. Τὰ πολυώνυμα ταῦτα ἐνδύματα (ἐν ὅλοις ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν εἴδη) ὑπῆρχον ἕκαστον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ κατὰ 12άδας, λευκότατα, κεντημένα, κεκοσμημένα μὲ τρίχαπτα καὶ ἦσαν ἡ χαρὰ καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς περιεργείας τοῦ ὡραίου φύλου.

Ἑτέραν ὁμοίαν συλλογὴν ἐξέθηκεν ἡ κυρία Αὐγούστα Φρίδβεργ ἐκ Βιέννης καὶ δὴ εἰς τρία τμήματα, ὧν τὸ πρῶτον περιεῖχε τὰ εἰς νεογνὸν ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας μέχρι πέντε μηνῶν χρειώδη, τὸ δεύτερον τὰ εἰς τὸ δυνάμενον ἤδη νὰ κάθηται καὶ τὸ τρίτον τὰ εἰς τὸ ἀπὸ ἑνὸς μέχρι δύο ἐτῶν.

Ἐκ τῶν συλλογῶν τούτων εἶδον οἱ καὶ μὴ εἰσέτι τὸ γλυκὺ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς ὄνομα φέροντες πόσα πράγματα ἐπενόησε καὶ ἐπινοεῖ καθ' ἑκάστην ἡ στοργὴ τῶν γονέων διὰ τὰς ποικίλας ἀνάγκας τῆς πρώτης ἡλικίας τῶν τέκνων των.

β'. Τὸ λίκνον καὶ ἡ παιδικὴ κλίνη.

Τὸ νεογνὸν ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν εἰς τὸν κόσμον ἔλευσίν του δὲν δύναται οὔτε νὰ καθήσῃ οὔτε νὰ ἐγερθῇ οὔτε νὰ ἐγείρῃ κἂν τὴν κεφαλήν του, κεῖται ὡς ὁ βαρέως ἀσθενῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς οἱ θέλοντες νὰ ἦνε ὑγιὲς τὸ τέκνον των καὶ ν' ἀναπτυχθῇ φροντίζουσιν ἵνα τὸ στρωματίδιον καὶ τὰ σινδόνια αὐτοῦ ὦσι καθαρά, μαλακά, νὰ μὴ σχηματίζωσι δίπλας, αἵτινες εἰσὶν ὀλέθριαι εἰς τὸ τρυφερὸν τοῦ νεογνοῦ σῶμα, τὸ καλύπτουσι καλῶς μὲ ἐλαφρὰ πλὴν θερμὰ ἐφαπλώματα, κυρίως κατὰ τὸν χειμῶνα, τοποθετοῦσι καλῶς τὸ λίκνον ἢ τὸ κλινίδιον εἰς μέρος τοῦ δωματίου ὄχι πολὺ φωτεινόν, διότι τὸ πολὺ φῶς δύναται κατὰ τὰς πρώτας μάλιστα ἡμέρας νὰ τυφλώσῃ τὸ παιδίον.

Ποῖον δὲ εἶνε τὸ καλλίτερον μέρος διὰ τὸν ὕπνον τοῦ νεογνοῦ, τὸ ταλαντευόμενον λίκνον ἢ ἡ σταθερὰ κλίνη;

Ἡ ἀγκάλη τῆς μητρός. Ἐν τῇ μητρικῇ ἀγκάλῃ τὸ νεογνὸν ἀναπαύεται ἥδιστα καὶ κοιμᾶται ταχέως καὶ ἡσύχως. Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἔχει καὶ ἄλλα τέκνα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἱερὰ ἐπὶ τῆς στοργῆς της δικαιώματα, ἔχει οἶκον περὶ οὗ πρέπει νὰ φροντίσῃ ὡς καλὴ οἰκοδέσποινα, ὥστε ἀναγκάζεται ν' ἀφήσῃ ἐπί τινα ὥραν τὸ νεογνὸν διὰ νὰ περιποιηθῇ τὰ λοιπὰ τέκνα της, τὸν ἄνδρα της, νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ τὴν καθόλου οἰκονομίαν. Θέτει λοιπὸν τὸ ἀποκοιμηθὲν νεογνὸν ἐπὶ τοῦ κλινιδίου του· ἵνα δὲ τὸ κλινίδιον ἀναπληροῖ τὰς ταλαντευτικὰς κινήσεις τῆς μητρικῆς ἀγκάλης ἐπενόησεν ὁ πατὴρ τὸ λίκνον.

Ποῖον δὲ τὸ καλλίτερον λίκνον;

Τὸ ἐλαφρῶς κινούμενον καὶ ἀπομιμούμενον τὰς ἠπίας λικνίσεις τῆς μητρικῆς ἀγκάλης.

Πολλοὶ παιδόφιλοι ἰατροί τε καὶ ἰδιῶται λάβροι ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ λίκνου κατηγοροῦντες αὐτοῦ ὅτι βλάπτει τὸ νεογνόν, ὅτι τὸ ζαλίζει καὶ τὸ ναρκώνει, ὅτι διὰ τῆς πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐπαναλαμβανομένης ναρκώσεως ἐμποδίζεται ἡ κατὰ φύσιν ἀνάπτυξις

τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τέλος ἐχαρακτήρισαν τὸ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἀθῶον λίκνον ὡς κοιτίδα τῆς βλακείας.

Ἀλλ' οἱ ἀπηνεῖς οὗτοι τοῦ λίκνου διώκται εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰ κακῶς κατεσκευασμένα λίκνα, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰ δυστυχῆ βρέφη τινάσσονται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὡς οἱ ἐντὸς κέλητος κληδωνιζόμενοι. Ἐντὸς τοιούτου λίκνου βεβαίως τὸ νεογνὸν ναρκοῦται καὶ ἀποκοιμᾶται, ὅπερ βλαβερὸν λίαν, ἐνῷ τὸ καλῶς κατεσκευασμένον οὐδόλως βλάπτει τὰ παιδία, ἡμεῖς δὲ οἱ λικνιστῶλοι δύο μόνον ἄτοπα βλέπομεν εἰς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, τὴν σπατάλην δηλ. τοῦ χρόνου καὶ κόπου καὶ τὴν κακὴν ἕξιν τῶν νεογνῶν, τῶν ὁποίων τινὰ μὲν ἀποκοιμῶνται ἀφοῦ λικνισθῶσιν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἄλλα δὲ ἐν ὅσῳ μόνον λικνίζωνται.

Ἐν τῷ σκηνώματι τοῦ μικροῦ παιδὸς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἐκθέσεως ἦσαν ἐκτεθειμένα πολλὰ λίκνα, πρὸς δὲ σχέδια καὶ φωτογραφίαι αὐτῶν, ὥστε ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἔκθεσιν εἶχεν ἐνώπιόν του πλήρη συλλογὴν εἰς δύο κύρια τμήματα διαιρουμένην: α.) εἰς τὸ τῶν κρεμαστῶν καὶ β'.) εἰς τὸ τῶν καθιστῶν λίκνων.

Εἰς τὰ πρῶτα ἀνάγονται πάντα τὰ λίκνων τὰ εἴδη, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ φέρον τὸ βρέφος κανοῦν, κλινίδιον, δίκτυον ἢ τάπης κρέμαται καὶ ἑπομένως κινεῖται περὶ σταθερὸν ἄξονα. Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνάγονται τὸ ἐν τῷ δωματίῳ τῶν ἡγεμονοπαίδων ἐκτεθειμένον πολυτελέστατον λίκνον, τὰ χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ κεκοσμημένα τοῦ Αὐστριακοῦ, Ἀγγλικοῦ, Γαλλικοῦ καὶ Ἱσπανικοῦ τμήματος καὶ τὰ Ὀθωμανικὰ καὶ Τρανσυλβανικά.

Εἰς τὰ δεύτερα ὑπάγονται, ὅσων τὸ κανοῦν ἢ κλινίδιον στηρίζεται ἐπὶ δύο ἐκ ξύλου τόξων καὶ κινεῖται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὡς κέλης. Τοῦ εἴδους τούτου παραλλαγὴ εἶνε τὸ Σουηδικόν, τοῦ ὁποίου τὸ κλινίδιον στηρίζεται ἐπὶ δύο ξηλίνων τόξων διηλόντων κατὰ μῆκος, ὥστε κατὰ τὴν λίκνισιν ὑψοῦνται ἐναλλὰξ ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες τοῦ παιδίου.

Τὰ τοῦ δευτέρου εἴδους λίκνα καθίστανται βλαβερὰ ὅταν ἐκ τῆς χρήσεως τριβῶσι τὰ τόξα, ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ κλινίδιον, ὥστε προτιμητέα τὰ κρεμαστὰ καὶ ἰδίως τὰ σιδηρᾶ τὰ ὑπὸ πολλῶν ἐργοστασίων τὴν σήμερον κατασκευαζόμενα καὶ εὐωνότατα ὄντα.

Ὁ μέγας φιλόσοφος Κάντιος λέγει που τῶν συγγραμμάτων του «ἡ κλίνη εἶνε κοιτὶς πολλῶν νόσων.» Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Καντίου τοῦτο ἐφαρμόζεται κυρίως εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος κεῖται σχεδὸν πάντοτε καὶ ἡ κακὴ στρωμνὴ ἢ ὁ πλημμελὴς τοῦ κεῖσθαι τρόπος δύναται νὰ βλάψῃ τὴν ὑγείαν του.

Πῶς πρέπει λοιπὸν νὰ κῆνται τὰ παιδία; Ἰδοὺ σπουδαιοτάτη ἐρώτησις, εἰς ἣν ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ παιδικοῦ σκηνώματος ἀπήντησεν εὐστόχως λίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκθέσεως, ἣν ἐπεσκέψαντο μυριάδες γονέων. Καλλίστην καὶ εὐληπτοτάτην ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἔδωκεν ἡ ἐπιτροπὴ διὰ πλαστικῶν παραστάσεων.

Ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ σκηνώματος αἰθούσῃ ἦσαν ἐκτεθειμένα ἀγαλμάτια ἐκ γύψου κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Ταφφάρα κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Διευθυντοῦ Κυρίου Βαῖλ (Weil) καὶ παριστῶντα α.) παιδίον σκοπίμως κείμενον, ἐπὶ τὰ νῶτα, ἔχον τὴν κεφαλὴν ὑπὸ μετρίως ὑψηλοῦ προσκεφαλαίου στηριζομένην, τοὺς πόδας εὐθεῖς καὶ τοὺς βραχίονας παρὰ τὸ σῶμα τεταμένους, καὶ β) παιδίον πλημμελῶς κείμενον, ἐπὶ τὴν πλευρὰν, τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος ἐρειδόμενον ἐπὶ πολλῶν ὀγκωδῶν προσκεφαλαίων, τὴν σπονδυλικὴν στήλην ἐσκολιωμένην καὶ τοὺς βραχίονας ὑπὸ τὴν κεφαλήν. Οἱ θεαταὶ κατενόουν ἀμέσως τὴν ἐπιρροήν, ἣν ἔχει ἐπὶ τοῦ παιδὸς ὁ τρόπος τοῦ κεῖσθαι· τὸ πρῶτον ἐκ γύψου παιδίον παρίστατο κοιμώμενον ἡσύχως, εὔρωστον, μειδιῶν καὶ ἐν γένει ὂν πρότυπον ὑγείας, ἐνῷ τὸ δεύτερον ἦν ἰσχνόν, ἡ φυσιογνωμία του εἶχέ τι τὸ ἐδύνην προδίδον, ὡς νὰ ἐδασανίζετο τὸ δυστυχὲς ὑπὸ τρομερῶν ὀνείρων ἢ ἐφιάλτου.

Πολλοὶ γονεῖς ἱστάμενοι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν πρὸ τῶν δύο ἀγαλματίων ἔλεγον εἰς τὰ τέκνα των. «Βλέπεις, παιδί μου; ἔτσι πρέπει νὰ κοιμᾶσαι ὡς τὸ εὔμορφο παιδάκι, ὄχι ὡς ἐκεῖνο,» καὶ τὰ παιδία ἐκρότουν ὑπὸ χαρᾶς τὰς χεῖρας βλέποντα τὸ πρῶτον ἀγαλμάτιον, ἐγίνοντο δὲ κατηφῆ ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ δευτέρου. Εἴθε δὲ ἡ ἐκ τῶν ἀγαλματίων ἐντύπωσις νὰ ἦνε διαρκὴς καὶ οἱ γονεῖς ὅταν τὰ τέκνα των πορεύωνται πρὸς ὕπνον νὰ τοῖς λέγωσι· «παιδί μου, 'σὰν τὸ πρῶτο παιδάκι νὰ κοιμᾶσαι· εἶδες τὸ δεύτερον πῶς ἦτον ἄσχημα καὶ ἄρρωστο; ἔτσι θὰ γίνῃς κ' ἐσὺ ἂν τὸ μιμηθῇς.»

γ'. Παιδικὴ ἕδρα, τράπεζα καὶ ἄλλα ἔπιπλα τοῦ δωματίου.

Περὶ τὸν τέταρτον τῆς ἡλικίας μῆνα τὸ βρέφος δύναται πλέον νὰ καθήσῃ, τότε δὲ ἡ μήτηρ θέτει προσκεφάλαια ἐπὶ τοῦ κλινιδίου ἢ τῆς ἕδρας ἵνα στηρίζηται πανταχόθεν τὸ τέκνον της· ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲ ἡ ἕδρα, ἐφ' ἧς ὁλοκλήρους ὥρας κάθηται τὸ βρέφος, ἄρχεται ἔχουσα μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς εὐεξίας καὶ ἀναπτύξεώς του.

Πῶς πρέπει νὰ κάθηνται τὰ βρέφη;

Καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἡ ἐπιτροπὴ ἀπήντησε διὰ πλαστικῶν παραστάσεων. Ἕτερον ἀγαλματίων ζεῦγος παρίστα α') παιδίον καθήμενον παρὰ τράπεζαν εὐθέτως καὶ σκοπίμως, εὔσαρκον, ὑγιές, φυσιογνωμίας εὐφυοῦς καὶ προδιδούσης ἀνεξαρτησίαν, παρ' αὐτὸ δὲ β') ἕτερον καθήμενον ἐπίσης παρὰ τράπεζαν, ἀλλὰ κύπτον, τὸ ἓν σκέλος κρεμάμενον, τὴν κεφαλὴν νωθρῶς στηριζομένην ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, κυφόν, ἰσχνόν, ἄσχημον καὶ ἐν γένει ἀποτελοῦν φανερὰν ἀντίθεσιν τοῦ πρώτου.

Τὰ ἐπισκεπτόμενα τὸ σκήνωμα παιδία ἐμάνθανον πῶς πρέπει νὰ κάθηνται, διότι ἑκάτερα τὰ ἀγαλμάτια ὡς νὰ τοῖς ἔλεγον «ἂν κάθησθε ὡς ἐγώ, θὰ γίνητε ὄμορφα μὲ ἐμέ.»

Ἐν ὅσῳ τὰ παιδία δὲν δύνανται νὰ καθήσουν μόνα των ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς «σηκώνοντας» αὐτά, οἵτινες καὶ εἶνε ὑπεύθυνοι ἂν πάθωσί τι ἐκ τοῦ κακοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὰ σηκώνωσιν.

Ἐν τῷ σκηνώματι ὑπῆρχε τρίτον ἀγαλματίων ζεῦγος παριστῶν πῶς πρέπει αἱ μητέρες ἢ τροφοὶ νὰ σηκώνωσι τὰ παιδία καὶ πῶς διὰ τοῦ κακοῦ «σηκώματος» ἐμποδίζεται ἡ κατὰ φύσιν ἀνάπτυξις τοῦ σώματος αὐτῶν. Αἱ τροφοὶ καὶ ὑπηρέτριαι δὲν δύ-

νανται πάντοτε νὰ σηκώνωσι σκοπίμως τὰ βρέφη διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι κουράζονται καὶ ἄλλοτε μὲν τὰ κρατοῦσιν ἀριστερᾷ, ἄλλοτε δεξιᾷ καὶ ὅταν ἀπαυδήσωσιν ἀμφότεροι οἱ βραχίονες τὰ θέτουσι καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἢ τῆς ράχεώς των.

Ἡ μήτηρ ὁσάκις φέρῃ τὸ τέκνον της εἰς τὰς ἀγκάλας της ἐφαρμόζει πάντοτε περὶ αὐτὸ τὸν βραχίονά της, τοῦτο δὲ πρέπει ν' ἀπομιμῆται καὶ ἡ καλὴ παιδικὴ ἕδρα. Οἱ πόδες τοῦ καθημένου παιδίου πρέπει νὰ στηρίζωνται, διότι κρεμάμενοι κουράζονται καὶ ἐμποδίζεται ἡ ἐν αὐτοῖς κυκλοφορία τοῦ αἵματος· ἑπομένως ἡ παιδικὴ ἕδρα πρέπει νὰ ἔχῃ ἡμικυκλοειδὲς τὸ μέρος, ἐφ οὗ στηρίζει τὴν ράχιν του τὸ παιδίον, πρὸς δὲ νὰ ἔχῃ στηρίγματα διὰ τοὺς πόδας. Ἐκτὸς τούτων ἀπαραίτητον προσὸν καλῆς παιδικῆς ἕδρας εἶνε νὰ ἔχῃ ὕψος ἀνάλογον πρός τε τὸ ἀνάστημα τοῦ παιδίου καὶ τὸ ὕψος τῆς τραπέζης, ἵνα τὸ καθήμενον παρὰ τὴν τράπεζαν παιδίον καὶ παίζον, ἀναγινώσκον ἢ γράφον κάθηται εὐθέως. Ὅταν ἡ τράπεζα ᾖνε χαμηλή, ἡ δὲ ἕδρα ὑψηλή, τὸ παιδίον ἀναγκάζεται νὰ κύπτῃ, παραμορφώνει τὴν σπονδυλικὴν στήλην του, πιέζει τὸν θώρακά του, οἱ πνεύμονες δὲν δύνανται ν' ἀναπνεύσωσι καλῶς, τὰ πεπτικὰ ὄργανα πιέζονται, τὸ αἷμα συσσωρεύεται εἰς τὴν κύπτουσαν κεφαλὴν κλ. Ὅταν δὲ ἡ τράπεζα ᾖνε ὑψηλὴ καὶ ἡ ἕδρα χαμηλή, ἀναγκάζεται νὰ φέρῃ τὰ ἀντικείμενα πολὺ πλησίον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ βαθμηδὸν γίνεται μύωψ (*).

Ἐν τῷ σκηνώματι ἦσαν ἐκτεθειμέναι πολλαὶ παιδικαὶ ἕδραι, πασῶν δ' ὑπερεῖχον αἱ Ἀγγλικαί.

Ἐν τῷ Κινεζικῷ δωματίῳ ὑπῆρχον δύο ἕδραι παίδων: ἡ μία διὰ πολὺ μικρὸν καὶ ἡ ἑτέρα διὰ μεγαλείτερον. Ἑκάστη τούτων ἐκλείετο ἔμπροσθεν διὰ ξύλου ἐμποδίζοντος τὴν πτῶσιν τοῦ παιδός. Ἀπὸ τοῦ ξύλου τούτου ἐκρέμαντο τρεῖς κρίκοι ἐκ βαμβακοκλάμου, παίγνιον κάλλιστον, ἠχηρὸν καὶ μὴ εὐκόλως καταστρεφόμενον ὑπὸ τοῦ συνήθως φίλου τῆς καταστροφῆς παιδός· Ἡμεῖς συνιστῶμεν τὸ παίγνιον τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς πεπολιτισμένους Εὐρωπαίους συμβουλεύοντες συνάμα νὰ βάφωνται οἱ τρεῖς κρίκοι κατὰ τὰ ἀρχικὰ χρώματα: ἐρυθρόν, κίτρινον, κυανοῦν.

Ἡ τράπεζα, παρ' ἣν τὸ παιδίον καθήμενον τρώγει, παίζει ἢ ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀναγνώσεως, γραφῆς ἢ ἀριθμητικῆς, πρέπει νὰ ᾖνε, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν ἀνάλογος πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἕδρας ἵνα μὴ βλάπτωνται μήτε οἱ ὀφθαλμοὶ μήτε τὸ στῆθος τοῦ παιδίου. Ἕνεκα τῆς δυσαναλογίας τῶν τραπεζῶν πρὸς τὰς ἕδρας ἐξ 100 πεπαιδευμένων τὴν σήμερον οἱ 90 εἶνε μύωπες καὶ οἱ 75 ἔχουσιν ἐστρεβλωμένον θώρακα καὶ σπονδυλικὴν στήλην.

Τὸ παιδίον περὶ τὸν 12 περίπου τῆς ἡλικίας του μῆνα ἀρχίζει νὰ ἵσταται εἰς τοὺς πόδας του καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ περιπατήσῃ. Ὁ κάλλιστος κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁδηγὸς εἶνε ἡ μητρικὴ χεὶρ· πρέπει δὲ ἡ μήτηρ νὰ προσέχῃ πολὺ ἵνα μὴ βλαβῇ τὸ παιδίον, ἐγείρον μόνον τὸν ἕνα πόδα καὶ σύρον τὸν ἕτερον ἢ ὑψουμένου πολὺ τοῦ ἑνὸς βραχίονος, ὃν κρατεῖ ὁ ὁδηγός.

Ἐν τῷ σκηνώματι εἴδομεν δύο ἀγαλματίων συμπλέγματα, ὧν τὸ ἓν παρίστα σφαλερῶς ὁδηγούμενον παιδίον, τὸ δ' ἕτερον δύο ἐνήλικας κρατοῦντας ἀμφοτέρωθεν καὶ ὁδηγοῦντας ἠρέμα καὶ μετὰ προσοχῆς εὔρωστον καὶ ὡραιότατον βρέφος.

Ἡ ἔν τισιν οἰκογενείαις εὔχρηστος «πλατεῖα ταινία,» δι' ἧς συνειθίζουν τὰ βρέφη νὰ βαδίζωσιν, εἶνε ὀλεθρία εἰς χεῖρας μάλιστα ἀπροσέκτου ὑπηρετρίας, διότι τὸ βρέφος μὴ δυνάμενον νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν ποδῶν του ρίπτει ὅλον τὸ βάρος τοῦ σώματός του ἐπὶ τῆς ταινίας καὶ πιέζει τὸ στῆθός του.

Πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς μητρὸς ἀπὸ τοῦ κόπου, ὃν συνεπάγεται τὸ ὁδηγεῖν τὸ βρέφος διὰ τῶν χειρῶν, ἐπενοήθη ἡ «περπατίστρα» ἧς τὸ κάλλιστον εἶδος εἴδομεν ἐν τῷ Κινεζικῷ δωματίῳ. Ἐν ἑτέρῳ δωματίῳ, ἐν ᾧ ἦν ἐκτεθειμένον πρότυπον «βρεφοφυλακείου» (*), ὑπῆρχε μεγάλη κυκλοτερὴς περπατίστρα διὰ πολλὰ βρέφη.

Εἰς τὰ συνήθη παιδικοῦ δωματίου σκεύη ἀνάγονται καὶ ἡ ἀκούνια καὶ τὸ λικνιστήριον ἱππάριον, τὰ προσφιλέστατα ταῦτα τοῖς παισὶ παίγνια. Αὐτὴ ἡ φύσις ὁδηγεῖ τὰ παιδία νὰ κινῶνται, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς κούνιας ἢ τοῦ ἱππαρίου «κούνημα» εἶνε συντελεστικώτατον πρὸς εὐεξίαν, διότι προκαλοῦν βαθείας εἰσπνοὰς ἀναπτύσσει τοὺς πνεύμονας ταὐτοχρόνως δὲ συνειθίζει τὰ παιδία νὰ κρατῶσιν ἰσορροπίαν.

Τὰς ἀρίστας κούνιας ἐξέθηκαν οἱ Ἄγγλοι (ἔν τε τῷ Ἀγγλικῷ παιδικῷ δωματίῳ καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κυρίου Κρέμερ νεωτέρου ἐκ Λονδίνου) ἐχούσας τρεῖς θέσεις καὶ τρεῖς κατὰ συνέπειαν παῖδας ἐπασχολούσας· δύο κάθηνται ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων καὶ εἷς εἰς τὸ μέσον, ὅστις καὶ κλίνων ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν κινεῖ τὴν κούνιαν. Αἱ Ἀγγλικαὶ κούνιαι οὐδέποτε ἀνατρέπονται, τὰ δὲ παιδία οὐδένα διατρέχουσι κίνδυνον, διότι κάθηνται ἐντὸς παιδικῶν ἕδρῶν κινοῦνται δὲ αἰωνίως καὶ ἀθορύβως.

(*) Σημ. τοῦ μεταφρ. Τὴν περικοπὴν ταύτην συνιστῶμεν ἰδίως ὄχι εἰς τοὺς διδασκάλους, ἀφ' ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐδὲν ἐξαρταται, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀλληλοδιδακτικῶν μάλιστα σχολείων, ἐν οἷς ὅ τε πενταετὴς παῖς καὶ ὁ δεκαπενταετὴς ἐφηβος καθηνται ἐπὶ ἰσοϋψῶν θρονίων. Διὰ μικρᾶς δαπάνης δυνατὸν νὰ ἐπενεχθῇ βελτίωσις τοῦ ὀλεθρίου εἰς τὴν ὑγείαν τῶν μαθητευομένων κακοῦ τούτου, κατασκευαζομένων θρονίων διαφόρου ὕψους, ἂν δὲν ᾖνε δυνατὸν εἰς ἢ δύο ὁμιλικοι παῖδες νὰ ἔχωσιν ἰδιαίτερον θρονίον, ὡς πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς εἴθισται. Ὀλέθρια ἐπίσης εἶνε καὶ τὰ ἀναπόφευκτα ἐν τοῖς ἀλληλοδιδακτικοῖς σχολείοις τῆς Ἀνατολῆς «ἡμικύκλια,» καὶ μόνον ταῦτα; μήπως τὰ βιβλία μας ὡς εἶνε τυπωμένα δὲν καταστρέφουσι τὴν ὅρασιν; μήπως ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας δὲν εἶνε πλημμελὴς καὶ φευκτός; μήπως ἔχομεν διδακτικὰ βιβλία ἁρμόζοντα εἰς δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ αἰῶνός μας; Γραμματικαὶ ἐκδίδονται κατὰ δωδεκάδας κατ' ἔτος, ἀντιγραφαὶ οὖσαι ἡ μία τῆς ἄλλης ἢ πλημμελεῖς ἐκ τῆς Γερμανικῆς μεταφράσεις, πᾶσαι δὲ τῆς ἀρχαίας, οὐδεμία τῆς νεωτέρας, τῆς γλώσσης, ἣν λαλεῖ καὶ θὰ γράφῃ ὁ ἀπολυόμενος τῆς σχολῆς υἱὸς τοῦ ἐμπόρου, τοῦ γεωργοῦ, τοῦ βιομηχάνου.

(*) Σημ. Crèche γαλ. Krioke γερμ. Κατάστημα, ἐν ᾧ παραδίδουσιν αἱ μητέρες, αἱ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν ἐργοστασίοις ἢ ἀλλαχοῦ ἐργαζόμεναι, τὰ τέκνα των πρὸς φύλαξιν. Τοιαῦτα καταστήματα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν Βιέννῃ διευθυνόμενα ὑπὸ γυναικῶν· ἑκάστη μήτηρ πληρώνουσα ὀλίγα κρούτζερ ἀφήνει τὴν πρωΐαν ἐκεῖ τὸ τέκνον της καὶ τὸ παραλαμβάνει πάλιν τὸ ἑσπέρας.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΥΤΥΧΙΩΝ (*).

Ἡμέραν τινὰ μοὶ ἐπῆλθε κατὰ νοῦν νὰ γράψω ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος ὀγκωδεστάτου βιβλίου τὴν λέξιν *εὐτυχία*. Συνέλαβον τὴν παράτολμον ἰδέαν νὰ διαπραγματευθῶ περὶ ἀντικειμένου τόσον δυσκόλου διὰ τὸ ἄριστον καὶ σπουδαῖον συγχρόνως αὐτοῦ. Τῆς ἀποπείρας μου ταύτης παρῃτήθην ταχέως, ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ὅμως ἐρευνῶν μου καὶ σκέψεων μοὶ ἐναπέμειναν τινες σημειώσεις, ἐν αἷς προτίθεμαι νὰ ζητήσω ὕλην χάριν πραγματείας, ἣν οἱ ἐπιπολαίως σκεπτόμενοι δυνατὸν νὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς παράδοξον, καθ' ὅσον μάλιστα προτίθεμαι νὰ προτείνω τὸ ἑξῆς διττὸν πρόβλημα:

Ἄραγε αἱ μικραὶ εὐτυχίαι μόναι δὲν δύνανται νὰ μᾶς ἀποκαταστήσωσιν εὐτυχεῖς, μεγάλη δέ τις καὶ ἀπροσδόκητος εὐτυχία δὲν τυγχάνει ἐνίοτε παραπλησία πραγματικῆς δυστυχίας;

Ὁ La Bruyère εἶπεν ὅτι οἱ εὐτυχέστεροι τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν οἱ οὐδέποτε φαντασθέντες τὴν εὐτυχίαν, ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ περιέπιπτον εἰς ἀμηχανίαν, ἂν ἠρωτῶντο τί εἶν' εὐτυχία, καὶ τέλος οἱ ἐν ἀγνοίᾳ ἀπολαύοντες αὐτῆς.

Μεγάλη ἀλήθεια! ἡ εὐτυχία ἐνυπάρχει μᾶλλον ἐν τῇ συναισθήσει ἢ ἐν τῇ θετικότητι, μᾶλλον κατὰ θεωρίαν ἢ κατὰ πραγματικότητα. Ὑπάρχει σημεῖον, ἐν ᾧ συναντῶνται πάντες οἱ ἐμβριθῶς μελετήσαντες τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, τουτέστιν ἡ ταὐτότης τῶν συμπτωμάτων τῶν παραγομένων ἐξ ὑπερβαλλούσης χαρᾶς ἢ θλίψεως.

Εἴδετέ ποτε ἄνθρωπον, καθ' ἣν στιγμὴν ἔτυχε μεγάλης, ἀνελπίστου, ἀπροσδοκήτου εὐτυχίας; Ἐγὼ ὑπῆρξα θεατὴς τοιαύτης σκηνῆς καὶ διαβεβαιῶ ὑμᾶς ὅτι μοὶ προὐξένησε τρομερὰν τὴν ἐντύπωσιν. Κατ' ἀρχὰς τὸ αἷμα τοῦ ἀτυχοῦς τούτου ἀνθρώπου ἐπλημμύρησε μεθ' ὁρμῆς τὴν καρδίαν του· ὠχρίασεν ὡς ὑπὸ θανάτου πληχθεὶς· ὕψωσε χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀκριβέστατα, ὅπως συμβαίνει ἐν ὥραις μεγάλων καταστροφῶν· δάκρυα ἔρρευσαν ἐκ τῶν ἀγρίων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, αἱ κνῆμαι αὐτοῦ ἔτρεμον, μέχρις οὗ αἱ δυνάμεις του τὸν ἐγκατέλειψαν ἐντελῶς καὶ κατέπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου μὲ κυμαινομένην ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας συνεσταλμένας. Ἐδέησεν ἵνα ἐναποθέσω αὐτὸν ἐπὶ ἕδρας καὶ περιβρέξω τὸ μέτωπόν του διὰ ψυχροῦ ὕδατος, ἡ παρουσία ἰατροῦ ἐφαίνετο ἀναγκαιοτάτη. Ἂς ἀποφανθῶμεν ἐν εἰλικρινείᾳ ἂν ἀλλοῖαι θὰ ἦσαν αἱ συνέπειαι μεγάλου τινὸς δυστυχήματος· παρ' ἐμοὶ κριτῇ οὐδεμία ὑφίσταται διαφορά.

Ὑπάρχει πλῆθος τοιούτων ἀνεκδότων, καθ' ἃ ἄνθρωποι ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ στιγμῇ ὑπερεπήδησαν τὸ διαχωρίζον τὴν πενίαν ἀπὸ τῆς εὐπορίας διάστημα, λαχόντες λαχνοῦ τινος μεγάλης χρηματικῆς ποσότητος λαχείου, ἀπροσδοκήτου κληρονομίας καὶ τῶν τοιούτων. Τὰ τοιαῦτα ἔσχον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τέλος ἀξιοθρήνητον. Πρό τινων ἐτῶν ἀπεβίωσεν εἰς Gheel ἄνθρωπος, οὗτινος ὁ ταπεινὸς καὶ ἀφόρητος βίος εἶχε μεταστραπῇ ὑπὸ *μεγάλης τινὸς εὐτυχίας*, δι' ἐπιτυχίας δηλ. σπανίας ἐν τυχηρῷ τινι παιγνιδίῳ, ὥστε αἱ φρένες αὐτοῦ εἶχον διαταραχθῇ Πολλάκις μοὶ διηγήθησαν περὶ ἁπλοῦ τινος γραφέως, ὅστις ὑπὸ τὴν Ὁλλανδικὴν κυβέρνησιν ἔλαχε τεσσάρων ἀριθμῶν λαχείου. Ἔζη πρότερον ἀθλίως διὰ τριάκοντα κατὰ μῆνα φράγκων ἐν ριπῇ δ' ὀφθαλμοῦ εὑρέθη κάτοχος 100 χιλιάδων φλορινίων τῶν Κάτω Χωρῶν. Οὐδεὶς βεβαίως τῶν ἀναγνωστῶν μας ὁ μὴ φθονῶν τὴν τύχην του, οὐδεὶς ὁ μὴ λέγων: ἰδοὺ εἷς ἀληθῶς εὐτυχὴς θνητός! Ἀλλ' ἀνάμενον, ὦ ἀναγνῶστά μου. Ἅμα ὡς ἔλαβεν ὁ τάλας τὴν χαρμόσυνον ταύτην εἴδησιν ἔδειξε πάντα τὰ προεκτεθέντα σημεῖα τῆς εὐτυχίας, τουτέστιν ἔμεινεν ὡς κεραυνόπληκτος· εἶτα ἤρξατο χορεύων, ψάλλων καὶ ὁμιλῶν ἀσυναρτήτως· ἦτο βέβαιον ὅτι ἦτο φρενοβλαβής, ὑπῆρχεν ὅμως ἡ ἐλπὶς νὰ ἐπαναστήσῃ τὸ λογικόν του, ἤτις φεῦ! δὲν ἐπηλήθευσεν· ἡ κατάστασίς του βαίνουσα ὁσημέραι ἐπὶ τὰ χείρω ἠνάγκασε τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ τὸν κλείσωσιν ἐν τῷ φρενοκομείῳ, ἐξ οὗ δὲν ἐξῆλθεν ἢ ἵνα καταβῇ ἐν τῷ τάφῳ.

Ἂν ἀντὶ πολλῶν εἶχεν ἕνα καὶ μόνον πτωχὸν συγγενῆ, ὁ Θεὸς γινώσκει τί θὰ ἐπέφερεν αὐτῷ ἡ ἐκ τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου του μεγάλη εὐτυχία . . . Εὐτυχῶς οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς αὐτοῦ ἔτυχον πολυάριθμοι καὶ ἡ περιουσία διενεμήθη κατ' ἀσημάντους ποσότητας· ἤδη ὑπῆρχε χαρὰ ἀληθὴς καί τοι οὐχὶ ἐπὶ τοσοῦτον ζωηρά, ὥστε ν' ἀποβῇ κινδυνώδης.

Ἤδη ἐρωτῶμεν, τί θὰ συνέβαινεν ἄραγε ἂν ὁ γραφεύς μας ἐκέρδιζεν ἑκατοντάδας τινὰς μόνον φράγκων; — *μικρά τις εὐτυχία*. Θ' ἀνεκαίνιζε τὴν ἱματιοθήκην αὐτοῦ, θὰ ἠγόραζεν ὡρολόγιον, θὰ προσέφερε δῶρά τινα τοῖς συναδέλφοις καὶ φίλοις, θ' ἀπήλαυε τῆς ἡδονικῆς μουσικῆς τῶν ἑκατὸν φράγκων ὀρχουμένων ἐν τῷ θυλακίῳ αὐτοῦ καὶ θὰ ἐξηκολούθει ἀντιγράφων καὶ συντάττων ἔγγραφα, θὰ διετήρει τέλος σῶας τὰς φρένας του, ὅπερ θὰ τῷ ἐπέτρεπε νὰ ἀνειροπολῇ τὰς ἀπολαύσεις τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ἐμφανιζομένης ἐνώπιον αὐτοῦ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ προϊστάμενός του θὰ τῷ ἀνήγγελλεν ὅτι ὁ μισθός του ἀνεβιβάσθη εἰς 600 φράγκα.

Ὦ, ναί, μικραὶ εὐτυχίαι! περὶ αὐτῶν καὶ μόνον λέγετέ μοι, περὶ αὐτῶν τῶν ἄνευ ἀκανθῶν ῥόδων· τὸ δύσκολον εἶνε ἴσως νὰ εἴπωμεν εἰς τί αὗται συνίστανται. Σχεδὸν πάντοτε τυγχάνουσιν ἀσήμαντα συμβεβηκότα, ἅτινα δὲν ἐπιφέρουσι τὴν εὐτυχίαν ἢ ἐπ' ὀλίγον καὶ μόνον, ἐφημέρως, ἐνίοτε δὲ καὶ τούτου ὀλιγώτερον. Εἰσὶν εὐχάριστοι ἐπασχολήσεις καὶ συγκινήσεις, αἵτινες εὐφραίνουν τὴν καρδίαν χωρὶς νὰ τὴν διαταράξωσι· σύνολόν τι μικρῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ὅλως ἀφροντιστοῦν, δὲν εἰσὶν οὐδὲν καὶ ὅμως εἰσὶ τὸ πᾶν.

Τῶν μικρῶν αὐτῶν εὐτυχιῶν ἀπολαύουσιν ἅπασαι ἀνεξαιρέτως αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ μᾶλλον αἱ ὑποδεέστεραι. Οἱ ἔχοντες τὴν δυστυχίαν νὰ μὴ ἐπιθυμῶσιν οὐδὲν καὶ οὐδὲν νὰ στερῶνται τὰς συναισθάνονται ὀλιγώτερον ἐκείνων, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς θέσιν ὅλως ἀντίθετον.

Διὰ μίαν γυναῖκα ὑψηλῆς περιωπῆς τί σημαίνει πολυτελές τι ἔνδυμα; . . . διὰ μίαν ὅμως ἁπλῆν ἐργάτιδα ἡ ἀπόλαυσις ἑνὸς *καπελίνου* ἀνθοκοσμήτου εἶνέ τι ἀποκαθιστῶν αὐτὴν ἐπὶ δεκαπενθημερίαν εὐτυχῆ. Τί σημαίνει τὸ δαπανηρότερον τῶν γευμάτων

(*) Baronne de Haut Fays. μεταφρ. Γ. Κ. Κωνσταντινίδη.

δι' ἕνα, οὗτινος ἡ τράπεζα διατελεῖ καθημερινῶς πλήρης τῶν περιφημοτέρων ἐδεσμάτων καὶ τῶν περιζητήτων οἴνων; ὁποίαν ὅμως χαρὰν δύναται νὰ προξενήσῃ εἰς πολλοὺς γεῦμα ἀξίας τριάκοντα μόνον φράγκων ἐστεμμένον δι' ὀλίγων ποτηρίων ἀφρίζοντος ζύθου; Τὸ ἀναγινώσκειν τερπνόν τι βιβλίον, τὸ παρίστασθαι ἐν παραστάσει δραματικοῦ τινος ἀριστουργήματος, τὸ διελθεῖν κυριακὴν τινα ἐν ἐξοχῇ, ἐν ἑορτῇ οἰκογενείας ἢ ἐν συναθροίσει φίλων, τὸ διαβιῶσαι ἐπί τινας ἡμέρας ἐν εὐαρέστῳ ποικιλίᾳ, ταῦτα πάντα εἰσὶ πραγματικαὶ εὐτυχίαι, ἐν αἷς εὑρίσκει τις ἡδονὴν περισσοτέραν ἐφ' ὅσον τυγχάνουσι σπανιώτεραι καὶ μᾶλλον ἐπιθυμηταί.

ΜΑΡΙΑ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΠΟΥΖΑΔ.

τὸ γένος Γκίκα· ἐγεννήθη ἐν Βουκουρεστίῳ ἐν ἔτει 1832, ἀπέθανεν ἐν Τιτρίνῳ τῷ 1866· διέπρεψεν ἐπὶ ἀρετῇ καὶ καλλονῇ· ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐαρίθμων γυναικῶν τῆς Βλαχίας τῶν κατόχων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης· ὑπανδρευθὴ ἐν ἔτει 1850 μετὰ τοῦ Εὐγενίου Πουζάδ, Γενικοῦ Προξένου καὶ διπλωματικοῦ πράκτορος τῆς Γαλλίας ἐν Βουκουρεστίῳ, συγγραφέως καλλίστων συγγραμμάτων περὶ Ἀνατολῆς.

Πιστευσόν με, σπουδαῖε ἀναγνῶστα· μὴ ἐποφθαλμιᾷς μεγάλην τινὰ λεγομένην εὐτυχίαν· τοῦτο δύναται νὰ καταστρέψῃ ὁλόκληρον τὸν βίον σου. Ἡ ἀληθὴς εὐτυχία συνίσταται ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, ἀλλ' ἡδονικοῖς αἰσθήμασιν, ἅτινα θὰ παρουσιασθῶσιν ἡμῖν συχνὰ ἐν τῷ ρεύμασι τῆς ζωῆς, ἂν ἰσολογίζωμεν τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀνάγκας μας πρὸς τὰ μέσα δι' ὧν δυνάμεθα νὰ τὰς ἐκπληρώσωμεν· ἂν κανονίζωμεν τὸν τρόπον δι' οὗ θὰ διατηρήσωμεν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἡμῶν.

Ἀκριβῶς τοιαύτην τινὰ εὐτυχίαν αἰσθάνομαι, περαίνων τὴν πραγματείαν ταύτην, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι δύναται νὰ φέρῃ μικρόν τι ὄφελος, εὐτυχίαν μιγρὰν καὶ βραχεῖαν ὅσον καὶ ἡ πραγματεία μου.

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς γυναικὸς ἀποδεικνύει τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἑκάστου ἔθνους· παρατηρήσατε τὴν Εὐρώπην, παρατηρήσατε καὶ τὴν Ἀσίαν. . . .

Εἶνε δύσκολον νὰ σιωπήσῃ τις ἀπέναντι τῆς γυναικὸς ὅσον καὶ νὰ ὁμιλήσῃ τις περὶ αὐτῆς. Παρθένοι, σύζυγοι ἢ μητέρες ἀποτελοῦσιν ἂν οὐχὶ πάντοτε τὸ καλλίτερον, τοὐλάχιστον τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν. Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι διὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς οἰκογενείας, τῆς ὡραιότητος καὶ τοῦ ἔρωτος αὐτῶν εἰσὶ τὸ ζωηρότερον ἐλατήριον τῆς ἐνεργητικότητος τοῦ ἀνδρός.

Ὁ Θεὸς γινώσκει πᾶν ὅ τι ἐλέχθη ὑπὲρ καὶ κατὰ τῶν γυναικῶν· εἶναι ἡ πηγὴ πάσης εὐδαιμονίας καὶ ἡ αἰτία τῶν δυστυχιῶν ἡμῶν. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀπαισιόδοξοι ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας ἀλλὰ κατὰ παρόδοξον ἀντίφασιν ἕκαστος θέτει κατὰ μέρος τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ κλ. Ἐν γένει ἐκ τοῦ μέρους σχηματίζουν οἱ πλεῖστοι ἰδέαν περὶ τοῦ ὅλου φύλου. Ὁ ἀνὴρ συγχωρεῖ καὶ καταδικάζει ἀδίκως καὶ πλαγίως· ὁμιλῶν τις ὅμως περὶ γυναικῶν, ἵνα κακολογήσῃ αὐτάς, ἐνεργεῖ τὴν κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος δίκην, καθ' ὅσον αὗται ἀποτελοῦσι τὸ ἥμισυ αὐτῆς μέρος. Ὅταν κακολογῇ τις τὸ ἀνθρώπινον γένος, διακηρύττων αὐτὸ οὐτιδανὸν καὶ ἀχρεῖον, ἀρνεῖται ἁπλῶς καὶ καθαρῶς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπαναστατεῖ κατὰ τῶν κανόνων τῆς φύσεως. Αἱ παραδόσεις ἐφ' ὧν ἡ κακολογία στηρίζεται παρήκμασαν ἤδη· ἀπαξιοῦμεν ἑπομένως διερχόμενοι ἐπ' αὐτῶν νὰ ῥίψωμεν τὸ ἀνάθεμα, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἀπὸ πάσης δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεως ἐλευθέρως σκεπτόμενος ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ τί ἐστι γυνὴ ἐν τῇ φύσει αὐτῆς καὶ τίς ὁ προορισμὸς αὐτῆς ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει.

Τὸ ζήτημα τῆς δουλείας εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ τῆς γυναικός. Ἡ δουλεία κατ' ἀρχὴν κατεδικάσθη ὑφ' ὅλου τοῦ νεωτέρου κόσμου καὶ παρὰ τῶν νόμων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἠλευθερώθη ἀπὸ τὴν παλαιὰν ταύτην λέπραν. Τῷ ὄντι καθ' ἑκάστην αὕτη ἐξαφανίζεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γυναῖκα, αἱ ἀρχαὶ ἐσυγχύσθησαν τὰ θρησκευτικὰ δόγματα, αἱ παραδόσεις, οἱ μῦθοι, οἱ πολιτικοὶ νόμοι κηρύττονται κατ' αὐτῆς καὶ δύναταί τις εἰπεῖν ὑπό τινα ἔποψιν, ὅτι τὰ γεγονότα διαψεύδουσι τὰς γενικῶς παραδεχθείσας ἰδέας.

Ἐν γένει ὀλιγώτερον ἐκπλήσσεταί τις δι' ὅ τι δήποτε, ἅμα ὡρίμως σκεφθῇ περὶ αὐτοῦ. Ὅσον μέγα καὶ ἂν θεωρῆται τὸ τῆς δουλείας ζήτημα, εἶνε ἐν τούτοις μικρότερον καὶ ἧττον θεμελιῶδες τοῦ ἀφορῶντος τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἡ λύσις τοῦ πρώτου εἶνε εὐκολωτέρα τῆς τοῦ δευτέρου, τοῦ συνδεομένου μετὰ τῆς προόδου τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας.

Ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν ἡ γυνὴ διαφέρει τύπου τοῦ ἀνδρὸς ὅσον διακρίνεται τούτου φυσιολογικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἐὰν ἔχῃ τις νὰ εἴπῃ εἴσεται πολλὰ κατὰ τῆς γυναικός, εἶνε διότι πολλὰ ἔχει νὰ εἴπῃ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς καὶ κατὰ τῶν κοινωνιῶν. Μετὰ Θεὸν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ κοινωνία μορφόνουσι τὴν γυναῖκα· ἂν δ' αὕτη ἔχῃ πολλὰς ἐλλείψεις, τοῦτο εἶνε σφάλμα ἀμφοτέρων.

Δὲν βλέπομεν τίνι λόγῳ δικαιοῦται τις νὰ λάβῃ τὸν λίθον τῆς δικαιοσύνης τόσον ἄλλοτε βαρὺν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Φαρισαίων, ἵνα ῥίψῃ αὐτὸν ἐπὶ τῆς θυγατρὸς τῆς Εὔας, κράζων "ῥακά„. (1).

Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΚΡΙΝΟΜΕΝΗ

πρὸς

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ἐκ διαφόρων πηγῶν ἐρανισθεῖσα καὶ διὰ ποικίλων σημειώσεων ἐπανῃθεῖσα, διδασκομένη ἐν τῷ Φιλεκπαιδευτικῷ Συλλόγῳ "Ομήρου„,

ὑπὸ

Γ. ΦΡΑΝΤΖΗ Καθηγητοῦ.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 333 Δ'. τόμου)·

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΧΑΛΔΑΙΩΝ.

Τὴν ἀρχὴν τῆς εἰδωλολατρείας δέον νὰ ἀναζητήσωμεν παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἀσίας· οὐδεὶς δ' ἀγνοεῖ ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ὑπῆρξαν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων λαῶν. Ὁ Νεμβρώδ, ὁ καὶ πρῶτος βασιλεύς, θεωρεῖται ἐνταῦθα ὡς ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν ἄρρενα ἰδέαν τῆς πυργοποιΐας καὶ λέγεται ὅτι ἔζη καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ Φάλεγ (1)

Ἂν δὲ καὶ μεγάλη ἡ δυσκολία τοῦ νὰ εἰσδύσῃ τις μέχρι χρόνων ἐπὶ τοσοῦτο παρελθόντων, ὑπάρχουσιν ὅμως πάντοτε ἴχνη τινά, δι' ὧν δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ ἱστορικοί, διαδεχόμενοι ἀλλήλους, ἔσχον πάντως χρείαν κύρους τινὸς ἢ αὐθεντίας πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν συγγραφῶν αὐτῶν. Ἀναφέρουσι ὅθεν ἀποσπάσματα ἱστορικῶν συγγραφέων προϋπαρξάντων, ἐφ' ὧν ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς στηρίζει τὰς σκέψεις αὐτοῦ ὡς ἐπὶ στερεῶν βάσεων, καὶ οὕτω δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν πλάνην, καίτοι τῶν πρώτων συγγραφῶν ἀπολεσθεισῶν.

Ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος ἀναφέρει ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἐφρόντισαν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους νὰ διατηρήσωσι διὰ δημοσίων ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μνημείων πᾶν ὅ τι συνέβη καὶ ὅτι ἔγραψαν τὰ χρονικὰ αὐτῶν διὰ τῶν σοφωτέρων τοῦ ἔθνους. Εἰς τὴν μαρτυρίαν ταύτην δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸ ἑξῆς: ὅτι οὐδὲν ἀποδεικνύει μᾶλλον τὴν ἀρχαιότητα τῶν Χαλδαίων, ὅσον ἡ ὁμοιότης τῆς γνώμης αὐτῶν περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ κόσμου πρὸς ὅσα λέγει περὶ τούτου ὁ Μωυσῆς. Παρατηροῦμεν δὲ τοῦτο πρὸ πάντων ἐν ταῖς διηγήσεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν δέκα πρώτων γενεῶν, τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἑτέρων δέκα.

Τέσσαρες ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (2) συνέγραψαν τὴν ἱστορίαν τῶν Χαλδαίων, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπωλέσθησαν τὰ συγγράμματα αὐτῶν, καὶ μόνον ἀποσπάσματά τινα διεσώθησαν παρ' Εὐσεβίῳ, Ἰωσήπῳ καὶ Γ. Συγγέλλῳ. Ὁ τελευταῖος οὗτος διέσωσε τὸ τοῦ Βηρωσσοῦ (Berose) ἔχον ὡς ἑξῆς.

Ἄνθρωπός τις, μᾶλλον δὲ τέρας, ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἰχθύος ἐξ ἡμισείας συνιστάμενον, ἐξεθόν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἐράνη πλησίον τῆς Βαβυλῶνος. Τὸ τέρας τοῦτο εἶχε μὲν δύο κεφαλάς, τὴν μὲν ἀνωτέραν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου παρεμφερῆ, τὴν δὲ ἄλλην κατωτέραν καὶ ὁμοιάζουσαν τῇ τοῦ ἰχθύος, πόδας δὲ ἀνθρώπου καὶ οὐρὰν ἰχθύος· ἡ δὲ φωνὴ καὶ ὁμιλία αὐτοῦ ὡμοίαζον τῇ τοῦ ἀνθρώπου. Διατηροῦσι δ' ἔτι τὴν εἰκόνα αὐτοῦ.

---

[1] Ἐν κοινωνίαις, αἵτινες προφανῶς ὀργῶσι πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον, οὗτινος ἕνεκεν ὅσον οὔπω μεγάλην θὰ ἐξασκήσωσι τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὰς τύχας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς, τὸ περὶ γυναικὸς ζήτημα δέον νὰ θεωρῆται οὐ μόνον σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ κατεπείγον. Ὡς πολῖται Ἕλληνες καὶ οἰκογενειάρχαι πρέπει νὰ σχηματίσωμεν σταθερὰς καὶ νὰ ἐγκολπωθῶμεν τὰς ὀρθοτέρας περὶ αὐτοῦ ἰδέας, ἵνα συνεπῶς κανονίσωμεν καὶ τὰ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀνατροφῆς τῶν Ἑλληνίδων παρθένων. Τὸ καθ' ἡμᾶς, προτιθέμενοι νὰ ὑποβάλωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ «Μέντορος» ἐν προσεχεῖ μεταφράσει τερπνῆς καὶ σπουδαίας πραγματείας τῆς περὶ γυναικὸς Ἰατροφιλοσοφικὰς σκέψεις τοῦ Γάλλου κ. ΛουΑετίου, εὐχαριστοῦντες προτάττομεν τ' ἄνωθι ὀλίγα ἐκ τῶν «περὶ φύσεως, κλήσεως καὶ κοινωνικῆς ἀξίας τῆς γυναικὸς» τοῦ κ. Ε. Δὲ Πομπερῆ, ὧν τὴν μετάφρασιν ὀφείλομεν τῷ εὐπαιδεύτῳ ἡμῶν συμπολίτῃ κ. Α. Σιμιτοπούλῳ. Μ. Δ. Σ.

[1] Ἐξ ἐκ τῶν Ἑβραίων Πατριαρχῶν, υἱὸς τοῦ Ἐβέρου καὶ πατὴρ τοῦ Ραγοῦ γεννηθεὶς το 2243 π. Χ. καὶ ζήσας ἔτη 239 (Γεν. ια'. 15).

(2) Ἀβυδηνός, Ἀπολλόδωρος, Βηρωσσὸς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ. Ὁ Ἀβυδηνὸς ἦν ἔνδοξος ἱστορικὸς ἐνθιατρίβων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡφαίστου ὡς ἱερεὺς ἐν Ἀβύδῳ. Συνέγραψε δὲ ἱστορίαν τῶν Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων, ἐκ τῆς ὁποίας μόνον ἀποσπάσματά τινα σῳζονται διεσπαρμένα παρὰ τῷ Εὐσεβίῳ, τῷ Ἁγίῳ Κυρίλλῳ καὶ τῷ Γ. Συγγέλλῳ, ἅτινα συνελέγησαν ὑπὸ τοῦ Σκαλιγήρου. Ὁ δ' Ἀπολλόδωρος ἤκμασεν ἐν Ἀθήναις το 145 π. Χ. ἔγραψε δὲ (κατὰ Φώτιον) ἱστορίαν τῶν θεῶν εἰς 24 βιβλία, ἐξ ὧν ὁρίᾳ μόνον διεσώθησαν. Ἀπολλοδώρου Βιβλιοθήκη καλούμενα. Ὁ δὲ Βηρωσσὸς ἦν ἱερεὺς τοῦ Βήλου ἐν τῷ ἐν Βαβυλῶνι ναῷ, ζήσας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Ἀλεξ. καὶ συγγράψας ἱστορίαν τῶν Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων, ἐξ ἧς διεσώθησαν ἀποσπάσματά τινα παρ' Εὐσεβίῳ καὶ Ἰωσήπῳ. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος πολυΐστωρ ἦν συγγραφεὺς Ἕλλην ἐκ Φρυγίας, κατακαεὶς τὸ 75 πρὸ Χ. ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ κατοικήσας. Ἐκ δὲ τῶν 42 αὐτοῦ συγγραμμάτων διεσώθησαν μόνον ἀποσπάσματά τινα ἐκ τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, καὶ τινες πραγματεῖαι περὶ τῶν Ἑβραίων παρὰ Πλουτάρχῳ, Ἀθηναίῳ, Πλινίῳ, Εὐσεβίῳ καὶ Σουΐδᾳ.

« Τὸ τέρας τοῦτο, κατὰ τὸν Χαλδαῖον συγγραφέα, διέτριβε τὴν μὲν ἡμέραν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, μηδόλως ἐσθίων, διδάσκων δ'αὐτοὺς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὰς πρακτικὰς τέχνας, τὸν τρόπον τοῦ οἰκοδομεῖν καὶ κτίζειν πόλεις καὶ ναοὺς καὶ τοῦ νομοθετεῖν· ἔτι δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς γεωμετρίας, τὸ σπείρειν, τὸ συλλέγειν τοὺς καρποὺς καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ τι ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν αὐτῶν· κατὰ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀπεσύρετο εἰς τὴν θάλασσαν διανυκτερεῦον ἐν τοῖς ὕδασι. Τοιαῦτα τέρατα καὶ ἄλλα ἀνεφάνησαν, ὧν τὸ μυστήριον ὁ Βηρωσὸς οὗτος ὑπεσχέθη νὰ ἐξηγήσῃ ἐν τῷ *Αἱ ἱστορίαι τῶν βασιλέων*, ἀλλ' οὐδὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν. Ὁ δ' ἰχθὺς οὗτος ὁ ὀνομαζόμενος Oannés (1), εἶχεν ἀφήσει συγγραφάς τινας *Περὶ παριεγωγῶν*, διὰ ὧν ἐδίδασκεν ὅτι ὑπῆρξέ ποτε καιρός, καθ' ὃν τὸ πᾶν ἦν σκότος καὶ ὕδωρ· καὶ ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ σκότος περιεῖχε τερατώδη ζῶα καὶ ἀνθρώπους, δύο ἔχοντας πτέρυγας, καὶ ἄλλους ἔχοντας τέσσαρας· ὅτι ὑπῆρχον ἄνθρωποι διικέφαλοι, ἀνδρὸς δηλονότι καὶ γυναικὸς κεφαλὴν φέροντες, καὶ ὅτι ὅλα τέλος πάντων τὰ ζῶα καὶ τὰ ὄντα ἔφερον σχῆμα ἀνώμαλον, ὁποῖαι ἐφαίνοντο αἱ παραστάσεις αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Βήλου (Βάαλ ἢ Βήλ).»

» Γυνὴ δέ τις καλουμένη Ὠμόρκα (2) (Omorca) ἦν ἡ κυρία τοῦ παντός. Ταύτην ὁ Βὴλ διέσχισεν εἰς δύο, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἓν ἐσχημάτισε τὸν Οὐρανόν, τὸ δὲ ἄλλο τὴν Γῆν· τότε δὲ ἐξηφανίσθησαν τὰ τέρατα· ὁ δὲ Βὴλ διεμοίρασεν ἑπομένως τὰ σκότη, ἐχώρισε τὸν Οὐρανὸν ἀπὸ τῆς Γῆς καὶ διευθέτησε τὸ πᾶν. Ἀφ' οὗ δὲ κατέστρεψε τὰ ζῶα, μὴ δυνάμενα νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν λάμψιν τοῦ φωτός, βλέπων τὸν κόσμον ἔρημον, διέταξεν ἕνα ἐκ τῶν θεῶν νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, νὰ ἀναμίξῃ μετὰ τῆς γῆς τὸ ῥέον αἷμα καὶ ἐκ τοῦ μίγματος τούτου νὰ πλάσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐσχημάτισε τοὺς ἀστέρας καὶ τοὺς πλανήτας, καὶ οὕτως ἐτελείωσε τὴν παραγωγὴν πάντων τῶν ὄντων.»

Ταῦτα ἀναφέρει, φίλοι ἀκροώμενοι, τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ Βηρωσσοῦ· ὅσον δήποτε δ' ἀλλόκοτος καὶ ἂν φαίνεται ὁ μῦθος οὗτος, φαίνεται ὅτι εἶνε παράδοσις ἠλλοιωμένη περὶ τῆς πλάσεως τοῦ κόσμου, ἐξαχθεῖσα ἀπὸ τῶν τοῦ Μωϋσέως συγγραφῶν. Πρέπει δὲ προ πάντων νὰ παρατηρήσωμεν τοῦτο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐνῷ λέγεται ὅτι τὸ σκότος ἐκάλυπτεν ἤδη τὴν γῆν, ἀναμεμιγμένην μετὰ τῶν ὑδάτων.

Τὰ τέρατα ταῦτα, ὧν ἀρτίως ἐμνήσθημεν, εἰσὶν ἀλληγορίαι, θέλουσαι νὰ παραστήσωσι διὰ τρόπου ἐπαισθητοῦ τὴν ἐπικρατοῦσαν σύγχυσιν ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δημιουργίας. Ὁ δὲ σχηματισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλήφθη ἐπ' ἴσης ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Μωϋσέως, ἐν ᾗ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς ἀφ' οὗ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔσχε τὴν ὁρμὴν πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀριστουργήματος τούτου, λαβὼν γῆν μεμιγμένην μεθ' ὕδατος ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὴν πνεῦμα ζωῆς. Τοῦτο βεβαίως ἐννοεῖ ὁ γράψας Χαλδαῖος ὅτι ὁ Βὴλ προσέταξε νὰ κόψωσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Βηρωσὸς συμπεραίνει ἔπειτα ὅτι οὕτως ἐπροικίσθη ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς διανοίας.

Εὔκολον εἶνε ἐπίσης νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ φανταστοπλασία τῶν δικεφάλων ἀνθρώπων, τῶν ἐχόντων μίαν κεφαλὴν ἀνδρὸς καὶ μίαν γυναικός, ἐλήφθη ὡσαύτως ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Μωσέως λέγοντος ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη ἐκ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ Ἀδάμ, ἣν γυναῖκα ἰδὼν ὁ ἀνὴρ εἶπεν «ἰδοὺ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου καὶ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου.»

Μάτην δὲ ἀγωνίζεται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὅπως διαφθείρῃ τὴν ἀλήθειαν, διότι αὕτη ἀφίνει πάντοτε ὄπισθεν αὐτῆς ἴχνη φωτεινά, δι' ὧν ἀνακαλύπτεται.

Βλέπομεν δὲ προσέτι ὅτι ὁ Χαλδαῖος συγγραφεὺς εἶχε πλησιάσει ἱκανῶς τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου, καί τοι ὢν πολὺ μακρὰν τῆς ἱερᾶς Πηγῆς, ὑφ' ἧς ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ τὴν γνῶσιν αὐτῆς· διότι οὐδὲν πλέον ὑπῆρχε περὶ αὐτοῦ ἢ παραδόσεις ἠλλοιωμέναι καὶ συγκεχυμέναι· ἅμως ἡ ὡραία τοῦ παντὸς τάξις εἶχε τοσοῦτο προσβάλλει τὰ βλέμματα αὐτοῦ, ὥστε εὐκολώτερον ἦν αὐτῷ τὸ πιστεύειν εἰς ἠλλοιωμένας παραδόσεις, παριστανούσας Θεὸν παντοδύναμον ποιητὴν τῶν πάντων, ἢ τὸ φρονεῖν ὅτι πᾶν τὸ περιστοιχίζον αὐτὸν ἦν ἀΐδιον ἢ ὅτι ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ καὶ μόνης δυνάμεως.

Ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις, φίλοι ἀκροώμενοι, θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως Oannés, φαίνεται ὅτι αὕτη παράγεται ἐκ τῆς Συριακῆς λέξεως onedo, ἥτις σημαίνει ὀδοιπόρον. Εἰκάζεται λοιπὸν ὅτι εἴς τινα καιρόν, ὃν δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν, ἔρθασεν ἐκεῖ διὰ θαλάσσης ἄνθρωπός τις, ὅστις ἔδωκε τοῖς Χαλδαίοις γνώσεις τινὰς τῶν ἀρχαίων παραδόσεων καὶ ἀρῆκεν αὐτοῖς ἀναμνήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Παριστάνουσι δὲ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον κατὰ τὸ ἥμισυ ἰχθύν, ὡς ἐκ τῆς θαλάσσης ἐρχόμενον· καὶ ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ἀπεσύρετο εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ, εἶπον ὅτι εἰσήρχετο εἰς τὴν θάλασσαν· ἐπειδὴ δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ ἔτρωγεν, εἶπον ὅτι δὲν ἔτρωγε. Τὴν ἐξήγησιν δὲ ταύτην ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου τούτου σχήματος τοῦ ἰχθύος εὑρίσκομεν ἔν τινι ἀποσπάσματι τοῦ Ἑλλαδίου (1) διασωθέντι καὶ ἀφηγουμένῳ ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ Oannés τούτου.

Τοιαύτη ἦν ἡ παράδοσις τῶν Χαλδαίων περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ κόσμου. Βλέπομεν δ' ἐν ταύτῃ ὅτι οἱ θεοὶ ἦσαν μὲν προγενέστεροι τῆς πλάσεως, περὶ δὲ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεως αὐτῶν, καθὼς καὶ τῆς διακρινούσης αὐτὰς ποιότητος οὐδεὶς λόγος γίνεται.

Πολλάκις δὲ καὶ μετὰ μεγάλου μάλιστα θαυμασμοῦ γίνεται πολὺς λόγος περὶ τῶν ἀρχαίων ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων τῶν Χαλδαίων καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν αἰώνων, οὓς ηὐχαριστοῦντο διηγούμενοι· χρέος ἡμῶν ὅθεν νομίζομεν ἐξηγοῦντες καὶ τὸ ἰσοριθμὸν τοῦτο μυστήριον, νὰ εἴπωμεν τὸν τρόπον, καθ' ὃν οὗτοι ἐμέτρουν τοὺς χρόνους καὶ τὰς βασιλείας.

(1) Θεότης Χαλδαίων.

(2) Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι αὕτη ἦν θεὰ καὶ σύζυγος τοῦ Βήλ, ἣν οὗτος διέσχισεν εἰς δύο καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος.

(1) Ἕλλην Γραμματικὸς τοῦ 4ου αἰῶνος γεννηθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἀντινόου, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Νείλου κειμένης. Οὗτος συνέθεσε διὰ στίχων ἰαμβικῶν μίαν χρηστομάθειαν, ἧς ὁ Φώτιος διέσωσεν ἀποσπάσματά τινα.

Οἱ Χαλδαῖοι ἐμέτρουν τὰς γενεὰς καὶ τὰς βασιλείας διὰ τῶν λεγομένων sares, τοὺς δὲ χρόνους διῄρουν διὰ τῶν néres καὶ soses. Καὶ ἡ μὲν λέξις sare ἐσήμαινε 3,600 ἔτη, ἡ δὲ nére 600 καὶ ἡ sose 60.

Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ἀριθμεῖν φαίνεται ὅτι δίδει εἰς τὴν διάρκειαν τῶν πρώτων βασιλειῶν ἀτελεύτητον ἀριθμὸν χρόνων, διότι ἕκαστος ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν βασιλέων εἶχε ζεισει πολλὰς sares· ἀλλ' ἡ *Γενικὴ Ἱστορία* ἡ ὑπὸ Ἀγγλικῆς τινος ἑταιρίας ἐκδοθεῖσα, ὁ Σκαλίγηρος καὶ ἱκανώτατοι πυρατρηταὶ λέγουσιν ἐκ συμφώνου ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἐκάλουν χρόνους τὰς ἡμέρας· ὥστε ἀνάγοντες τὸν ἀριθμὸν τῶν 3,600 ἐτῶν, τῶν ἀποτελούντων μίαν sare εἰς 3,600 ἡμέρας, εὑρίσκομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν, ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τούτων συγγραφέων, εἶνε σχεδὸν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Μωσέως διδόμενον εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων πατριαρχῶν.

Ἡ προσέγγισις αὕτη εἶνε τοσοῦτον ἀκριβής, ὥστε εὑρίσκεται σύμφωνος καὶ πρὸς τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Ὁ κ. Βελλὺ (Velly) δηλονότι ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἀστρονομίας δίδει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀριθμήσεως ταύτης, προσθαίνων ἀπὸ ἐκλείψεως εἰς ἔκλειψιν καὶ ἀριθμῶν δι' ἡμερῶν ἀντὶ δι' ἐτῶν μέχρι τῶν ἐκλείψεων, τῶν ὑπὸ τῶν Χαλδαίων ἀναφερομένων. Οὕτω πολλάκις ἡ ματαιότης ἔρριψε πέπλον ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, θέλοντος ἑκάστου ἔθνους νὰ ἀπαρχαιώσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὴν ἐποχὴν τῆς ἑαυτοῦ καταγωγῆς.

Οἱ Χαλδαῖοι οὗτοι ἀναφέροντες τὴν ἱστορίαν τῶν δέκα αὐτῶν πρώτων βασιλέων, ὧν ὁ τελευταῖος ἦν Ξίξουτρός τις (Xixutrus), διηγοῦνται ὅτι ὁ κατακλυσμὸς συνέβη ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ· δι' ὃ καὶ ἡμεῖς θέλομεν διηγηθῆ πᾶν ὅ τι ὑπ' αὐτῶν περὶ αὐτοῦ ἐλέχθη, ὅπως ἔτι κάλλιον ἀποδείξωμεν πόσον ἡ παράδοσις αὐτῶν εἶχε σχέσιν μετὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας. Τὸ ἀπόσπασμα δὲ τοῦτο, ὅπερ τώρα εὐθὺς ἀναγνώσομαι ὑμῖν, μέλλει συγχρόνως ν' ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι θεμελιοῦνται ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἁπλᾶ παίγνια τῆς φαντασίας.

Ἰδοὺ δὲ ἡ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ διήγησις τῶν Χαλδαίων· « Ὁ Κρόνος φανεὶς καθ' ὕπνον εἰς τὸν Ξίξουτρον ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι τὴν 15ὴν τοῦ μηνὸς Doessius ἔμελλε νὰ καταστραφῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ νὰ σημειώσῃ διὰ γραφῆς τὴν καταγωγήν, ἱστορίαν καὶ τὸ τέλος πάντων τῶν πραγμάτων· νὰ κρύψῃ δὲ τὰ ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ ταῦτα ὑπὸ γῆν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡλίου τὴν καλουμένην Σίππαρα (Sippara)· νὰ ναυπηγήσῃ δ' ἔπειτα πλοῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου νὰ θέσῃ τὰς ἀναγκαίας ζωοτροφίας καὶ νὰ εἰσέλθῃ αὐτός, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι αὐτοῦ, εἰσαγομένων συγχρόνως πτηνῶν καὶ τετραπόδων ζώων. Ὁ Ξίξουτρος ἐξετέλεσε τὰς διαταγὰς ταύτας, κατασκευάσας πλοῖον δύο σταδίων τὸ εὖρος καὶ πέντε τὸ μῆκος. Μόλις δ' εἰσῆλθεν καὶ ἡ γῆ πάραυτα ἐκαλύφθη ὑπὸ ὑδάτων. »

« Μετὰ δέ τινα χρόνον βλέπων ἐλαττούμενα τὰ ὕδατα, ἀφῆκε πτηνά τινα, ἅτινα μὴ εὑρόντα οὔτε τροφὴν οὔτε τόπον ἀναπαύσεως ἐπέστρεψαν εἰς τὸ πλοῖον. Μετ' οὐ πολὺν χρόνον πάλιν ὕστερον ἀφῆκεν ἕτερα, ἐπιστρέψαντα αὖθις, φέροντα εἰς τοὺς πόδας ὀλίγον πηλόν. Ἀλλ' ὅτε καὶ τρίτον ἀφέθησαν ἐκ τοῦ πλοίου δὲν ἐπέστρεψαν πλέον, ὅπερ ἐσήμαινεν ὅτι ἡ γῆ ἀνεφάνη ἤδη. Τότε ἤνοιξεν ὀπήν τινα ἐπὶ τοῦ πλοίου, καὶ ἰδὼν ἐκεῖθεν ὅτι τὸ πλοῖον ἐστάθη ἐπί τινος ὄρους, ἐξῆλθε μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ πρωρέως, ἐπροσκύνησε τὴν γῆν, ὕψωσε βωμὸν καὶ προσέφερεν εἰς τοὺς θεοὺς θυσίαν. Ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνοδεύσαντες αὐτὸν ἔγιναν ἄφαντοι· οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ μείναντες βλέποντες ὅτι ἐκεῖνοι δὲν ἐπανέρχονται πλέον, ἐξῆλθον καὶ οὗτοι τοῦ πλοίου καὶ ἀνεζήτουν αὐτοὺς ματαίως. Τότε ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα ὅτι ἡ εὐσέβεια τοῦ Ξιξούτρου ἠξίωσεν αὐτὸν τοῦ νὰ ἁρπαγῇ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ λάβῃ θέσιν μεταξὺ τῶν θεῶν, ὡς καὶ οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτόν· Ἡ αὐτὴ ἔτι φωνὴ προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ ὦσιν εὐσεβεῖς καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀφοῦ ἀνορύξωσι τὰ ἐν τῇ πόλει Sippara κεχωσμένα ἀπομνημονεύματα,. Ἀφοῦ δὲ ἡ φωνὴ ἐκείνη δὲν ἠκούετο πλέον, ἐπορεύθησαν ὅπως ἀνεγείρωσι τὴν πρὸ ὀλίγου ῥηθεῖσαν πόλιν καί τινας ἄλλας. »

Τοιαύτη εἶνε, φίλοι κύριοι, ἡ περιβόητος παράδοσις τῶν Χαλδαίων, ἐν ᾗ βλέπομεν τὸν μῦθον ἑνούμενον μετὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας. Παρατηροῦμεν δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Βηρωσὸς (Berose) δίδων τὰς πληροφορίας ταύτας οὐδὲν λέγει περὶ τῆς σιγμῆς, καθ ἣνεφάνη ὁ Oannés, ἀλλ' ἄρχεται τῆς ἱστορίας αὐτοῦ λέγων *τὸ πρῶτον ἔτος ἐφάνη ὁ ἀλλόκοτος οὗτος ἄνθρωπος*. Ἕπεται λοιπὸν ὅτι ὁ Oannés δὲν εἶνε ἡ ἀρχὴ τῶν χρόνων, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὁ νομίσας εἰς τοὺς Χαλδαίους τὰς διδασκαλίας καὶ καταλιπὼν εἰς αὐτοὺς τὴν παράδοσιν ταύτην.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ.

Ὁ Σαγχωνιάθων (α) ζῶν πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου εἶχε συγγράψει περὶ τῆς θρησκείας τῶν Φοινίκων· ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀρχαίου τούτου καὶ ἐνδόξου συγγραφέως ἀπωλέσθη, σωζόμενον ἔτι ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ἀντωνίνων, ὅτε Φίλων ὁ ἐκ Βύβλου μετέφρασεν αὐτὸ εἰς τὴν Ἑλληνικήν. Ἀλλ' οὗτος, ὡς φαίνεται, προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ γραφόμενα πρὸς τὰς ἰδέας τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἠλλοίωσεν οὐκ ὀλίγον τὸ σύγγραμμα. Ὅ τι δὲ διαμένει σωθὲν ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου εἶνε τὸ παρ' Εὐσεβίῳ ἀπόσπασμα. Πιστεύεται δὲ ὅτι ὁ Σαγχωνιάθων ἠρύσατο τὰς συγγραφὰς αὐτοῦ αὐτὸς ὁ ἴδιος παρὰ τοῦ Θὼτ (Τὼτ Θὼθ ἢ Θαὼτ) (Thot Thothou Thaout) συγγραφέως Αἰγυπτίου, ὃν οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν Ἑρμῆν. Οὗτος φημίζεται προσέτι ὡς ὁ πρῶτος ἐφευρὼν τὰ γράμματα.

Ἐπειδὴ δέ, φίλοι ἀκροαταί, τὸ ὄνομα τοῦ Σαγχωνιάθωνος ἀπολαύει πλείστης ὅσης φήμης παρὰ τοῖς σοφοῖς, διὰ τοῦτο καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἴσως θεωρῶ νὰ ἀναφέρω μέρη τινα τοῦ ἀποσπά-

[α] Περὶ τοῦ ἐκ Βηρυτοῦ ἢ ἐκ Τύρου καταγομένου τούτου ἱερέως τῶν Φοινίκων ὀλίγιστα γινώσκομεν καὶ ταῦτα οὐχὶ ἀκριβῆ. Διότι τινὲς μὲν θέλουσιν αὐτὸν σύγχρονον τῆς Σεμιράμιδος ἢ τοῦ Μωϋσέως· ἄλλοι δὲ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἄλλοι σύγχρονον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· ἐκ δὲ τῶν περισωθέντων λειψάνων τοῦ συγγραφέως τούτου παρ' Εὐσεβίῳ καὶ Πορφυρίῳ εἰκάζεται ὅτι οὗτος συνέγραψεν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκείας τῶν παλαιῶν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων, μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ Φίλωνος τοῦ Βυβλίου.

σματος τούτου, τὰ μάλιστα δυναμένου ν' ἀποδείξῃ ἡμῖν κατὰ πόσον αἱ περὶ τῆς θρησκείας ἰδέαι τῶν Φοινίκων ἦσαν ἤδη ἠλλοιωμέναι.

Κατὰ τὸν ἀρχαῖον λοιπὸν τοῦτον συγγραφέα « τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ παντὸς ἦν ἀὴρ σκοτεινὸς καὶ περιέχων πνεῦμα· ἦν χάος πλῆρες συγχύσεως καὶ σκότους, αἰώνιον καὶ διαρκέστατον· τὸ πνεῦμα τοῦτο παρήγαγε τὸν Μὼτ ἢ Μώβ (Mot ou Mob) τουτέστι τὸν πηλόν, ἢ μίγμα ὑδατῶδες, ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν πλασμάτων καὶ ἡ γενεαλογία τοῦ παντός. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔλαβον ὑπαρξιν τὰ μηδὲν αἴσθημα ἔχοντα ζῶα, ἐξῶν πικνήθησαν ἕτερα τοὺς οὐρανοὺς ἐξετάζοντα. Πλοῦτα δὲ μετὰ τὸν πηλὸν ἀναφαίνονται λάμποντες ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη, οἱ ἀστέρες καὶ τὰ ἄλλα. Βίαιος δὲ θερμότης μεταβοθεῖσα εἰς τὴν γῆν παρήγαγεν ἀνέμους καὶ νέφη, καταπεσόντα εἰς βροχήν, ἥτις ἐλκυσμένη ὑπὸ τοῦ Ἡλίου ἐχημάτισε θυέλλας· ὁ δὲ θόρυβος τῶν βροντῶν διήγειρε τὰ νοήμονα ζῶα, ἀρξίσαντα νὰ κινῶνται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης κτλ.»

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀπόσπασμα τοῦ Σαγχωνιάθωνος ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ ὅτι ὁ ἀληθὴς Δημιουργὸς τοῦ Παντὸς εἶχεν ἤδη παραγνωρισθῆ ὑπὸ τῶν Φοινίκων· ἔπειτα διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἀνδρός τε καὶ γυναικός.

Ὁ μὲν πρῶτος πατὴρ τῶν ἀνθρώπων, λέγει, ὠνομάζετο Π ρ ω τ ό γ ο ν ο ς, ἡ δὲ πρώτη μήτηρ Aeon (α) Αὕτη εἶνε ἡ δοκιμάσασα καὶ εὑροῦσα καλοὺς τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων καὶ δυναμένους νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τροφὴ τῶν ἀνθρώπων. Τὰ δὲ τέκνα τῶν πρώτων τούτων γονέων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καλούμενα Γένη Genae ἢ Genus κατῴκησαν τὴν Φοινίκην. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη μεγάλη ξηρασία, ἀνύψωσαν χεῖρας ἱκετίδας πρὸς τὸν ἥλιον θεωρούμενον τότε ὡς τὸν μόνον Θεὸν καὶ Κύριον τοῦ Οὐρανοῦ.

Τὰ τέκνα αὐτῶν ἐγέννησαν ἄλλα τέκνα ὀνομασθέντα φῶς, πῦρ καὶ φλόξ· καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐφευρόντες τὴν χρῆσιν τοῦ πυρὸς διὰ τῆς προστριβῆς δύο τεμαχίων ξύλου. Τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν ὑπερμεγέθη ὄντα ἔδωκαν τὸ ὄνομά των εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν τὰ ὀνόματα τῶν ὀρέων Κάσσιον, Λίβανος Ἀντιλίβανος καὶ τὰ λοιπά.

Εὔκολον ἤδη ὑπὸ τὸν πέπλον τούτων νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ἀλλοιωθεῖσαν ἱστορίαν τῆς τοῦ ἀνθρώπου πλάσεως ἴσως δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, ἔτι δὲ καὶ τοὺς γίγαντας, περὶ ὧν ὁμιλεῖ ἡ Π. Γ. Παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις προσέτι βλέπομεν τὴν καταγωγὴν τῆς εἰδωλολατρείας, λεχθέντος ἤδη ὅτι ἐλάτρευον τὸν ἥλιον· βλέπομεν δὲ αὐτοὺς ἔτι ἀναμιγνύοντας ἐν τῇ θρησκείᾳ αὐτῶν τὴν ἐφεύρεσιν τῶν ὠφελίμων τεχνῶν.

Φαίνεται λοιπόν, καθ' ἃ λέγουσιν οἱ σοφοί, ὅτι ὁ Σαγχωνιάθων, ἠρύσθη, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω, τὰς ἰδέας αὐτοῦ παρὰ Θὼτ τοῦ Αἰγυπτίου. Ἀκριβέστατα δὲ παρατηρήσεις ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ Φοίνικες εἶχον παραδεχθῆ τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας καὶ τοὺς θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων.

(1) Προφέρεται οὕτως (Α) éon.

Ἄλλοι δὲ τῶν συγγραφέων φρονοῦσιν ὅτι προηγήθησαν οἱ Φοίνικες τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, φίλοι ἀκροώμενοι, ἀποβλέπει μόνον τοὺς σοφούς, ἀλλοῖα φρονοῦντας ὡς πρὸς τοῦτο· ὅ τι δὲ πρέπει ἡμεῖς νὰ γινώσκωμεν εἶνε ὅτι ἀμφότεροι οἱ λαοὶ οὗτοι εἶχον ἤδη ἀναμίξει συστήματα εἰς τὰς ἀναμνήσεις, ἃς διετήρουν ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν πρώτων πατριαρχῶν.

(ἀκολουθεῖ).

ΤΡΑΛΛΕΙΣ.

Ἡ ἀρχαία καὶ τὸ πάλαι πλουσιωτάτη πόλις « Τράλλεις,» νῦν δὲ ὅλως διόλου καιρεπιπωμένη, ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀττάλου τινὸς ὁπλαρχηγοῦ, συμμάχου τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καταστραφέντων Τρώων. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροιάδος ὁ Ἄτταλος οὗτος λαβὼν τοὺς ὑπ' αὐτὸν Θρᾶκας καὶ Ἀργείους ἔκτισε τὴν πόλιν ταύτην, ὀνομάσας αὐτὴν Τράλλεις, ὅηλ. Τρῳὰς ἄλλη. Ὁ Στράβων, ὁμιλῶν διὰ τὴν πόλιν ταύτην, λέγει ὅτι ὑπῆρξε μία τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Λυδίας, κτισμένη ἐπὶ τραπεζίου, πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ἔχουσα τὴν Μεσογίδα καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν ποταμὸν Μαίανδρον καὶ τὸ Μαιάνδριον πεδίον, τὰ βόρεια δὲ ἄκρα αὐτῆς ἐρυμνά.

Ἅπασα ἡ περιφέρεια τῆς πόλεως ταύτης ἦτο ὀχυρῶς περιτετειχισμένη, τοῦ δὲ περιτειχίσματος τούτου θεωρεῖ ὁ παρατηρητὴς ἴχνη καὶ ἐρείπια· ἄλλο οὐδὲν οὔτε ὁ Στράβων οὔτε ἄλλος τις ἀρχαῖος ἱστορικὸς περὶ τῆς πόλεως ταύτης ἀναφέρει, εἰμὴ ὅτι κατὰ τοὺς Μιθριδατικοὺς πολέμους ἐτυραννήθη ὀλίγον χρόνον ὑπὸ τῶν παίδων τοῦ Κρατίππου Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ μαρτυριῶν, ὀλίγον τι πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστὸν φαίνεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦτο πλουσιωτάτη πόλις τῆς Ἀσίας καὶ ὑπὸ εὐπόρων ἀνδρῶν κατοικουμένη, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Πυθόδωρος, ἀνὴρ Νυσσαεὺς τὸ ἐξ ἀρχῆς (Σουλτανασαρλῆς ἢ Ἐσκισαρλῆς καλλίτερα) διὰ δὲ τὴν ἐπισημότητά του μεταβὰς εἰς Τράλλεις. Διὰ τὸν πλοῦτον τὸν πολὺν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ὠνομάζοντο Ἀσιάρχαι. Εἰς τὸν μετὰ τοῦ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου ἐμφύλιον πόλεμον ὁ Πυθόδωρος ἦτο μὲ τὴν μερίδα τοῦ Πομπηΐου· διὸ καὶ μετὰ τὴν ἧτταν αὐτοῦ ὁ Καίσαρ ἐδήμευσε τὴν περιουσίαν του συνισταμένην ἐκ δισχιλίων ταλάντων, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐξηγόρασεν ἀκολούθως ὁ Πυθόδωρος καὶ κατέλιπεν αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα του. Διηγοῦνται μάλιστα ὅτι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον φοίνιξ ἀνεβλάστησεν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, ἔνθα καὶ ἐστήθη ἀνδριὰς τοῦ Καίσαρος. Ὀλίγον χρόνον μετὰ ταῦτα, ἡ πόλις αὕτη ἔπαθεν ἀπὸ σεισμόν, καὶ ὁ Αὔγαβος ἐπηνώρθωσε πολλὰ τῶν παθόντων οἰκοδομημάτων. Ὁ Ἀγαθίας μάλιστα ἀναφέρει ὅτι χωρικός τις καλούμενος Χαιρέμων, διὰ τὴν ἀθλίαν τῆς πατρίδος του λυπούμενος κατάστασιν καὶ ἀπὸ πόθον πατριωτικὸν

φλεγόμενος τοῦ νὰ ἴδῃ αὐτὴν πάλιν εἰς τὴν προτέραν της λαμπρότητα, κατέρυγεν εἰς τὸν Καίσαρα ἐν Κανταβρίᾳ τότε διατρίβοντα καὶ διὰ θερμῶν ἱκεσιῶν καὶ δεήσεων ἐπέτυχε νὰ πείσῃ αὐτό, ὅπως ἀνακτισθῇ πάλιν ἡ πόλις, καὶ ἔκτοτε διετήρησε τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς λαμπρότητα. Ὁ ἴδιος μάλιστα ἱστορικὸς ἀναφέρει ὅτι εὑρέθη καὶ ὑποβαθρόν τι εἰς τὴν πεδιάδα πλησίον τῶν Τράλλεων, ἐφ' οὗ ἦτο στημένος ὁ ἀνδριὰς τοῦ γενναίου τούτου πολίτου (τοῦ Χαιρεμονος) καὶ ἐπιγραφὴ εἰς Δωρικὴν διάλεκτον γεγραμμένη, ὑπὸ τῶν Ἀργείων συνταχθεῖσα, τὴν ὁποίαν καὶ διέσωσεν εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Ἄλλος τις ἀρχαῖος ἱστορικὸς εἰκάζει ὅτι ἡ πόλις αὕτη, κρημνισθεῖσα ἐκ δευτέρου ὑπὸ σεισμοῦ καθὼς καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας, ἀνεκτίσθη πάλιν κατ' ἣν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι ἐχαράχθη καὶ νόμισμα, φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Γορδιανοῦ τοῦ ἐπικληθέντος εὐσεβοῦς

Μετεδόησαν καὶ αἱ Τράλλεις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ χῶραι τῆς Ἀσίας εἰς τας χεῖρας τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, καὶ μέχρι τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος μ. Χ. οὐδὲν ἀξιομνημόνευτον ἀναφέρεται περὶ αὐτῶν, εἰμὴ ὅτι ὑπῆρξαν πάντοτε ἄριστοι καλλιτέχναι πηλίνων ἀγγείων ἐρυθρομέλανος χρωματος.

Κατὰ δὲ τὸ 1175 ἔτος μ. Χ. οἱ Τοῦρκοι εἰσέβαλον εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, ἐρρωμῶντες ἀπὸ τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν αὐτῶν τὸ Ἰκόνιον, ἔνθα ἦτο πρῶτον εἶχον ἐγκατασταθῆ, ἐκθρονίσαντες τοὺς πρότερον κυρίους αὐτῶν Σελδεσσίδας, καὶ ἐκυρίευσαν πολλὰς ἐπαρχίας καὶ πόλεις. Αἱ Τράλλεις τοτε ὡς καὶ ἡ Ἀντιόχεια, παραμαιανδριος πόλις ἄλλως καὶ Πυθόπολις καλουμένη, μὴ ἔχουσαι ἱκανὰς δυνάμεις νὰ ἀντισταθῶσιν, ἐσυνθηκολόγησαν μὲ αὐτοὺς καὶ ὑπεστηρίχθησαν πρὸς καιρόν. Κατὰ τὸ 1266 μ. Χ. ἐκινδύνευσαν πάλιν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων καὶ νὰ καταστραφῶσιν ὁλοσχερῶς, ἂν δὲν ἐπρόθυμνεν ἐγκαίρως ἡ βοήθεια τῶν Γραικορωμαίων. Κατὰ τὸ 1270 μ. Χ. ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ συμβασιλεὺς Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, μετα μεγάλης δυνάμεως εἰσελθὼν εἰς τὰς Τράλλεις, τοσοῦτον κατεθέλχθη ὑπὸ τῆς τοποθεσίας τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε ἀνέκτισεν αὐτὴν πολὺ παθοῦσαν διὰ τὰς συχνὰς ἐρόδους καὶ προσβολὰς τῶν Τούρκων, ἐσύναξε δὲ καὶ συνῴκισε τὰς διασπαρείσας τῇδε κἀκεῖσε οἰκογενείας· εἶχε μάλιστα συλλάβει καὶ τὴν ἰδέαν νὰ ὀνομάσῃ τὴν πόλιν ἀντὶ Τράλλεις Παλαιολογούπολιν ἢ Ἀνδρονικούπολιν, καὶ ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἐργάται σκάπτοντες εὗρον μάρμαρον, ἐφ' οὗ ἦτο γεγλυμμένος χρησμὸς προλέγων τὴν ἀνακτισιν τῶν Τραλλεων καὶ πολυζωΐαν εἰς τὸν νέον αὐτῆς τῆς πόλεως οἰκιστὴν προμαντεύων. Ἡ πόλις δὲ αὕτη ὀχυρωθεῖσα κάλῶς κατέστη τὸ προπύργιον ἁπασῶν τῶν παρὰ τὸν Μαίανδρον καὶ πέριξ πόλεων, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν διέφευγον ὁσάκις Τουρκική τις ἐπιδρομὴ ἐπηπείλει αὐτάς.

Ἕνεκα δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου ἰσχυρᾶς ὀχυρώσεως τῆς πόλεως ταύτης πολλοὶ τῶν πέριξ, φοβούμενοι τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς τῶν πάντοτε τὰς Γραικορωμαϊκὰς ἐπαρχίας κυριευόντων Τούρκων, κατέφευγον εἰς τὰς Τράλλεις καὶ ὁ τότε ἀριθμὸς τῶν κατ. ἀνέβαινεν εἰς τριάκοντα πέντε χιλ. ἀνδρῶν, πλὴν τῶν γυναικοπαίδων καὶ γερόντων. Ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἀναχώρησιν τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς ἐπισκευῆς αὐτῆς, γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, στράτευμα Τουρκικὸν ἀρχηγὸν ἔχον ὁπλαρχηγόν τινα «Ἀϊδὶν» καλούμενον ἐφώρμησε κατὰ τῶν Τράλλεων καὶ ἐπολιόρκει στενῶς τοὺς κατοίκους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ πολιορκούμενοι ἔκαμαν γενικὴν ἀντίστασιν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε δεξαμεναὶ ὑπῆρχον, αἱ ὁποῖαι νὰ δέχωνται τὰ τῶν βροχῶν ὕδατα, οὔτε φρέατα, διέκοψαν οἱ Τοῦρκοι τὸ ἀπὸ τὸν ποταμὸν ἐρχόμενον εἰς αὐτοὺς ὕδωρ καὶ κατήντησαν οἱ πολιορκούμενοι εἰς μεγάλην στενοχωρίαν διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὕδατος· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντες οἱ Τραλλήσιοι ἀντέσχον γενναίως. Ἐπὶ τέλους οἱ Τοῦρκοι ἐξ ἐφόδου ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν, διήρπασαν αὐτήν, ἐπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας τοὺς κατοίκους καὶ κατέκαυσαν τὰς Τράλλεις κατὰ τὸ 1290 ἔτος μ. Χ. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, διατρίβων τότε εἰς τὸ Νύμφαιον, δὲν ἐκινήθη παντελῶς πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ.

Οἱ Τοῦρκοι, ἀφ' ἑνὸς μὲν φοβούμενοι μήπως ἔλθωσιν οἱ Βυζαντινοὶ καὶ ἐγκατασταθῶσι πάλιν, ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ ἔχωσιν εὐκολωτέραν συγκοινωνίαν μὲ τὸ Μαιάνδριον πεδίον, ἔκτισαν τὴν παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀρχαίας πολεως σήμερον κατοικουμένην πόλιν Ἀϊδίν, λαβοῦσαν τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν κατακτητὴν Ἀϊδὶν καλούμενον· διὰ νὰ ἐμποδίσωσι δὲ πᾶσαν ἐπιδρομὴν τῶν Βυζαντινῶν, περιετείχισαν αὐτὴν μὲ τεῖχος, καλέσαντες αὐτὸ «Γκιουζὲλ Χισέρ» ἤτοι ὡραῖον τεῖχος, ἅπασαν τὴν πρὸς τοῦτο ὕλην δηλ. πέτρας καὶ στήλας προμηθευθέντες ἀπὸ τὴν καταστραφεῖσαν πόλιν, διότι τὰ πλησιόχωρα βουνὰ δὲν εἶνε πετρώδη. Εἰς τὸ φρούριον αὐτὸ εἰσέλασε καὶ ὁ περίφημος Ταμερλάνος κατὰ τὸ 1503 μ. Χ.

Ἄνδρας ἐπισήμους ἐγέννησαν αἱ Τράλλεις πλὴν τοῦ ρηθέντος Πυθοδώρου καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Πυθοδωρίδος καὶ τοῦ Χαιρέμονος, ὡς ὁ κ. Λῆς ἀναφέρει ἐν σελ. 266 ἐν ἐπισήμῳ σημειώσει, τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον Τράλλεων, Πολύβιον καλούμενον φίλον Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου (α), τοῦ ὁποίου καὶ σώζεται ἐπιστολὴ πρὸς Τραλλησίους, ἔχουσα οὕτως·

«Ἔγνων ὑμᾶς, καθὼς ἐδήλωσε Πολύβιος ὁ ἐπίσκοπος ὑμῶν, » ὃς παρεγένετο, θελήματι Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χρι- » στοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, συνεργείᾳ Πνεύματος ἁγίου, ἐν Σμύρνῃ, » ἄμωμον διάνοιαν καὶ ἀνυπόκριτον ἐν ὑπομονῇ ἔχοντας . . . .

(1) Ὁ Ἰγνάτιος οὗτος ὠνομάσθη Θεοφόρος, καθὼς εἰκάζουσι πολλοί, διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔστησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰπών, ὅτι ἐκεῖνος ἐξ αὐτῶν θέλει κληθῆ μέγας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, «ὅς τις ἂν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο» Ματθ. ιη'. 1—9. Ταύτην τὴν γνώμην προβάλλει Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν αὐτοῦ. Βιβλ. Β'. Κεφ. 35· ἦτο δὲ ὁ Ἰγνάτιος μαθητὴς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ δεύτερος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ἤτοι μετὰ τὸν Πέτρον, ἄλλοι δὲ φρονοῦσιν ὅτι ἐχρημάτισεν ὁ Ἰγνάτιος Γ'. Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, οἱ Τραλλήσιοι ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὸν Λον αἰῶνα μ. Χ.

» τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθε (1) ὡς τῷ Κυρίῳ· αὐτὸς γὰρ ἀ-
» γρυπνεῖ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσων Θεῷ . . .
» Ἀναγκαῖον οὖν ἐστιν, ὅσα περ ποιεῖτε ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μη-
» δὲν πράττειν ὑμᾶς ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι . . . . . Παρακαλῶ οὖν
» ὑμᾶς οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ἡ ἀγάπη Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέ-
» γητε πάντες καὶ μὴ ᾖ ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι
» τῇ αὐτῇ γνώμῃ (2) καὶ τῷ αὐτῷ νοί.» κτλ.

Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων ἤκμασεν εἰς τὰς Τράλλεις καὶ ὁ Μηνόδωρος, ἀνὴρ λόγιος κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ σεμνοπρεπὴς ἔχων τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως τοῦ Λαρισσαίου Διός, ὁ ὁποῖος διαβληθεὶς εἰς τὸν Δομέτιον ἐθανατώθη ὑπ' αὐτοῦ. Ῥήτορες ἐπιφανεῖς ὑπῆρξαν ὁ Διοκλῆς καὶ ὁ Δάμασος· ἰατροὶ δὲ ἐγεννήθησαν ἐν Τράλλεσι Θεσσαλὸς ὁ Τραλλήσιος, ὅστις πρῶτος ἤρχισε τὸ ἔθος τοῦ νὰ ἐπισκέπτηται τοὺς ἀσθενεῖς του συνοδευόμενος ἀπὸ ὅλους τοὺς μαθητάς του. (3). Ἐκ τῶν φυσικοϊστορικῶν ἐπηνέθη ὁ Φλέγων ὅστις ἀφῆκε καὶ σύγγραμμά τι Περὶ Θαυμασίων ἐπιγραφόμενον· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν δὲν ἔμεινεν ὀπίσω ἀπὸ τὰς ἐπισήμους πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἀποδεῖξις δὲ τούτου ὑπάρχει Ἀνθέμιος ὁ Τραλλεύς, ὅστις διεταχθη ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανὸν τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας· ἀφοῦ δὲ ἡ οἰκοδομὴ ἐτελείωσεν, ὁ Ἰουστινιανός, λέγουσιν, ἐκπλαγεὶς διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ὡραιότητα ἀνέκραξεν ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του « Κωνσταντῖνε, σὲ ἐξεπέρασα».

Τὴν παλαιὰν λαμπρότητα τῶν Τράλλεων μαρτυροῦσι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου μὴ ἀπολεσθέντα ἐρείπια καὶ τὰ ὑπὸ διαφόρων ἀνασκαφῶν ἀνακαλυπτόμενα οἰκοδομήματα, ἀγάλματα, στῆλαι ἐκ γρανίτου λίθου ἢ πολυτελοῦς μαρμάρου, κιονοκέφαλα, ὑποβάσια καὶ τοιαῦτα ἄλλα παρόμοια, καθὼς σαρκοφάγοι, τεμάχια ἀναπηδητικῶν πηγῶν κ. λ. Ἐκ τούτου συμπεραίνεται, ὅτι καθὼς πλεῖσται τῶν τῆς Μικρᾶσίας Ἑλληνικῶν πόλεων ἔκαμαν θυμαστὴν πρόοδον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ἀγαλματοποιΐαν, ἐπίσης καὶ αἱ Τράλλεις ἐπέδιδον πολὺ εἰς αὐτάς. Πρὸ δύο ἐτῶν ἡ Γραικικὴ κοινότης Ἀϊδινίου, λαβοῦσα ἀνάγκην ἀπὸ μάρμαρά τινα, διὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἐμίσθωσεν ἐργάτας νὰ ἀνασκάψωσιν εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην « Παναγία », πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος τῆς ἀρχαίας πόλεως (1)· οἱ ἐργάται λοιπὸν ἐξέχωσαν τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέτωπον καὶ τὴν νότιον πλευρὰν οἰκοδομῆς τινος ὠοειδοῦς, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι ἦτο λουτρόν, οἱ δὲ ἐκκλησία, πλὴν εἰκάζω ὅτι οὔτε ναὸς ἦτο οὔτε λουτρόν. Κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς μεγάλην πύλην τῆς οἰκοδομῆς εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς ἢ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος λεπτοῦ κεῖται τὸ νεκροταφεῖον τῶν Ἰουδαίων, ἔνθα σώζεται καὶ τὸ ἀρχαῖον θέατρον ἢ ᾠδεῖον· ἂν ἀνεσκάπτετο τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅλον, καὶ ἐφαίνετο ὅτι εἶχε συγκοινωνίαν μὲ τὸ θέατρον, ἐξ ἅπαντος θὰ ἐγίνετο φανερόν, ὅτι ἦτο οἰκοδομή τις τοῦ θεάτρου χρησιμεύουσα εἰς τοὺς ὑποκριτάς, χορευτὰς ἢ ἀγωνιστάς, καὶ αἱ διάφοροι κατατομαὶ τῶν θόλων ἴσως ἐχρησίμευον ὡς ἀποθῆκαι, ἔνθα ἐρυλάττοντο ἀποσκευαί, ἱμάτια, ὅπλα κλπ. Κατ' εὐθεῖαν πρὸς δυσμὰς τοῦ θεάτρου ἵσταται ὡς κολοσσός τις μεγαλοπρεπὴς καὶ τὸ ὑδραγωγεῖον, οἰκοδομὴ τὴν ὁποίαν καὶ αἰῶνες ἐσεβάσθησαν καὶ τὸ πῦρ καὶ ἡ μάχαιρα τοῦ δημίου δὲν ἴσχυσε νὰ καταστρέψῃ, ἀλλ' ἔσεται εἰς μνημόσυνον αἰώνιον τῶν ἀρχαίων ἐκείνων προγόνων ἡμῶν· ἀληθῶς τὸ ὄμμα τοῦ παρατηρητοῦ ἐκπλήττεται βλέπον τοιοῦτον μεγαλοπρεπὲς κτίριον, ἡ ἄνωθεν περιφέρεια τοῦ ὁποίου ὑψοῦται μέχρι νεφῶν καὶ ἐχρησίμευεν ὡς σκοπιά. Κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς πόλεως χωρικός τις ἀνεκάλυψεν ἀρχαῖον λουτρὸν καὶ ἀγγεῖά τινα πήλινα, λυχνάρια κομψῶς κατεσκευασμένα καὶ ἔχοντα ἀνάγλυφα ἀνδρὸς ἐξηπλωμένου καὶ τριβομένου ὑπὸ τὸν λουτράρην. Τοιαῦτα ἀγγεῖα πήλινα, καθὼς καὶ μικρὰ δοχεῖα, ἔνθα οἱ παλαιοὶ ἔβαλλον τὰ δάκρυα, συνεχῶς εὑρίσκονται, ὡς καὶ πίθοι μεγάλοι ἀκέραιοι, πλήρεις σίτου ἢ κεχρίου, ἅπερ

(1) Καταλληλοτέραν ἐφαρμογὴν ἄλλην τῆς πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Τραλλησίων Πολυβίου ὑπακοῆς καὶ εὐνοίας τῶν τότε Χριστιανῶν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τις παρὰ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν βαθυτάτην ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν οἱ σημερινοὶ πολῖται τοῦ Ἀϊδινίου προσφέρουσι καὶ δεικνύουσι πρὸς τὸν εὐκλεῶς ἀρχιερατεύοντα σήμερον ἅγιον Ἠλιουπόλεως Κ. Διονύσιον; ὁ ἄξιος οὗτος διάδοχος τοῦ Πολυβίου τὴν αὐτὴν εὔνοιαν, τὴν αὐτὴν ὑπακοήν, τὸν αὐτὸν σεβασμὸν ἀπολαμβάνει παρὰ τῶν σημερινῶν Τραλλησίων ἕνεκα τῆς Χριστιανικωτάτης Λύτοῦ συμπεριφορᾶς

(2) Ἐξαίρετον καὶ ἀξιόλογον προγονικὸν παράδειγμα τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ κοινῆς ὁμονοίας ἔχουσιν οἱ νέοι Τραλλήσιοι ὁμογενεῖς, τὸ ὁποῖον εὐχῆς ἔργον ἂν ἐφαρμόζωσι πάντοτε εἰς αὐτοὺς Εἴθε ἡ φωνὴ ἡμῶν νὰ μὴ ἠχήσῃ ὡς Δωδωναῖον χαλκεῖον. διότι εἰ καὶ καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ἀξιόλογοι καὶ ἀξιέπαινοι οἱ νέοι Τραλλήσιοι, ἀλλ' ὁ δαίμων τῆς διγονοίας ἐνίοτε τοὺς ἐπισκέπτεται περιοδικῶς, ὡς μὴ ὤφελε.

(3) Ὅρα ἱστορίαν τῆς Ἑλλ. Φιλολογίας μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ Σκούφ. τόμ. β'. σελίδα 127.

(1) Πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς τοῦ ἔαρος καὶ καλοκαιρίου ἐσυνείθιζον οἱ Χριστιανοὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίαν καὶ μέχρι δείλης νὰ εὐθυμῶσιν εἰς τὴν ἐξοχὴν αὐτήν. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, πρὸ εἴκοσι πέντε ἐτῶν εὐσεβεῖς τινὲς συνέλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ κάμωσιν ἀνασκαφὰς διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ἂν πραγματικῶς ὑπῆρχε κεχωσμένος τις Χριστιανικὸς ναός· ἤρχισαν λοιπὸν μετὰ ζήλου νὰ σκάπτωσι καὶ ἐντὸς μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν ἐφάνησαν οἱ πρὸς ἀνατολὰς τρεῖς θόλοι οἰκοδομῆς τινος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοπικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶχε δώσει τὴν ἄδειαν νὰ γίνῃ ἡ ἀνασκαφή, διέταξε νὰ χωσθῇ πάλιν ὅσον μέρος ἀνεκαλύφθη. Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς καταχώσεως εἶχε σκαφῆ μέρος τι ἔμπροσθεν τῶν ἀνακαλυφθέντων θόλων μέχρι τοῦ ἐδάφους ἐν εἴδει φρέατος, ὅπου ἰδόντες τὸ ἐστρωμένον μόνον ἐκεῖνο μέρος ἀπὸ Μωσαϊκόν, ἐπίστευσαν ὅτι καὶ ὅλον τὸ ἔδαφος εἶνε τοιοῦτον καί, ἐπειδὴ δὲν ἀνεκαλύφθησαν καὶ οἱ λοιποὶ θόλοι τῆς οἰκοδομῆς, ἐπίστευσαν ὅτι εἶνε ναὸς τρισυπόστατος. Ἔκτοτε λοιπὸν οἱ μὲν εὐσεβεῖς ἐπολλαπλασίασαν τὰς τελετὰς καὶ λειτουργίας, οἱ δὲ θιασῶται τοῦ Βάκχου τὰς Βακχικὰς πανηγύρεις καὶ ὄργια ἐξήσκουν ἐν ἀνέσει καὶ συνεχῶς σκηναὶ τραγικαὶ καὶ παρατράγῳδοι συνέβαινον, διαταράττουσαι τὴν ἡσυχίαν τῶν φιλησύχων πολιτῶν. Ὑπάρχουσιν ἤδη δύο ἢ τρία ἔτη ἀφ' ὅτου ὁ νῦν σεβάσμιος Ἱεράρχης δραστηρίως ἐνήργησε καὶ κατώρθωσε να παύσῃ ἡ διαταράττουσα συχνὰ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν αὕτη πανήγυρις, ἀφοῦ μάλιστα πρὸ δύο ἐτῶν εὐρυτέρας ἀνασκαφῆς γενομένης καὶ ἀνακαλυφθείσης ἁπάσης τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς καὶ τῆς νοτίου, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν εἶνε ναὸς ἀλλ' ἄλλη τις οἰκοδομὴ χρησιμεύουσα εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν.

ἕνεκα τῆς πολυκαιρίας κατήντησεν κόνις, πλὴν στήλην μνημείου μὲ ἐπιγραφὴν δὲν συνέπεσε νὰ ἴδω· ὥστε πιθανὸν τὰ τότε νεκροταφεῖα νὰ ὑπῆρχον μακρὰν τῆς πόλεως πρὸς τὸ ἀνατολικ. μέρος, τὸ διαχωριζόμενον ἀπὸ τὸν διαρρέοντα τὴν νέαν πόλιν τώρα ποταμὸν Εὔδωνον. Ἡ γνώμη αὕτη καὶ εἰκασία ἐφάνη πιθανὴ καὶ εἰς ἄλλους λογίους, μὲ τοὺς ὁποίους συνωμίλησα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως ὑπάρχει κατεσκαμμένον, ὅπου δὲν ἐμποδίζουν τὰ ἐλαιόδενδρα, τὰ ὁποῖα εἶνε παρὰ πολλὰ αὐτόθι καὶ ἀρκούντως καρποφόρα.

Ὅτε κατὰ τὸ 1840 ἡγεμόνευεν ἐν Ἀϊδινίῳ ὁ Ταχὴρ πασσᾶς, διαβόητος καὶ διὰ τὴν δραστηριότητά του καὶ διὰ τὴν ἀμείλικτον σκληροκαρδίαν του, διότι, ὡς βεβαιοῦται, οὐδὲ τοῦ υἱοῦ ἐφείσθη, ἀλλ' ἐφόνευσεν αὐτὸν ἰδιοχείρως, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ συνοικίσῃ τὰς Τράλλεις, καὶ καθὼς λέγουσι πολλοί, παρεκίνησε τοὺς προεστῶτας καὶ εὐπόρους νὰ ἀγοράσωσιν οἰκόπεδα καὶ νὰ κτίσωσιν ἐαρινὰ οἰκήματα, γενόμενος ὁ ἴδιος παράδειγμα, κτίσας εἰς τὴν νοτιοδυτ. τῆς παλαιᾶς πόλεως ἄκραν μέγαρον ὡραῖον καὶ ἐκτεταμένον, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον κατοικεῖται ἀπὸ τινα Ὀθωμανικὴν οἰκογένειαν καὶ ἀπὸ τὴν πρόσοψιν τοῦ ὁποίου φαίνεται ἅπασα ἡ κάτωθεν πόλις καὶ τὸ χαριέστατον Μαιάνδριον πεδίον· ἀλλὰ καὶ ἕτερος εὔπορος Ὀθωμανὸς ἔκτισεν οἰκίαν, ἥτις σώζεται σήμερον, καὶ πολλοὶ εὔποροι καὶ Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοὶ ἐμελέτων νὰ μιμηθῶσι καὶ θὰ ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα τοῦ Ταχὴρ Πασσᾶ, ἂν οὗτος δὲν ἀνεκαλεῖτο ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν εἰς θέσιν ὑψηλοτέραν. Εἰς ἀπόστασιν δὲ μικρὰν καὶ ἀντικρυ τῆς θέσεως « Παναγία » ἕτερος Χριστιανός, τραπεζίτης τοῦ διαδεξαμένου τὸν Ταχὴρ Πασσᾶν Γιακοὺπ Πασσᾶ ἐκ τοῦ τῶν Καρασμανογλέων γένους, ἔκτισεν οἰκίαν καὶ ἔπαυλιν, ἥτις μέχρι σήμερον διατηρεῖται καὶ οἰκεῖται ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην αὐτῆς, ὅστις τὴν ἠγόρασε δωρεὰν σχεδόν. Ἂν ὁ ρηθεὶς Ταχὴρ Πασᾶς δὲν μετετίθετο, σήμερον ἤθελεν ὑπάρχει εἰς τὴν χώραν αὐτὴν χωρίον εὐάερον καὶ ὑγιεινὸν καὶ κατὰ τὴν θέσιν ἀρκετὰ τερπνόν· ἴσως δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ἤθελον ἀνεγερθῆ πάλιν αἱ παλαιαὶ Τράλλεις ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐπειδή, ὡς προείρηται, ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως καὶ κατηρημωμένης θέλγει τοὺς θεατὰς καὶ εὐχαριστεῖ πάντας. Τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ νὰ σχηματισθῇ ἐκεῖ μικρόν τι χωρίον ἐαρινὸν ἀρκετοὶ σήμερον εὔποροι ὁμογενεῖς ὑποτρέφουσι καί τινες μάλιστα καθ' ἑκάστην ἀγοράζουσιν οἰκόπεδα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ ἱκανὰ ἐλαιόδενδρα Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ὁμογενῶν τούτων ὑπάρχει ἅμα μὲν νὰ ἐνεργήσωσιν ἀνασκαφὰς πρὸς ἀνεύρεσιν μαρμάρων καὶ κιόνων, ἅμα δ' ὅπως μετὰ καιρὸν συστήσωσι κώμην τινὰ ἢ χωρίον· διότι ἡ νέα πόλις Ἀϊδίνι, ὡς οἰκοδομηθεῖσα εἰς θέσιν χαμηλὴν καὶ βαλτώδη, ὑπάρχει νοσώδης καὶ εἰς τὴν ὑγείαν ἐπιβλαβής.

Ὑπὸ Π. Βιττωρίδου.

ΛΙΘΟΗ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ.

ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ.

Μ. Δ. Σ.

ΑΣΜΑ 2.

ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ.

(ὀδοιπορικὴ ἀνάμνησις.)

Ἐπὶ τῆς γῆς καθήμενος τῆς παλαιᾶς μας δόξης
σιωπηλὸς καὶ κατηφής,
Πῶς ἠδυνήθης, ἔλεγα, ὦ Χρονε, νὰ διώξῃς
Τὴν δόξαν εἰς ἐρείπια σκληρᾶς καταστροφῆς;

Τὸ ἐπανέλαβε πολλὰς φορὰς ὁ λογισμός μου
κ' ἐκ τῆς μονήρους σκοπιᾶς
Τὰς πόλεις ἀνεκάλυψε σωρούς ὁ ὀφθαλμός μου
Τῆς δόξης κ' ἀρχαιότητος ἡμῶν τῆς ὀρνιᾶς.

Σᾶς ἤξευρα, σᾶς ἤξευρα ποτὲ ὑπερηφάνους,
ὦ Τέως καὶ ὦ Κολοφών,
Πατρὶς τοῦ Ἀνακρέοντος, πατρὶς τοῦ Ξενοφάνους
Καὶ τώρα σᾶς ἠτένισα ὠχρός, δακρυρροῶν.

Τὸν δρόμον ἠκολούθησα τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου,
Ἔφεσος, Μίλητος, πτωχαί!
Τοῦ Ἡρακλείτου ὦ Πατρίς, πατρὶς Ἀναξιμάνδρου
Τοῦ χρόνου σᾶς ἐκάλυψαν αἱ σιδηραῖ πτυχαί.

Ἐλθέ, Παράσσιε, ἐδῶ· ἐλθε νὰ ζωγραφίσῃς
τὴν ὄψιν των τὴν νεκρικήν,
Εἰς ἓν ἐπάνω μάρμαρον μαζύ μου νὰ καθίσῃς
Πρὶν ἢ μᾶς τὸ ἁρπάσωσι μὲ χεῖρα λῃστρικήν.

Δὲν ζῇς, ὦ πνεῦμα τοῦ Θαλῆ. τῆς Ἀσπασίας πνεῦμα,
Τὸ βλέμμα σας τὸ φλογερὸν
Ἀρά γε βλέπει τὴν σποδόν, ὅσην κυλᾷ τὸ ρεῦμα
Ὁρμητικόν, ἀκάθεκτον τὸ ρεῦμα τῶν καιρῶν;

Ζῇ! κ' ἴσως τώρα τὴν ἠχὼ τῆς λύρας ἐνισχύει
ἐν τῇ ἐρήμῳ ποῦ πατῶ,
Ζῇ! δι' αὐτὸ οἱ δάκτυλοι δὲν εἶνε, ὄχι, κρῦοι
Τῆς λύρας τῆς νεότητος ποῦ σήμερον κρατῶ.

Ζῇ, καὶ θὰ ζῇ, πλὴν συμφορὰ καὶ ἱεροσυλία!
τῆς δύσεως λῃσταὶ ὠμοί
Ἐπέδραμον κ' ἐγένετο ἀνάστατος καὶ λεία
Τῆς θησαυρούχου χώρας μας ἑκάστη σπιθαμή.

Ἦλθατε νόμον φέροντες δυνάμεως κ' ἰσχύος
ς' τῶν ἀναμνήσεων τὴν γῆν.
Σᾶς εἶνε τώρα λάφυρον, πλὴν θέλει αἰωνίως
Ἀναζητεῖ τὰ τέκνα της μὲ θλιβερὰν κραυγήν.

Τὰ τέκνα της! ψυχρὰ καθὼς κ' ἡ μήτηρ ἡ ἰδία,
νεκρὰ καθὼς τὸ παρελθὸν
Τὸ μέλλον μας ζωογονοῦν, διότι αἰωνία
Εἶν' ἡ Ἑλλὰς κ' αἰώνιος ἵστατ' ὁ Μαραθών.

Τί ἤλθε σεῖς ὅταν αὐτὴ γονυπετὴς ἐγέννα
Ἐπὶ τὸν ἔνδοξόν της τοκετὸν
Μὲ ἀγωνίας, μὲ παλμοὺς, μὲ στήθη γυμνωμένα
Τοὺς κατισχύσαντας υἱοὺς τοσούτων ἐτῶν;

Τί ἤλθε τότε; σκιαὶ ὑπόρξεις τῶν αἰώνων,
τοῦ μέλλοντος; ὠχραὶ σκιαί
Τὸ φῶς τῶν Προμηθέων μας σ' ὡδήγησε προγόνων
Νὰ εὕρῃς τὴν ὁδὸν αὐτήν, τῆς Δύσεως υἱέ.

Πλὴν τώρα χεῖρα βέβηλον, ἀγνωμοσύνης χεῖρα
ἐκτείνεις ἅρπαξ ἰσχυρός·
Κ' ἐν τῇ ἐρήμῳ θρήνησον, ὦ ἀτυχής μου λύρα·
ἁρπάζοντ' ὅσα λείψανα ἀφῆκεν ὁ καιρός.

Ἐπὶ τῆς γῆς καθήμενος τῆς παλαιᾶς μας δόξης
σιωπηλὸς καὶ κατηφής,
Πῶς ἠδυνήθης, ἔλεγα, ὦ Χρόνε, νὰ διώξῃς
Τὴν δόξαν εἰς ἐρείπια σκληρᾶς καταστροφῆς;

Σᾶς ἤξευρα, σᾶς ἤξευρα ποτὲ ὑπερηφάνους,
ὦ Τέως καὶ ὦ Κολοφών,
Πατρὶς τοῦ Ἀνακρεόντος, Πατρὶς τοῦ Ξενοφάνους
Καὶ τώρα σᾶς ἠτένισα ὠχρὸς, δακρυρροῶν.

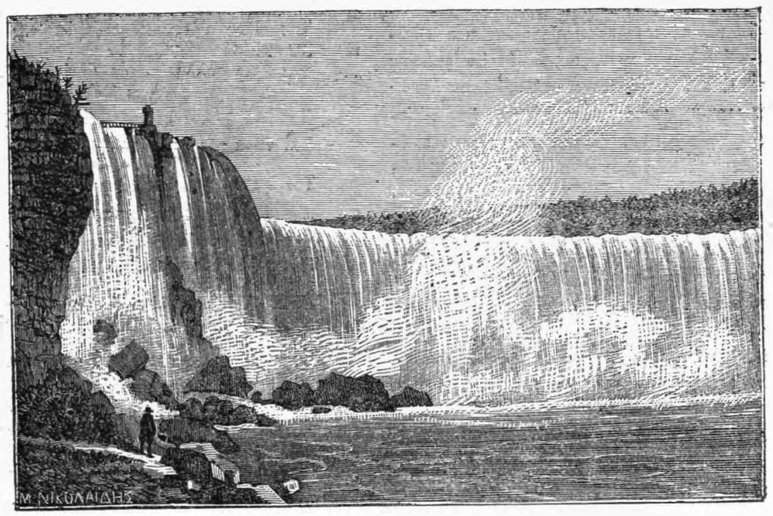

Ο ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ ΤΟΥ ΝΙΑΓΑΡΑ ΚΑΙ Η ΚΡΕΜΑΣΤΗ ΓΕΦΥΡΑ.

Ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὁ Νιαγάρας, τὸ θαῦμα τοῦτο τοῦ φυσικοῦ κόσμου, διετέλει ἄγνωστον εἰς τοὺς νέους κατοίκους τῆς χώρας ταύτης. Οἱ θαυμασιοῦς, φοβούμενοι, φαίνεται, μὴ προσελκύσωσι πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοὺς ἐχθροὺς των, δὲν ἔλεγον τίποτε περὶ αὐτοῦ, ὥστε, ὅταν πρῶτος ὁ πατὴρ Hennepin, ὁ Γάλλος Ἰησουΐτης, εἶδεν αὐτὸν, κατελήφθη ὑπὸ θαυμασμοῦ καὶ χαρᾶς· ἀληθῶς δ' εἰπεῖν ἐτύγχανεν ὁ μικρὸς αὐτοῦ Κολόμβος.

Πόθεν οἱ ἀναγνῶσται τοῦ Μέντορος καὶ ἄλλας περὶ αὐτοῦ περιγραφὰς ν' ἀνέγνωσαν προηγουμένως, διότι ὑπάρχουσι περὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Ποιητοῦ τοῦ παντὸς ὅσα σχεδὸν καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος· ἀλλ' ἡμεῖς θὰ προσπαθήσωμεν ὅσον ἔνεστι συντομώτερον νὰ περικλείσωμεν ἐνταῦθα ὅ τι ἐνδιαφέρον περὶ αὐτοῦ καὶ ἀξιοπερίεργον ἀν οὐχὶ πρωτότυπον.

Ὁ καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα διαιρεῖται εἰς δύο μέρη ὑπὸ τῆς *Αἰγυπήσου*, τὸ πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, πλάτους 900 ποδῶν καὶ ὕψους 163 καὶ τὸ πρὸς τὸν Καναδᾶ, ὅπερ καλεῖται ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ *πέταλον* (Horse shoe), πλάτους 2000 ποδῶν καὶ ὕψους 154.

Ἡ λέξις *νιαγάρα* εἶνε Ἰροκανικῆς διαλέκτου, σημαίνουσα «*βροντὴν ὑδάτων*» καὶ ἀληθῶς ὁ πάταγος τῶν κατακρημνιζομένων ὑδάτων τὴν μὲν ἡμέραν ἀκούεται εἰς ἀπόστασιν 12 μιλίων, ἐν ὥρᾳ δὲ ἡσύχου νυκτὸς μέχρι 42 μιλίων!

Ὑπελογίσθη ὅτι τὸ καταπίπτον ὕδωρ καθ' ἑκάστην ὥραν ἔχει βάρος 100.000,000 τόνων, κατ' ἔτος δὲ τὰ βραχώδη ὕψη, ἀφ' ὧν καταχρημνίζεται ἡ τεραστία αὕτη τοῦ ὕδατος ποσότης, καταβιβρώσκονται ἕνα περίπου πόδα. Ἀκριβῶς ὅθεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀνακαλύψεώς του μέχρι σήμερον κατέφαγον 7 μίλια. Ὁ πρὸ τοῦ καταρράκτου ποταμὸς στολίζεται ὑπὸ 37 νησιδίων παρεμφερῶν κατά τε τὴν χλοηρότητα καὶ τὸ μέγεθος πρὸς τὰς γνωστὰς ἀπέναντι τοῦ Ἑρμαίου μυχοῦ, ἔνθα ὁ μικρὸς τῶν Βρυούλων λιμὴν, *Ἐγγλεζονήσους*.

Διηγοῦνται ὅτι ἐπὶ μιᾶς τῶν μικρονήσων τούτων, τῆς τῶν «*Τριῶν ἀδελφῶν*», ἐζήτησεν ἄγνωστός τις νὰ οἰκοδομήσῃ οἰκίσκον· ἐμποδισθεὶς ὅμως, κατώκησεν ἐπὶ τῆς Αἰγονήσου. Ἐνταῦθα ὁ νέος ἐρημίτης νυχθημερὸν ἐνετρύφα εἰς τὴν θέαν τοῦ καταρράκτου· τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπελθόντος, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τοῦ τοῦ 1831, πορευθεὶς ἵνα λουσθῇ ἐν τῷ ποταμῷ, δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κατοικίαν του· τὰ ἐνδύματα τοῦ ἀτυχοῦς μελαγχολικοῦ Francis Abbot εὑρέθησαν παρὰ τὴν ὄχθην, τὸ δὲ πτῶμά του ἀνειλκύσθη ἐκ τοῦ στομίου τοῦ ποταμοῦ μετὰ δέκα ἡμέρας καὶ μεταφερθὲν ἐτάφη πλησίον τοῦ καταρράκτου, ὃν τόσον περιπαθῶς ἠγάπησεν.

Ἅπαντες οἱ περιηγηταὶ ἀποφαίνονται ὅτι ἓν βλέμμα πρὸς τὸν καταρράκτην τοῦτον εἶνε ἀντάξιον ὁλοκλήρων τόμων περιγραφῆς καὶ τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ λεπτομερειῶν. Ἐνώπιον τοῦ θαύματος τούτου τὸ πνεῦμα ἐκπλήσσεται καὶ βαθεῖα σιγὴ θαυμασμοῦ εἶνε ὁ συνήθης φόρος, δι' οὗ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοῦ ἐπισκεπτῶν· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὁ περίφημος μυθιστοριογράφος Δίκενς, ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ *τραπεζοειδοῦς βράχου* (Table-Roch), θέσεως ἐπικινδυνωδεστάτης ὑπὸ τὸν καταρράκτην, ἐξεφώνησε καταπεπληγμένος: *ποῖαι εἰσὶν αἱ κραυγαὶ αὗται αἱ*

Ο ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ ΤΟΥ ΝΙΑΓΑΡΑ ΚΑΙ Η ΚΡΕΜΑΣΤΗ ΓΕΦΥΡΑ.

Νιαγάρα ἠτένιζον πρὸς τὸν ἀποθρώσκοντα καπνὸν της ἑστίας του καὶ ἠρρωῶντο τὴν ἁρμονίαν τῶν μουσικῶν αὐτοῦ ὀργάνων ἀναμιγνυομένην θελκτικῶς μετὰ τῆς ἀγρίας τοῦ καταρράκτου βοῆς·

Οὐδεὶς ἐγίνωσκέ τι περὶ αὐτοῦ ἐκτὸς μόνον ὅτι, ἐλθὼν κατὰ τὸ 1829 ἐν τῷ χωρίῳ καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ διάφορα βιβλία καὶ μουσικὰ ὄργανα καθὼς καὶ μέγα χαρτοφυλάκιον, ἐπεσκέπτετο τὸν καταρράκτην οὐ μόνον τὴν ἡμέραν ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα ὑπὸ τὸ σεληνιακὸν φῶς, ὅτε ἡ θέα αὐτοῦ εἶνε μαγευτικωτάτη. Ὁ ἄγνωστος ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ εὐγενὴς τὴν ὄψιν, ἀλλ' εἶχε τὸ βλέμμα τετρομασμένον καὶ ἀπέφευγε μετ' ἐπιμονῆς τὴν παρουσίαν τῶν ἀνθρώπων. Τέλος ἡμέρᾳ τινὰ κατὰ τὸν Ἰούνιον *ἐξερχόμεναι τῶν βροντωδῶν ὑδάτων;*

Ὁ μυθιστοριογράφος ἤκουσε κραυγὰς μόνον, ἀλλ' ὁ λόρδος ποιητὴς Μόρπεθ (Morpeth) ἤκουσεν *Ὀμήρεια ᾄσματα καὶ τὴν Ἀμερικανικὴν ζητωκραυγὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.*

Ἡ ποιήτρια Sigourney ἤκουσεν ἐν τῇ βοῇ αὐτοῦ τὴν προσευχὴν τῆς ἀνθρωπότητος κ' ἐξεφώνησε:

"Σὺ ὁμιλεῖς μόνον περὶ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἔρριψε σταγόνα ἐκ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς προστάττων τὴν ψυχήν, ἥτις ἀτενίζει πρὸς τὸ ἐκπληκτικὸν αὐτὸ μεγαλεῖόν σου, νὰ διαμένῃ σιωπηλή, περιοριζομένη εἰς τὴν ταπεινότητα αὐτῆς καὶ νὰ ἐξίσταται ἐνώπιον αὐτοῦ.„

Ἕτερος ποιητὴς ὁ Brainard παρέβαλε τὸν ἔξοχον καταρράκτην μ' *ἐλαφρὸν μόνον κῦμα, ὅπερ θρασυνόμενον ψιθυρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ δημιουργοῦ του.*

Ὁ Buckingham λέγει περὶ αὐτοῦ :

"Ἀκατατπαύστως ἡμέραν καὶ νύκτα τὰ κύματά σου διὰ φωνῆς ἠχηρᾶς κηρύττουσι τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἰεχωβά."

Πρὸς ἐθνικὴν τιμὴν ἐπέπρωτο νὰ μὴ καθυστερήσῃ τῶν πρὸς τὸν καταρράκτην τούτων ἐκφράσεων καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς τῆς Ἀγγλικῆς κ. Γ. Κανάλες, χαράξας ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ἀπέναντι τοῦ καταρράκτου ξενοδοχείου τὰ ἑξῆς :

« Νιαγάρα, ὅταν τὸ ἀτμόπλοιον μ' ἔφερε δὲ τῶν καθαρῶν καὶ κρυσταλλωδῶν ὑδάτων τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὴν Πάτμον, ἐνθα ἠτένισα πρὸς τὸ μέρος, ἀφ' οὗ ὁ Ἰωάννης ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ : « ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν » (Ἀποκ. Α'. 15), τὸ μυστήριον ἐκεῖνο μοὶ ἦτο εἰσέτι ἀκατάληπτον· τώρα ὅμως ἀκούων τὸν ἦχον τῶν ὑδάτων σου ἐξίσταμαι καὶ τρέμω ὡς ἂν ἦτο ἡ φωνὴ αὐτοῦ. Ἤκουσα πολλὰς θαλάσσας βρυχωμένας, ἤκουσα τὰ κραταιὰ τοῦ ὠκεανοῦ κύματα ὠρυόμενα ἐν ὅλῃ αὐτῶ, τῇ λύσσῃ, ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰσὶ μηδὲν ἐνώπιον τῆς φωνῆς, ἣν τώρα ἀκούω. Οἴμοι! ἀνάγκη νὰ σ' ἐγκαταλείψω, βασιλεῦ τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ ὁποίου κεφαλῆς ὁ Βασιλεὺς τῶν Οὐρανῶν ἐπιθέτει τὸ τρίχρουν διάδημα· χαῖρε, ἀλλ' ἐάν ποτε ἐπιστρέψω εἰς τὴν γενέθλιόν μου χώραν καὶ ἐπισκεφθῶ ἐκ νέου τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος, ἐν μέσῳ τῶν κλασικῶν αὐτῆς σκηνῶν θὰ ἐνθυμοῦμαι μετὰ συγκινήσεως τὰς εὐαρέστους στιγμάς, ἅστινας διῆλθα ἐπὶ τῆς ἀφριζούσης ὄχθης σου » (*).

Τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς φύσεως κοσμεῖται ὑπὸ ἑτέρου θαύματος τῆς τέχνης, οὗτινος τὴν τιμὴν φέρει ὁ κ. G. R. Roebbing, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὁποίου κατεσκευάσθη ἡ *Κρεμαστὴ Γέφυρα* ἑνόνουσα τὸν Καναδᾶ μετὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Τὸ ἐπίσης ἀξιοθαύμαστον τοῦτο ἔργον ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1852 καὶ διεξεπεραιώθη τὸ 1855· συγκειται δὲ ἐκ σιδήρου καθαροῦ.

Ἡ γέφυρα αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο διαδρόμους, ἄνω καὶ κάτω· καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἄνω διατρέχουσι δύο τῶν μεγαλειτέρων σιδηροδρόμων ἄνευ τοῦ παραμικροτέρου δονισμοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ κάτω διέρχεται δρόμος ἁμαξιτός.

Αἱ πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας βάσεις τῆς γεφύρας εἰσὶν ὕψους 88 ποδῶν, αἱ δὲ πρὸς τὸν Καναδᾶ 78· τὸ ὅλον αὐτῆς μῆκος ποδῶν 800 καὶ τὸ πλάτος 24· τὸ ἀνώτατον δ' ὑπὲρ τὸν ποταμὸν ὕψος ποδῶν 250.

Τέσσαρες σιδηροῖ κάλοι δέκα δακτύλων περιμέτρου ἐκ σύρματος 4,000 μιλίων ἐξασφαλίζουσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ξηράν καθ' οἷον τρόπον ὁ ἀναγνώστης παρατηρεῖ ἐν τῇ εἰκόνι. Οἱ σιδηροῖ οὗτοι κάλοι εἰσὶ δυνάμεως 12,400 τόνων, ἐνῷ τὸ τῆς γεφύρας βάρος εἶνε μόνον 800· πρὸς κατασκευὴν αὐτῆς ἐξωδεύθησαν ἐπέκεινα τῶν 100,000 λιρῶν στερλινῶν, ἡ δὲ κομψότης καὶ τὸ στερεὸν συνηνώθησαν θαυμασίως.

Οἱ διερχόμενοι ἐκ τῆς γεφύρας ὑποχρεοῦνται καταγραφόμενοι εἰς τὸ βιβλίον τοῦ τελωνείου νὰ πληρόνωσι 1)4 τοῦ ταλλήρου ἐτήσιον διόδιον. Εἰς ἀπόστασιν δύο μιλίων ἀπὸ τῆς *κρεμαστῆς γεφύρας* ὑπάρχει τὸ ξενοδοχεῖον «*Ὄρος τοῦ ἀετοῦ*» (Mount Eagle-Hotel), ἔνθα τυγχάνει τις ὑποδοχῆς ἀρίστης καὶ οἱ περιηγηταὶ ἐκ τῶν διαφόρων τῆς ὑφηλίου μερῶν ζητοῦσιν ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν θέαν τοσούτων θαυμασίων, μαρτυρούντων τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ὄντος ἐκείνου, τοῦ ἐπικαλουμένου *ἀνθρώπου*, τοῦ τόσον μηδαμινοῦ ἐνώπιον τῆς ἀκατανοήτου μεγαλειότητος, ἥτις ἐδημιούργησε ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ *μηδενός*.

Μ. Δ. Σ.

(*) Τ' ἀνωτέρω μετεγλωττίσθησαν ἐν τῇ ἐφημερίδι New York Journal ἐμμέτρως καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ Living-Age πεζῶς, ἡ δ' ἐφημερὶς τοῦ Boston Jonrnal προσέθετε τὰ ἑξῆς : Being the first time, so far as we Know, that Niagara, the wonder of the world, was been immortalized in the language of Pindar, ἤτοι: Πρώτην ἤδη φοράν, καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὁ Νιαγάρας, τὸ θαῦμα τοῦτο τοῦ κόσμου, ἀπηθανατίσθη ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Πινδάρου.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

τῆς αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου καὶ τινες βιογραφικαὶ σημειώσεις τῶν Ἀρχιεπισκόπων αὐτῆς.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 55).

Ἀποθανόντος τοῦ Παϊσίου (1767) κοινῇ ψήφῳ, τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ Κλήρου προεβιβάσθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ὁ μητροπολίτης Πάφου Χρύσανθος. Τὰ ἐπὶ τῆς πολυχρονίου ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἀξιολογώτερα συμβάντα εἰς τε τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἐν γένει εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου εἰσὶ τὰ ἑπόμενα·

Ὑπῆρχεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1775 μουχασίλης τῆς Κύπρου ὁ διαβόητος χατζῆ Μπακῆ ἀγᾶς· οὗτος μετὰ πολλὰς βιαιοπραγίας, τὰς ὁποίας διέπραξε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ, ἀπῆτησεν ἐπὶ τέλους (1783) παρὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς νήσου ἔκτακτόν τινα φόρον ἐπ' ὀνόματι δανείου πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς διὰ τὴν τότε ἀφορίαν καὶ δυστυχίαν τῆς νήσου δὲν συνήνεσαν εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν ταύτην, ὀργισθεὶς διέταξε νὰ συναχθῶσι τὰ χρήματα διὰ τῆς βίας. Τοῦτο ἐνέβαλε πάντας εἰς ταραχὴν οὐ μόνον Χριστιανοὺς ἀλλὰ καὶ Ὀθωμανούς· διὸ καὶ αὐτοὶ ἀπῄτησαν ἐπιμόνως παρὰ τῶν ἀρχιερέων νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καταγγείλωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰς ἀδικίας καὶ καταπιέσεις τοῦ μουχασίλη. Ἐνῷ δὲ κατὰ Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξελθόντες λάθρα ὅ τε ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ τρεῖς μητροπολῖται ἀπέπλεον εἰς Κωνσταντινούπολιν, πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ Μπακῆς ἔγραψεν ἀμέσως διὰ ξηρᾶς, διαβάλλων αὐτοὺς εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἔπεισε τὸν βεζύρην νὰ διατάξῃ τὴν καταδίωξιν αὐτῶν καὶ τὴν σύλληψιν καὶ ἀπαγωγὴν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθω. Οἱ ἀρχιερεῖς εἶχον φθάσει ἤδη εἰς Χίον, ὅτε μαθόντες τὴν καταδρομὴν των κατέφυγον εἰς Σμύρνην καὶ ἐκρύβησαν ὁ μὲν ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προξένου τῆς Ὁλλανδίας οἱ δὲ μητροπολῖται εἰς ἄλλων φιλοθέων οἰκίας, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ τῆς Πύλης.

Συγχρόνως ὁ Μπακῆς τὸ μὲν διὰ προτροπῶν τὸ δὲ καὶ δι' ἀπειλῶν ἠνάγκασε τοὺς ἐν Λευκωσίᾳ νὰ ἐκλέξωσιν ἄλλους ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐβράδυνε νὰ φέρῃ καὶ τὰ βεράτια. Πρὸς δὲ τούτοις προσετάχθη καὶ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (Γαβριὴλ) ὑπὸ τοῦ βεζύρου καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀντιοχείας (Δανιὴλ) νὰ στείλῃ τρεῖς τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐπισκόπων εἰς Κύπρον ἵνα χειροτονήσωσι « νέον ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ τελοῦντας ἀρχιερεῖς ὡς ἤδη προεκλελεγμένους » Ὁ δὲ Ἀντιοχείας λαβὼν συγχρόνως καὶ ἐκ Κύπρου ὁμοίαν ἐπιστολὴν ὑπὸ τοῦ Μπακῆ διενεργεθεῖσαν, βλέπων ὅτι ἀμφότεραι ἦσαν προϊόντα βίας, ἀνέβαλλε πάνυ συνετῶς τὴν ἀποστολὴν ἀρχιερέων, ἕως οὗ μετ' ὀλίγον ἡ κατὰ τῶν διωκομένων ὀργὴ τῆς Κυβερνήσεως κατεπραύνθη.

Τότε ἀποσταλεὶς ἐκ Σμύρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Κιτίου Μελέτιος διὰ μέσων ἰσχυρῶν ἐνήργησε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀρχιερέων, οἵτινες διὰ βασιλικοῦ προστάγματος πορευθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν « ἔδωκαν καὶ τῷ ἄνακτι καὶ τῷ βεζύρῃ Χαλὴλ πασᾶ λίβελλον κατὰ τοῦ μουχασίλη, διηγούμενοι τὰς ἀδικίας καὶ ἁρπαγάς του, ὅτι δηλαδὴ διὰ μὲν τὸ παξιμάδι τὸ διορισθὲν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μετὰ τῶν Μοσχόβων πολέμου καὶ μὴ μεταχειρισθὲν παρὰ τῆς βασιλείας τοὺς εἶχε πάρει γρόσ. 30,000 (α), ἀπὸ δὲ τὸ μὲ χάττι χουμαγιοὺν διορισθὲν ἐτήσιον μιρί τους, τὰ 412 πουγγία δηλαδή, τοὺς ἐπῆρε περισσότερον πουγγία 360· εἶτα τοὺς ἐδίασε νὰ τὸν δανείσουν καὶ πουγγία 180, τὰ ὁποῖα δανεισθέντες μὲ τόκον παρὰ τῶν πραγματευτῶν Φράγκων τοῦ τὰ ἔδωκαν. Ἐζήτουν οὖν νὰ φερθῇ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ κριθοῦν μαζύ του. Ὁ βεζύρης ἤξευρεν ὅτι ὁ μουχασίλης αὐτὸς διῆγε μὲ τὴν μεγάλην ὑπεράσπισιν τοῦ Χασὰν πασᾶ Καπουτάνι-δεργιᾶ· ὅθεν διὰ τὸ πρὸς ἐκεῖνον μῖσος καὶ τὸ ἰτλάκι τῶν ἐξορίστων ἔκαμε, καὶ τανῦν εὐθὺς μανζιλεύσας τὸν μουχασίλην διώρισεν ἄλλον ἀντ' ἐκείνου, προστάξας νὰ ἔλθῃ εὐθὺς εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ κριθῇ μὲ τοὺς ἐνάγοντας αὐτόν. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὖν καὶ ὁ Πάφου εὐθὺς μανζιλευθέντος αὐτοῦ ἀνεχώρησαν μὲ νέον μουχασίλην διὰ τὴν Κυπρον· ὁ δὲ Κιτίου, ὁ Κυρηνείας καὶ ὁ δραγομάνος τῆς Κύπρου ἔμειναν εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ κρισολογοῦνται μὲ αὐτόν. Ἐλθὼν οὖν καὶ κριθεὶς, μὴν ἠμπορῶντας νὰ τὸν βοηθήσῃ ποσῶς ὁ Καπετὰν πασᾶς, ἀπέφευγε τὴν κρίσιν ὑποκρινόμενος ἀσθένειαν. Ἀλλὰ τέλος ἀπαχθεὶς εἰς τὸν καζασκέρην τὸν ἐφορτώθησαν μὲ ἰλάμι καὶ τὰ ὅσα ἐπῆρε διὰ τὸ παξιμάδι καὶ τὰ ὅσα ἐπῆρε λόγῳ μιρίου περισσότερα τῶν 412 πουγγίων. Ἐκέρδησαν οὖν οἱ Κύπριοι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τὰ ἄσπρα τὰ ἐπῆρε τὸ μιρί, καὶ αὐτοὶ ἐπλήρωσαν τὸ ἰλάμ-ἀκτζεσί πουγγία 14. Διὰ δὲ τὰ δανεισθέντα 180 πουγγία ἀνέβαλλε τὴν ἀπόφασιν ὁ βεζύρης διὰ νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸν ἐναγόμενον αὐτόν, καὶ φοβερίζοντάς τον καὶ κεφαλικὴν τιμωρίαν τὸν ἐπῆρεν ὑπὲρ τὰ 900 πουγγία.» (β'). Καί τοι ἐκέρδηταν τὴν δίκην οἱ ἀρχιερεῖς, οὐδὲν ὅμως ἐξ αὐτῆς ὠφελήθησαν παρὰ μόνον ὅτι ἀπηλλάγησαν τοῦ ἅρπαγος μουχασίλη ἐξωσθέντος ἤδη ἐκ τῆς ἡγεμονείας, ἄλλως ὅμως ἐπεφορτίσθησαν χρέη ὑπέρογκα (γ'), μεθ' ὧν ἐπανελθόντες εἰς τὰ ἴδια εὗρον καὶ τὴν πατρίδα αὐτῶν ἀπὸ ἑνὸς ἔτους κατατρυχομένην ὑπὸ ἀνομβρίας καὶ λιμοῦ, καὶ οὕτως ἀποκατέστησαν αὐθις εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπισκοπάς. Οἱ δὲ ὑποψήφιοι τοῦ Μπακῆ (δ), οἵτινες ὑπὸ φιλοδοξίας ὠρέγοντο παρανόμως καὶ λησιτρικῶς ἐπὶ τὰς ἀρχιερατικὰς καθέδρας νὰ ἐπιδῶσι, πάντες ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καθαιρέσει παντελεῖ τῆς ἱερωσύνης καθυπεβλήθησαν· μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου προσπεσόντες καὶ ἐξαιτησάμενοι συγγνώμην συνεχωρήθησαν (ε).

Ἐν τούτοις ὁ Μπακῆς πνέων ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Κυπρίων δὲν ἔπαυε μελετῶν πονηρὰ κατ' αὐτῶν καὶ μάλιστα κατὰ τῶν ἀρχιερέων. Ὅθεν μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βεζύρου Χαλὴλ πασᾶ πάντα κάλων κινήσας καὶ πολλὰ χρήματα τοῖς ἰσχυροῖς ὑποσχεθεὶς κατώρθωσεν ἐκ νέου νὰ περιβληθῇ τὸ καβάδιον τῆς ἡγεμονείας τῆς Κύπρου. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν ἡ εἴδησις αὕτη εἰς Κύπρον, πλεῖστοι τῶν κατοίκων Ὀθωμανοὶ καὶ Χριστιανοὶ ὁμοθυμαδὸν ἔδραμον εἰς Κωνσταντινούπολιν καταβοῶντες κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλην, διαθρυλλοῦντες τὰς τυραννίας αὐτοῦ καὶ διαβεβαιοῦντες ὅτι οἱ κάτοικοι ἤθελον φεύγει ἐκ τῆς νήσου, ἐὰν ὁ τύραννος οὗτος ἤθελεν ἐκ νέου πατήσει τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ βεζύρης ἔπαυσεν αὐτὸν τῆς ἡγεμονείας καὶ διώρισε τελώνην ἐν Ἰόππῃ, ὅπου μετ' ὀλίγον προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς πανώλους ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ἀφήσας, ὡς λέγει ἐν τέλει τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ὁ Κυπριανός, πάντας τοὺς συμπατριώτας του νὰ τοῦ σχηματίζουσι σωροὺς ἀπὸ πέτρας καὶ διόδους καὶ τριόδους εἰς ἐνθύμησιν τῶν κακιῶν του καὶ νὰ τὸν ἀναθεματίζωσιν οἱ συμπαραπορευόμενοι.» (ς).

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ θέμα. Μετὰ εἰκοσιπενταέτη ἀξιοπρεπῆ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου κυβέρνησιν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρύσανθος φθάσας

(α) Ἐπὶ τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου (1769 –1774) δὲν εἶχεν ἔτι διορισθῆ μουχασίλης ὁ Μπακῆς κατὰ τὸν Κυπριανὸν (Ἱστορ. Κυπρ.), ὅθεν προκύπτει ἡ ἀπορία πότε αὐτὸς διέπραξε τὴν ἁρπαγὴν τῶν χρημάτων τούτων. Ἴσως πρὶν ἢ περιβληθῇ τὴν ἡγεμονείαν τῆς νήσου· πιθανώτερον ὅμως μετὰ τὸν πόλεμον εὐθύς, ὅτε διωρίσθη μουχασίλης. Ἄλλως, ἐὰν ὁ Κυπριανὸς ἦνε ἀκριβής, δὲν συμβιβάζεται χρονολογικῶς τὸ ἱστόρημα.

(β) Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Ἐκκλησιαστικὰ καὶ· πολιτικὰ σελ. 636.

(γ) Κατ' αὐθεντικὰς πληροφορίας τὸ ὅλον τοπικὸν χρέος, ὅπερ ἐπεφορτίσθησαν οἱ τέσσαρες ἀρχιερατικοὶ θρόνοι ἕνεκεν τῆς καταδρομῆς τοῦ Μπακῆ, ἀνέβη εἰς 484,836 γρόσια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξ ὧν ἡ ἀρχιεπισκοπὴ ἐπεφορτίσθη ἰδίᾳ τὸ ποσὸν 193,934.

(δ) Οὗτοι ἦσαν ὁ τῆς μονῆς Μαχαιρᾶ ἡγούμενος Ἰωαννίκιος ὑποψήφιος διὰ τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὁ τῆς Παλουργιωτίσσης Ἰωακεὶμ διὰ τὸν τῆς Πάφου, ὁ τοῦ ἁγίου Λαζάρου Χρύσανθος διὰ τὸν τοῦ Κιτίου καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Κυρηνείας ἔξαρχος Ἰωαννίκιος διὰ τὸν τῆς Κυρηνείας. (Κωδ. ἀρχιεπ).

(ε) Αὐτόθι.

(στ) Περατουμένης ἐνταῦθα τῆς ἱστορίας τοῦ Κυπριανοῦ, ἐφεξῆς θέλομεν ἔχει ὁδηγὸν μόνον τὸν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κώδηκα, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τὴν ζῶσαν παράδοσιν.

εἰς γῆρας βαθὺ συνοδευόμενον ὑπὸ σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ παθῶν ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἑαυτοῦ θρόνου εἰς χεῖρας στιβαρωτέρας καὶ ἀποχωρήσας κατ' ἰδίαν νὰ διατελέσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμοσύνῃ. Διὸ προσκαλεσάμενος (ἐν ἔτει 1791) πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς ἐδήλωσεν αὐτοῖς τὴν ἀπόφασιν ταύτην· μὴ ἐγκριθείσης δέ, ἀπεφασίσθη κοινῶς ἵνα πρὸς ἀνακούφισιν αὐτοῦ προχειρισθῇ τις εἰς μίαν τῶν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ὑποκειμένων ἐπισκοπῶν, ὅστις περιοδεύων κατ' ἔτος τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπιτροπικῶς νὰ ἐκτελῇ τὰς νενομισμένας ἱερὰς λειτουργίας καὶ τὰ λοιπὰ ποιμαντορικὰ αὐτοῦ χρέη. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν τῇ συναινέσει καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐψηφίσθη καὶ προεχειρίσθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ταμασεων εἰς ἱερομόναχος, καὶ οὕτως ἔμεινε πάλιν ὁ Χρύσανθος προστάτης τοῦ θρόνου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Μετά τινα δὲ ἔτη, προδιδασθέντος τοῦ Ταμασέων εἰς τὴν μητρόπολιν Κιτίου, προσκαλεσαμενος αὖθις (1802) πάντας τοὺς εἰρημένους προτεινε καὶ τότε συνοδικῶς νὰ παραιτηθῇ, ἀλλα καὶ πάλιν ἀπερρίφθη ἡ πρότασις ἐπὶ τῇ ἀνθιστασει τῶν ἀρχιερέων ὅτι τοιοῦτον ἔθος οὐδεποτε ὑπῆρξεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὅτι οὐδεὶς δύναται να ἀνεδεχθῇ ἐν οὕτω δεινᾶς περιστασεσι τοιοῦτο φορτίον. Ἀντέκρουον δὲ τὴν παραίτησιν πρὸ πάντων οἱ μητροπολῖται Πάφου καὶ Κιτίου, ἀμφότεροι ἀνεψιοὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὃν πείσαντες πάλιν νὰ μένῃ εἰς τὸν θρόνον ἐχειροτόνησαν αὐτῷ βοηθὸν τὸν Τριμυθοῦντος Σπυρίδωνα. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς αὐτῶν τοῦ διατηρῆσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ἤδη εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ γήρατος φθάσαντα ἀρχιεπίσκοπον ἐρ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ χεῖρον ὁσημέραι βαινούσης τῆς καταστάσεως των τοῦ θρόνου πραγμάτων, δυσηρέστησαν πολλοὺς τῶν στεργόντων τὴν παραίτησιν ἐπ' ἐλπίδι βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων καὶ παρεσκεύασαν οὕτως ἀντιπολίτευσιν, ἥτις ἐνισχυομένη ὁσημέραι διὰ τῆς προσλήψεως νέων ὀπαδῶν ἐπήνεγκαν ἐπὶ τέλους τὴν πτῶσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου.

Διέπρεπε τότε μεταξὺ τῶν κληρικῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ὁ οἰκονόμος τοῦ θρόνου ἱερομόναχος Κυπριανός, ὅστις συνενῶν εἰς ἑαυτον πολλὴν περὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα σύνεσιν καὶ πρακτικὴν ἱκανότητα εὐδοκίμησε μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Λευκωσίας (μουχασερὲ 1804) (α), ὅτε ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν πολιτῶν πρεσβεύων διεπραγματεύετο μετὰ τῶν πολιορκούντων τὴν πόλιν πασᾶδων περὶ συμβιβασμοῦ, ὃν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε τῇ συμπράξει καί τινων προξενείων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἔκτοτε πάντες ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν τά τε Ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, διότι ὁ Χρύσανθος δὲν ἠδύνατο πλέον ἕνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῆς ποδαλγίας. Τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ Κυπριανὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἐβίστασε νὰ ἀποβλέψῃ βραδύτερον καὶ εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐν ᾧ δὲ ἤδη ὁ ὑπέργηρος Χρύσανθος ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ τάφου, οἱ περὶ τὸν Κυπριανὸν ἀγνοοῦμεν τίνα αἰτίαν εὑρόντες ἐν ἔτει 1810 προεκάλεσαν τὴν ἔκδοσιν βασιλικοῦ ὁρισμοῦ διατάττοντος τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἔξωσιν του γηραιοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ ὁμωνύμου αὐτῷ μητροπολίτου Κιτίου, πρὸς οὓς ἐστάλη συγχρόνως καὶ βασιλικὸς μουπασίρης καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς ὑπερορίους εἰς Εὔβοιαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ὁ ἀρχιεπίσκοπος· ἀντ' αὐτῶν δὲ δι' ὑψηλῶν βερατίων ἀντικατέστησαν εἰς μὲν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ὁ οἰκονόμος Κυπριανός, εἰς δὲ τὴν μητρόπολιν Κιτίου ὁ ἀρχιμ. Μελέτιος

Ὁ Κυπριανὸς ἦν ἤδη ἐκλελεγμένος παμψηφεί, δὲν ἠδύνατο ὅμως κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας νὰ χειροτονηθῇ, διότι ὁ προκάτοχος αὐτοῦ δὲν εἶχε δώσει ἔγγραφον τοῦ θρόνου παραίτησιν, οὐδ' ἐλπὶς ὑπῆρχεν ὅτι ἤθελε δώσει. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ ὑποψηφίου ἔγραψαν τότε πρὸς τὸν παροδικῶς ἐν Ἀκρωνακι διατρίβοντα ἀρχιεπίσκοπον Σιναΐου Κωνσάντιον, προσκαλοῦντες εἰς Λευκωσίαν ἵνα συνδιασκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ δέ, ἀπαντήσας, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ γράψωσι πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἥτις μόνη ἐν τοιαύταις ἀμφιβόλοις περιστάσεσι δύναται γνωμοδοτῆσαι καὶ ἐκδοῦναι τὴν νενομισμένην ἔκδοσιν πρὸς τὸ χειροτονῆσαι τοὺς ὑποψηφίους. Τούτου γενομένου, ἐξέδωκεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τὴν ἐτυμηγορίαν αὐτῆς καὶ ἀπέστειλε τὴν ἔκδοσιν τῆς χειροτονίας ἐν εἴδει ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σιναΐου, ὅστις λαβὼν αὐτὴν ἦλθεν εἰς Λευκωσίαν καὶ συλλειτουργήσας μετὰ τῶν μητροπολιτῶν Πάφου καὶ Κυρηνίας ἐχειροτόνησε τὸν Κυπριανὸν ἀρχιεπίσκοπον· οὗτος δὲ τὸν Κιτίου καὶ οὕτως ἔλαβε πέρας ἡ σκυνὴ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς ἅμα τοῦ πνευματικοῦ σκάφους διαδεξάμενος τὰ πηδάλια συνέλαβε τὴν ἰδέαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ Ἑλληνικ. σχολὴν ἐν Κύπρῳ πασχούσῃ τέως ὑπὸ αὐχμοῦ ἀπαιδευσίας καὶ ἐλλείψεως Ἑλληνικῶν μαθημάτων· παρώτρυνε δὲ αὐτὸν εἰς τοῦτο, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε, καὶ τῆς πατρίδος ὁ ζῆλος καὶ τὸ ἀπαραίτητον αὐτοῦ χρέος, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐξ ἁμάξης λαλούμεναι κατὰ τῶν Κυπρίων ἀναρίθμητοι ἐκεῖναι κατηγορίαι, ὧν αὐτήκοος πολλάκις ἐγένετο ὅτι « τὰ παραμικρότερα νησία καὶ αἱ παραμικρότεραι πολιτεῖαι ἔχουσι κοινὰ σχολεῖα συστημένα, καὶ μία Κύπρος ἓν κοινὸν μουσεῖον κἂν τῶν γραμματικῶν δὲν εἶνε ἄξιοι νὰ συστήσωσι, διὰ νὰ σπουδάζωσι τὰ παιδία τῆς πολιτείας καὶ νὰ ρυθμίζωσι κἂν τὴν βάρβαρον γλῶσσαν τους· ἀλλὰ πηγαίνεις καὶ βλέπεις μίαν ἀμάθειαν εἰς ὅλους γενικῶς καὶ εἰς ἱερωμένους καὶ εἰς λαϊκοὺς καὶ κάποια ἤθη σχεδὸν ἀνυπόφορα. » Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἤγειρεν ἐκ θεμελίων παρὰ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ τὴν μέχρι τοῦδε ὑφισταμένην Ἑλληνικὴν σχολὴν τῆς κοινότητος, ἣν ἐνεκαινίασε τῇ α Ἰανουαρίου τοῦ 1812 καὶ διὰ σιγιλλιώδους γράμματος καθιέρωσε τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι (α).

(α) Κατὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν σελ. 54 πανήγυριν τοῦ ἁγ. Δημητρίου λέγει ἡ παράδοσις ὅτι Ὀθωμανοί τινες Λευκοσιῶται ἐλθόντες εἰς ῥῆξιν πρός τινας ἀνθρώπους τῆς Κυβερνήσεως διήγειραν καὶ τοὺς λοιπους Ὀθωμανοὺς τῆς πόλεως εἰς στάσιν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως· διὰ τοῦτο ἐστάλησαν μετὰ στρατοῦ τρεῖς πασάδες, οἵτινες ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἶχον πολιορκημένην τὴν Λευκωσίαν, ἕως οὗ καταβαλόντες τὴν στάσιν καὶ πολλοὺς τῶν ἀντιστῶν καταστρέψαντες ἀποκατέστησαν τὴν ἡσυχίαν.

(α) Κωδ. Ἀχιεπ. σελ. 174.

Καὶ ἄλλα ἀξιομνημόνευτα ἔργα ἐπὶ τῆς ἑνδεκαετοῦς ἀρχιερατείας αὐτοῦ ἔπραξεν ὁ φιλόπατρις ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανός, ἅτινα ὅμως τῇ παρελεύσει τῶν χρόνων μὴ παραδοθέντα γραφῇ παρεδοθησαν εἰς τὴν λήθην· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ μεταβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὸ τέλος αὐτῆς, ὅπερ ὑπῆρξε μαρτυρικὸν ὡς τὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε'. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο συνδέεται ἀδιασπάστως μετὰ τῶν τότε συμβάντων δεινῶν καθ' ὅλην τὴν νῆσον καὶ ἐπειδὴ ταῦτα ἡ ζῶσα ἐνταῦθα παράδοσις δὲν διεμνημόνευσεν ἀκριβῶς μέχρι τῆς σήμερον, ἀναφέρομεν αὐτὰ γενικώτερον, ἐρανιζόμενοι ἐν περιλήψει ἐκ τῆς συγχρόνου ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ μεγαλόνησος Κύπρος πάλαι μὲν ἀκμαία καὶ πολυάνθρωπος διὰ τὴν μεγάλην εὐφορίαν καὶ τὰ ἄφθονα μεταλλεῖα της, ἤδη ὅμως πλήρης ἐρειπίων ἕνεκα τῶν διαφόρων καταστροφῶν καὶ ἔρημος σχεδὸν διὰ τὸν ὀλίγιστον πληθυσμὸν τῶν κατοίκων της μὴ ὑπερβαίνοντα τὰς 100 χιλιάδας, ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως οὐδεμίαν ἔδιδεν ὑπόνοιαν ἐπαναστατικήν· πρῶτον διότι, καί περ ὑπερδιπλάσιον τοῦ Τουρκικοῦ ἔχουσα πληθυσμὸν Ἑλληνικόν, ἄοπλον ὅμως, καταδεδλημένον καὶ ἄλως ἄγευστον τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν καὶ πραγμάτων, οὔτε πεζομάχους ἁρμοδίους καὶ ἱκανοὺς εἶχε· δεύτερον διότι ἡ ἐκπληκτικὴ ἀραίωσις τῶν κατοίκων ἐπὶ τόπου, οὗ ἡ περίμετρος λογίζεται εἰς 3,420 στάδια (633 περίπου χιλιόμετρα), παρενεδάλλετο δυσυπέρβλητον πάντοτε πρόσκομμα διὰ πᾶσαν κοινὴν συνεννόησιν· καὶ τρίτον διότι ἔκειτο οὐ μακρὰν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀπέναντι τῶν παραλίων τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας, ὅπου ὁ Μωαμεθανισμὸς ἔπληθεν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐχούσης τῆς νήσου ταύτης, ὁ σουλτάνος οὐ μόνον διέταξε τὴν ἀποστολὴν στρατοῦ πρὸς περιστολὴν τῶν Χριστιανῶν τῆς νήσου ἀπὸ παντὸς ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μουσελλίμην αὐτῆς συνεχώρησεν ὅπως σφάξῃ ὅσους ἐξ αὐτῶν ἔκρινε σφαγῆς ἀξίους, ὡς ἀκολούθως.

Συνεπείᾳ τοῦ γενικοῦ μέτρου περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Ἑλλήνων ραγιάδων, ἐπέμφθη καὶ εἰς τὴν Κύπρον εἰδικὸν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως διάταγμα, ὁρίζον μὲν τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν Χριστιανῶν αὐτῆς, ἐκφραζόμενον δὲ ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον οὕτωσεί « Εἰ καὶ τοὺς κώδηκας ἡμῶν ἐξετάσαντες, οὐδέποτε εὕρομεν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς μετέβη εἰς τὴν ἡμετέραν ὑποταγὴν ἡ νῆσος αὕτη, τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ τόπου τούτου ἐνοχοποιηθέντας τὸ παραμικρὸν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἀπεναντίας, ἀποστατησάντων τῶν Τούρκων κατὰ περιστάσεις τινάς, ἡνώθησαν οὗτοι μετὰ τῶν νικηφόρων στρατευμάτων ἡμῶν καὶ συνετέλεσαν προθύμως εἰς τὴν κατατρόπωσιν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἀποστατῶν· πλὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς γενικῆς ἡμῶν διαταγῆς περὶ ἀφοπλισμοῦ ὅλων τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐπικρατείας, διατάττομεν νὰ ἐκτελεσθῇ οὗτος καὶ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ.»

Ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιστάσεως ἐνηργήθη ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν Χριστιανῶν. Ὁ δὲ μουσελλίμης τῆς νήσου Κουτζοὺκ Μεχεμὲτ (α) ἐθεώρησε τὴν περίστασιν ἁρμοδίαν εἰς πλουτισμόν, ἂν κατώρθωνε θύματα τὰ ἐπισημότερα τοῦ τόπου πρόσωπα· ἀναγγείλας δὲ εἰς τὴν Πύλην τὸν ἐν ἡσυχίᾳ ἀφοπλισμὸν τῶν Χριστιανῶν ὑπέβαλε συγχρόνως καὶ καταλογον ὀνομαστικὸν ἐκ 486 προσώπων, περιλαμβάνοντα τὸν ἀρχιεπίσκοπον, τοὺς τρεῖς μητροπολίτας, τοὺς ἡγουμένους ὅλων τῶν μονῶν, τοὺς ἐπισήμους τῶν κληρικῶν καὶ ὅλους τοὺς προεστῶτας καὶ προκρίτους ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς νήσου, τοὺς ὁποίους κατηγόρει ὡς δῆθεν συνεννοηθέντως μετα τῶν ἐν Ἑλλαδι ἐπαναστατῶν. Ἐξαπατηθεῖσα ἡ Πύλη διέταξε τὴν σφαγὴν ὅλων γενικῶς καὶ τὴν δήμευσιν ἁπάσης τῆς περιουσίας αὐτῶν.

Διὰ τοιαύτης ἐφοδιασθεὶς ἐξουσίας ὁ Κουτζοὺκ Μεχμὲτ ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν ἐντοπίων ἀγάδων, οἵτινες ἐθεώρουν ἐπίσης ἁρμοδίαν τὴν εὐκαιρίαν ἵνα λάβωσι καὶ οὗτοι διὰ μικρῶν τὰς δημοπρατηθησομένας κτήσεις τῶν προγραφέντων, κατὰ Ἰούνιον συνέλαβέ τινας τῶν προκρίτων καὶ ἐκράτει ἐν ταῖς φυλακαῖς, παρὰ δὲ τῶν ἀρχιερέων ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ὁμήρους τοὺς πρώτους αὐτῶν ὀφρικιάλους, ἕως οὗ κατὰ Ἰούλιον συγκαλεσθέντων πάντων τῶν ἐν Λευκωσίᾳ ἐπισήμων Ὀθωμανῶν παρὰ τῷ μουσελλίμῃ ἀνεγνώσθη ἡ ἀπόφασις τοῦ σουλτάνου καὶ διετάχθη ἡ ἐκτέλεσις. Τῇ 9 Ἰουλίου ἡμέρᾳ Σαββάτῳ αἱ πύλαι τῆς Λευκωσίας ἐκλείσθησαν, ἡ δὲ πλατεῖα τοῦ διοικητηρίου παρίστα θέαμα ἐλεεινὸν καὶ φρικῶδες Ἐν αὐτῇ ἐκαρατομήθησαν πρῶτον οἱ μητροπολῖται Πάφου Χρύσανθος, Κιτίου Μελέτιος καὶ Κυρηνείας Λαυρέντιος, ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἀπηγχονίσθη ἐξαρτηθεὶς ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πλατείᾳ συκαμινέας· ἀπὸ δὲ τῆς ἀπέναντι κειμένης πλατάνου ἀπηγχονίσθη ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ γραμματεὺς αὐτοῦ, αὐθημερὸν δὲ ἐκαρατομήθησαν καὶ τρεῖς ἐκ τῶν λαϊκῶν· τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐσφάγησαν οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν πολιτῶν· ἡ δὲ σφαγὴ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καὶ ταῖς ἐπαρχίαις εὐκαταστάτων ἐκ διαλειμμάτων προσαγομένων ἐπηκολούθησε τῇ 11, διαρκέσασα ὁλόκληρον ἑβδομάδα (α). Μόνοι δ' ἐπέζησαν ἐκ τῶν ὁπωσοῦν διαφερόντων Κυπρίων ὅσοι ἐκρύβησαν καὶ ἐδραπέτευσαν ἐκ τῆς νήσου τῇ συνδρομῇ τῶν προξένων καὶ μάλιστα τοῦ τῆς Γαλλίας καί τινων Εὐρωπαϊκῶν οἰκογενειῶν (β), καὶ ὅσοι δι' ἀδυναμίαν χαρακτῆρος ἐξώμοσαν, περὶ τοὺς τεσσαράκοντα ἀριθμούμενοι.

Πάντων τῶν φονευθέντων καὶ δραπετευσάντων ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία, πάντων τῶν μοναστηρίων τὰ ἱερὰ καὶ λοιπὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη, μεγάλης ὄντα ἀξίας ἐδημεύθησαν καὶ ἐδημοπρατήθησαν πρὸς ὄφελος τῆς Κυβερνήσεως καὶ πλουτισμὸν τῶν ἐνεργησάντων τὴν ἐκποίησιν, ἰδίως δὲ τὰ ἀκίνητα ἀντὶ εὐ-

(α) Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως ὑπὸ Ἰω. Φιλήμονος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατηθέντων καὶ καρατομηθέντων ὁρίζεται εἰς 470, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος, τοὐλάχιστον κατὰ τοὺς ἐπιζῶντας πολίτας τῆς Λευκωσίας, εἶνε ὑπερβολικός, προσεγγίζων εἰς τὸ διπλάσιον τοῦ ἀληθοῦς ποσοῦ. Ἐκ δὲ τῶν οἰκογενειῶν τῶν κρατομηθέντων δὲν ἐξηνδραποδίσθησαν εἰμὴ μόνον μία ἢ δύο.

(β) Οἷαι ἡ οἰκ. Καπράρα, Βόζοβικ καὶ ἄλλαι Ἄλλαι δέ τινες ἐξ ἐναντίας προσηνέχθησαν ἥκιστα τιμίως καὶ φιλανθρώπως.

(α) Ὁ μετὰ ταῦτα ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς ἀστυνομίας, γνωστὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τὸ ὄνομα Πεπεὴ Μεχμὲτ Πασᾶς.

τελοῦς τιμήματος περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν ἐντοπίων ἀγάδων. Ἀμέτοχος δὲ μεγάλων ὠφελειῶν δὲν ἔμεινε καὶ ὁ τὰ μέγιστα συντελέσας εἰς τὴν θανάτωσιν τοσούτων ἀθώων Γεώργιος Λαπιέρ, διερμηνεὺς τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου καὶ φίλος στενὸς τοῦ Κουτζοὺκ Μεχεμέτ. Κατὰ τὰς δύο μάλιστα πρώτας ἡμέρας τῶν σφαγῶν παρετηρήθη οὗτος συμπεριπατῶν μετὰ τοῦ Κουτζοὺκ Μεχμέτ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ διοικητηρίου τὸ βλέπον εἰς τὴν πλατεῖαν, ὅπου αἱ σφαγαὶ ἐνηργοῦντο καὶ οἱ ὀδυρμοὶ τοσούτων θυομένων ἀθώων ἠκούοντο (α).

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τῶν ἀγάδων καὶ τοῦ Κουτζοὺκ Μεχμὲτ ἀπέναντι τῆς ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας τῶν Χριστιανῶν τῆς Κύπρου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Σουλτάνου.

Αὐθωρεὶ ἅμα τῇ σφαγῇ τῶν ἀρχιερέων ὁ Κουτζοὺκ Μεχεμὲτ προσκαλεσάμενος τοὺς κρατουμένους ὁμήρους τῶν ἀρχιερέων ἐνέδυσεν αὐτοὺς τὰ νενομισμένα καφτάνια καὶ ἀνέδειξε πολιτικῶς διαδόχους τῶν φονευθέντων· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἡμιόνων, ἐφ' ὧν ἐπέβησαν τὸ ὕστατον ὅτε ἤρχοντο εἰς τὴν καταδίκην αὐτῶν οἱ ἀρχιερεῖς, ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν συνοδεύσας ὡς ἔθος δι' ἀποσπάσματος τιμητικῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν οἱ Χριστιανοὶ λαβόντες τὰ σώματα τῶν ἀρχιερέων καὶ τὰ νενομισμένα τοῖς νεκροῖς ἐπιτελέσαντες ἔθαψαν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς Φανερωμένης ὄπισθεν τοῦ ἁγίου βήματος, ἔνθα ἀνεπαύοντο μέχρι πέρυσι (1872), ὅτε, καθαιρεθέντος τοῦ ναοῦ καὶ ἐκ βάθρων ἐπιμηκεστέρου ἀνεγερθέντος, οἱ μὲν τάφοι περιελήφθησαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, τὰ δὲ ὀστᾶ μετακομισθέντα ἐτάφησαν παρὰ τὴν ἁγίαν τράπεζαν τοῦ δεξιοῦ χώρου τοῦ ἁγίου βήματος.

Παυσάσης τῆς καταιγίδος, ὁ ἀνώτερος Κλῆρος τῆς νήσου ἔγραψαν πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀφηγούμενοι τὰ γενόμενα καὶ παρακαλοῦντες ὅπως εὐδοκήσασα γράψῃ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας ἵνα ἀποστείλῃ εἰς Κύπρον ἐκ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἀρχιερέων τρεῖς πρὸς τὸ χειροτονῆσαι ἐπισκόπους τοὺς ἤδη ἐκλεχθέντας ὑποψηφίους. Ὁ πατριάρχης Εὐγένιος λαβὼν τὴν αἰτητικὴν ἀναφορὰν τῶν Κυπρίων ἀπήντησεν αὐτοῖς λέγων ὅτι « ἡ αἴτησις αὐτῶν ἦν ἀσύμφορος κατὰ τὸν τότε καιρὸν καὶ τὰς περιστάσεις καὶ πολιτικῷ λόγῳ ἀπηγορευμένη κατὰ τὸν ζητούμενον ἀπαράλλακτον τρόπον, διὰ τῆς μεταβάσεως δηλ. ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν τοῖς τότε καιροῖς προσώπων ἀρχιερατικῶν·» ἑπομένως δὲ συνεβούλευεν αὐτοῖς «ἵνα ἐφησυχάζωσιν ἀμεριμνοῦντες καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐγκαίρως θέλει εἰδοποιήσει αὐτοῖς τὸ πρακτέον.» Πρὸς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ Κλῆρος τῆς νήσου εὐχαριστοῦντες μὲν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν πρόνοιαν ἣν λαμβάνει ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων, λέγοντες δὲ διαρρήδην ὅτι ἀνέκαθεν καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἀποστολικὴ παράδοσις καὶ κανόνες συνοδικοὶ ἐπικρατοῦσι καὶ ἔχουσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχύν, ὅτι οἱ κατὰ τὴν Κύπρον ἀρχιερεῖς νὰ ἀποκαθίστανται καὶ νὰ χειροτονῶνται ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς νήσου καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μέρος. Τοῦτο δὲ τὸ νὰ περάσωσιν ἐνταῦθα ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Φοινίκης ἀρχιερεῖς δὲν φαίνεται νὰ προξενῇ κανὲν σκάνδαλον καὶ μάλιστα ὅταν ᾖνε ἐν εἰδήσει τῶν ἐξουσιῶν.»

Συνεπείᾳ τῆς δευτέρας ταύτης ἀναφορᾶς τῶν Κυπρίων ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Σεραφεὶμ ἔκδοσιν πρὸς ἀποστολὴν ἀρχιερέων εἰς Κύπρον « διὰ νὰ ἐκτελέσωσιν ἐκεῖσε τὰς χειροτονίας τῶν κατὰ κοινὴν (!!) ἐπιτόπιον ἐκλογὴν προβληθέντων εἰς διαδοχὴν τῆς τε ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν μητροπόλεων.» Συγχρόνως δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Κλήρου τῆς Κύπρου παρακληθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν εἰς Κύπρον τρεῖς ἀρχιερεῖς, ἤτοι τὸν Ἐπιφανείας Ἰωαννίκιον, τὸν Σελευκείας Γεννάδιον καὶ τὸν Ἐμέσης Μεθόδιον, οἵτινες ἐλθόντες εἰς Λευκωσίαν ἐχειροτόνησαν ἀρχιεπίσκοπον μὲν τὸν ἱερομόναχον Ἰωακείμ, τέως οἰκονόμον τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, Πάφου δὲ τὸν τέως ἀρχιδιάκονον τοῦ καρατομηθέντος Πάφου Πανάρετον, Κιτίου τὸν τοῦ καρατομηθέντος Κιτίου ἀρχιμανδρίνην Λεόντιον καὶ Κυρηνείας τὸν ἔξαρχον τοῦ καρατομηθέντος Κυρηνείας Δαμασκηνόν. Ἐτελέσθησαν δὲ καὶ αἱ τέσσαρες χειροτονίαι ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1821.

Ὁ Ἰωακεὶμ ἦν ἥκιστα κατάλληλος διὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑψηλὴν περιωπὴν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς· διὸ μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν καὶ πέντε μηνῶν αἰτήσει τῶν κατοίκων ἐπαύθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ προεβιβάσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Κυρηνείας Δαμασκηνός. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μόλις τριετίαν κυβερνήσας τὸν θρόνον, ἐπειδὴ ὁ ἀκέραιος αὐτοῦ χαρακτὴρ δὲν συνεχώρει αὐτῷ νὰ συναινῇ καὶ συμπράττῃ μετὰ τοῦ αὐθαιρέτου καὶ βιαίου τότε μουχασίλη τῆς Κύπρου Ἀλῆ Ρουχῆ, κατηγορηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλην ἐπαύθη τῷ 1827 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σπάρτα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προήχθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν κοινῇ ψήφῳ ὁ Πάφου Πανάρετος. Οὗτος ἐν ἔτει 1830 συγκαλέσας γενικὴν συνέλευσιν ἐκ τῶν προκριτοτέρων κατοίκων τῆς νήσου ἐξελέξατο καὶ ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τετραμελῆ ἐπιτροπήν (α), διὰ νὰ καθυποβάλῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἱκετήριον ἀναφορὰν ἐξαιτουμένη τὸ ἔλεος αὐτῆς ὑπὲρ τῶν δυστυχούντων πτωχῶν· ἥτις ἐκπληρώσασα αἰσίως τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς ἐπανῆλθε κομίζουσα «ἓξ βασιλικοὺς ὁρισμοὺς πλήρεις ἐλέους ἀναπτορικοῦ διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς νήσου» (β), σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ μίαν ὁμολογίαν τοπικήν, ἣν εἶχεν εἰς χεῖρας ὁ πρώην διοικητὴς τῆς νήσου Ἀλῆ Ρουχῆ ἐκ 326000 γροσίων, ἅτινα ἐχαρίσθησαν εἰς τὸν τόπον ὑπὸ τοῦ σουλτάνου. Ὡσαύτως ἀπήλλαξε τὸν θρόνον χρέους ἐπέκεινα τῶν 400.000 γροσίων καὶ ἐξηγόρασε παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν τὴν Αὐγασίδα, ἀξιόλογον κτῆμα τοῦ θρόνου, ὅπερ εἶχε δημευθῆ κατὰ τὸ 1821. Ἐν ἔτει δὲ 1837 ψήφῳ κοινῇ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχιερέων ἀπέστειλε πάλιν ἐπιτροπὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν (γ) διὰ τοιαύτας ὑποθέσεις καὶ ἐκόμισε βασιλικὸν ὁρισμόν, δι' οὗ ὁ ἐτήσιος φόρος τῆς νήσου, συμπεριλαμβανομένων ὅλων τῶν μισθώσεων καὶ τοῦ Ἰχτισαπὲ δασμοῦ, ὡρίζετο εἰς γρόσια 3,179,082, ὁ δὲ ἐτήσιος μισθὸς τοῦ διοικητοῦ 480,000 καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ Ἐσχὲμ πασᾶ, πρῶτον ἤδη σταλέντος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μετὰ στρατοῦ τακτικοῦ, γρόσια 120,000, ἐκτὸς τῶν κατ' ἔτος τοπικῶν ἐξόδων, τὰ ὁποῖα ὤφειλε νὰ πληρόνῃ ἡ νῆσος. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ Πανάρετος καίπερ ἀμέτοχος παιδείας, φιλόμουσος ὅμως καὶ φιλόκαλος ὢν ἀνεζωπύρησε τὰ φῶτα τῆς παιδείας, διοργανώσας τῷ 1830 τὴν ἀπὸ τοῦ 1821 διαλυθεῖσαν Ἑλληνικὴν σχολήν, δι' ἧς ἐμορφώθη ὁπωσοῦν ὁ Κλῆρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἡ νεολαία τῆς Λευκωσίας. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπὸ ἁπλότητος ἴσως προσκολληθεὶς εἰς μίαν τῶν τότε ἰσχυουσῶν οἰκογενειῶν τῆς Λευκωσίας, τὴν μᾶλλον φιλοπρόοδον, καὶ παραγκωνίσας τὰς ἄλλας, ἐγένετο θῦμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν δραπετευσάντων τῷ 1821 ὑπῆρχον καὶ δύο ἐκ τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ ὁ ἔξαρχος Ἰωαννίκιος. Τούτων ὁ δεύτερος καταφυγὼν εἰς Παρισίους ἔτυχεν αὐτόθι παρὰ τῷ μεγαθύμῳ Γαλλικῷ ἔθνει φιλοξενίας καὶ περιθάλψεως καὶ διέτριψεν ἱκανὰ ἔτη λαμβάνων κατὰ μῆνα ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Κυβερνήσεως 250 φράγκα πρὸς διατροφὴν αὐτοῦ καὶ ἐξοικονόμησιν τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν του. Ὅτε δὲ ὁ μετὰ ταῦτα διάσημος πολιτικὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Τουρκίας Ρεσὶδ πασᾶς καὶ ὁ Φετὶχ Ἀχμὲτ πασᾶς διέτριβον ἐν Παρισίοις, παραλαβόντες αὐτὸν ἐκόμισαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ δι' ὑψηλοῦ μεκτοῦπι σαμὶ ἐφοδιάσαντες ἀπέστειλαν εἰς Κύπρον (1839) ἵνα διαβιώσῃ αὐτόθι λαμβάνων κατὰ μῆνα χίλια γρόσια ἐκ τοῦ ταμείου τῆς νήσου (α). Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν Κύπρον, ἡ ἀντιπολιτευομένη πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον φατρία ἐνήργησε (1840) παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ὅπως παύσῃ τὸν Πανάρετον καὶ ἀντικαταστήσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἰωαννίκιον. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οἱ προστάται τοῦ Ἰωαννικίου πασάδες γινώσκοντες ὅτι ὁ εὐνοούμενος αὐτῶν δὲν εἶχε τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀπέτρεπον τοὺς ζητοῦντας αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι ἐπέμενον διαβεβαιοῦντες καὶ ἐγγυώμενοι ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτοὶ θέλουσιν ὁδηγεῖ αὐτὸν καὶ ἀναδέχεσθαι πᾶσαν εὐθύνην, ἐνέδωκαν ἐπὶ τέλους καὶ οἱ πασάδες, ἐπιστήσαντες ὅμως τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐντόνως εἰς τοῦτο· ὅτι ἅπαξ γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος ὁ Ἰωαννίκιος θὰ διαμείνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀκράδαντος ἐφ' ὅρου ζωῆς, οὐδὲ θέλουσιν εἰσακουσθῆ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, ἐὰν ποτε ἤθελον ἀνενεχθῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ζητοῦντες τὴν παῦσίν του. Μετὰ τὰς ἀμοιβαίας ταύτας συστάσεις καὶ ἐξηγήσεις κατανεύσασα ἡ Κυβέρνησις ἐξέδωκε διάταγμα διατάττον τὴν παῦσιν τοῦ Πανάρετου καὶ βαράτιον ἀναγνωρίζον ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἰωαννίκιον. Συνεπείᾳ τούτου τῇ μὲν 13 Ὀκτωβρίου ἔδωκεν ὁ Πανάρετος τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τοῦ θρόνου, τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀνεδείχθη ἀρχιεπίσκοπος ὁ Ἰωαννίκιος. (ἀκολουθεῖ).

(α) Δόκιμ. ἱστορ. τῆς Ἑλλην. ἐπαναστ. ὑπὸ Ἰωάννου Φιλήμονος.

(α) Οὗτοι ἦσαν οἱ ἑξῆς Χ. Χριστόδουλος Ἀπέγιτος, Χ. Κυργέης Σαρίπογλους, Χ. Ζαχαρίας Ἀποστολίδης καὶ Χ. Γεώργιος Κωνσταντινίδης.

(β) Ἀγνοεῖται τὸ περιεχόμενον τῶν ὁρισμῶν τούτων.

(γ) Αὕτη συνίστατο ἐκ τοῦ πρώην ἀρχιεπισκόπου τότε δὲ προέδρου Κιτίου Δαμασκηνοῦ, τοῦ μητροπολίτου Κυρηνείας Χαραλάμπους, τοῦ Χ. Κυργέη Σαρίπογλου καὶ τοῦ Χ. Ἰωάννου Βίκη.

Ο ΚΟΜΗΣ ΣΚΛΟΠΗΣ ΔΕ ΣΑΛΕΡΑΝΟ.

Ὁ κόμης Σκλόπης Δὲ Σαλεράνο, τοῦ ὁποίου ὁ Μέντωρ ἐδημοσίευσε τὴν εἰκόνα ἐν τῇ 72α σελ. τοῦ Δ'. τόμου αὐτοῦ, ἀνήκει εἰς τὴν ἀγχίνουν ἐκείνην γενεάν, τὴν συνάμα δραστηρίαν καὶ ἀρρενωπήν, ἥτις παρήγαγε πολλὰ ἔξοχα πνεύματα, τοσοῦτον ὑπερέχοντα τῶν τοῦ ὁμίλου, ὅστις σήμερον συγκεχυμένως συνταράττεται ἐπὶ τε τῆς πολιτικῆς σκηνῆς καὶ ἐν τῇ «τῶν γραμμάτων Δημοκρατίᾳ.» Εἶνε ὀλίγον τι νεώτερος τοῦ κ. Θιέρσου καὶ τοῦ κόμητος Δὲ Ρεμυζᾶ (γεννηθέντων τῷ 1797) καὶ κατὰ πολλὰ ἔτη τοῦ κ. Γιζώτου (γεννηθέντος τῷ 1787). Οἱ κύριοι Γλάδστων (γεν. τῷ 1809), ὁ ἀείμνηστος Καβοὺρ (γεν. τῷ 1810), καὶ πρίγκηψ Βίσμαρκ (γεν. τῷ 1814) ἀνήκουσιν εἰς ἔμμεσόν τινα γενεάν, ἐν ᾗ εὑρίσκονται μεμιγμένοι εἰς ἀναλογίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεγάλας οἱ χαρακτῆρες τῆς γενεᾶς, ἥτις παρήγαγεν αὐτούς, καὶ ἐκείνης, ἥτις προωρίσθη νὰ τοὺς διαδεχθῇ. Ἐν τῇ γενεᾷ ἤδη, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, δὲν παρατηροῦνται πλέον ἡ τοῦ νοὸς ὀξυδέρκεια οὐδ' ἡ ὑψηλὴ τῶν γραμμάτων καλλιέργεια οὐδ' ἡ ἐξαιρετικὴ εὐγένεια, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τὴν τὰ μάλιστα γόνιμον ἐποχήν, εἰς ἣν ἀνήκουσιν οἱ δημιουργοὶ τῆς *Γαλλικῆς δημοκρατίας* (ὁ κ. Θιέρσος), *τῆς Ἀγγλικῆς κατὰ τὸν ΙΗ'. αἰῶνα* (ὁ κ. Ρεμυζᾶς), *τοῦ ἐν Εὐρώπῃ πολιτισμοῦ* (ὁ κ. Γυιζῶτος) καὶ τῆς *Ἰταλικῆς νομοθεσίας.*

Ὁ Παῦλος Φριδερίκος, κόμης Σκλόπης Δὲ Σαλεράνο, ἐγεννήθη ἐν Τουρίνῳ τῷ 1798. Ἠκολούθησε τὰ μαθήματά του ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης καί, ἐπειδὴ ἦτο προωρισμένος ἵνα ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα ὡς πολιτικός, ἐσπούδασεν ἰδίως τὴν νομικήν. Ἐργασθεὶς δ' ἐπί τινα καιρὸν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐσωτερικῶν, ἔνθα ἐξησκήθη ἀρκούντως, συμπεριελήφθη ἀκολούθως ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν μεγιστάνων τοῦ Σαρδινικοῦ κράτους καὶ ἀπετέλεσε μέρος τῆς βουλῆς, ἥτις ἦτο τότε τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, κατέστη ἀρχηγὸς ἅπαντος τοῦ δικαστικοῦ συλλόγου καὶ σύμβουλος τοῦ στέμματος ἐπὶ τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων. Τῷ 1837 ὑπῆρξεν εἰς τῶν συντακτῶν τοῦ πολιτικοῦ Σαρδικοῦ κώδηκος.

Τὰ συμβάντα τοῦ 1848, ἅτινα τοσοῦτον ἐπηρέασαν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας, ἔκαμαν τὸν κόμητα Σκλόπην νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Τὴν 16 Μαρτίου 1848 προσεκλήθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὡς σφραγιδοφύλαξ καὶ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ διετέλουν τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Τὸ μᾶλλον κατεπεῖγον ἦτο νὰ θέσῃ νόμον περὶ ἐλευθεροτυπίας. Ὁ κόμης προήδρευσε τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις ὤφειλε νὰ τὸν συντάξῃ. Ὁ νόμος οὗτος, ὅστις ἤδη ὑπάρχει ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὸ Ἰταλικὸν κράτος, εἶνε βεβαίως ἐκ τῶν τὰ μάλιστα δημοκρατικῶν, διότι δὲν ἀπαιτεῖ μήτε ἐγγύησιν μήτε ἐπισφράγισιν καὶ διότι ὑποβάλλει εἰς τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων τὰ τοῦ τύπου πλημμελήματα. Καί τοι ἀνήκων εἰς τοὺς συντηρητικοὺς ὁ κόμης Σκλόπης οὐχ ἧττον ἐν τῇ εὐφυΐᾳ αὐτοῦ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν σημερινὴν τῶν πνευμάτων τάσιν ἐθέσπισε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος νόμον τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ παρυσιά-

(α) Ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀρχιεπ. Πανάρετον χρονολογουμένης τῇ 7 Νοεμβρίου 1839, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ἀζωνται περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ κυβέρνησις νὰ δαπανᾶται εἰς συζητήσεις ματαίας. Τὰ θρησκευτικὰ ἐν τούτοις δὲν ἦσαν εἰς ὁμαλωτέραν θέσιν ἢ τὰ πολιτικά. Ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν πολλοὶ τῶν διακε κριμένων Ἰταλῶν ἐπίστευαν ὅτι ἠδύναντο νὰ συμβιβασθῶσι τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν τῆς παπωσύνης, ἀπεπειράθη νὰ κατορθώσῃ σύμβασίν τινα (un concordat) μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ ἄρχοντος καὶ τῆς αὐλῆς τῆς Ρώμης. Αἱ ἀργοπορίαι ὅμως τῆς αὐλῆς ταύτης εἶσι παροιμιώδεις· αἱ διακοπείσαι διαπραγματεύσεις δὲν ἐξηκολούθησαν, ὁπόταν ὁ κόμης ἐγκατέλιπε τὸ ὑπουργεῖον. Ἅμα δὲ ἡ δημοκρατικὴ μερίς, ἧς προΐστατο ὁ φιλόσοφος Gioberti, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ πράγματος (κατὰ 16 Δεκεμβρίου 1848), ὁ κόμης Σκλόπης εἰσῆλθεν εἰς σφαῖραν ἐνεργείας ἤττον ἐκτεθειμένης εἰς τὰς πολιτικὰς ταραχάς Κατὰ τὸ 1849 ἐξελέγη μέλος τῆς Γερουσίας, ἥτις ἐσχηματίσθη δυνάμει διατάγματος τοῦ βασιλέως Καρόλου Ἀλβέρτου, καὶ ἐγένετο ἀντιπρόεδρος τοῦ πρώτου πολιτικοῦ σωματείου τοῦ βασιλείου τῆς Σαρδηνίας.

Ὡς πρόεδρος τοῦ διπλωματικοῦ σώματος ἔλαβεν ἐν μέσῳ τοσούτων διαφιλονεικουμένων ὑποθέσεων μέρος ἐνεργητικώτατον, κυρίως δ' εἰς τὰς περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Cagliari συζητήσεις.

Ἐν τούτοις καί τοι μετὰ τοσούτου ἐνδιαφέροντος συμμετέχων καὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους, διατρέχοντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν ὁδὸν τῆς ἐντελοῦς ἀναμορφώσεως, δὲν ἐκωλύθη ὅπως οὐδ' οἱ κ. κ. Γυιζῶτος, Θιέρσος, Κουζῖνος, Βιλλεμᾶνος καὶ Ρεμυζὼ νὰ συγγράψῃ τοσαῦτα ἀξιόλογα συγγράμματα. νὰ παρακολουθήσῃ ἐνὶ λόγῳ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἅτινα τῷ ἐπεδαψίλευσαν τὰς ὑψηλοτέρας τιμάς. Ἡ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Τουρίνου τὸν ἐξέλεξε πρόεδρον, ἡ τῶν ἠθικοπολιτικῶν (Institut de France) τὸν ὠνόμασε μέλος ἐλεύθερον (libre), ὁ δὲ Φιλολογικὸς Σύλλογος τῶν Ἀθηνῶν ἐπίτιμον μέλος.

Ἱππότης τοῦ Γ'Amonciade καὶ ὑπουργὸς τοῦ Κράτους προήδρευσεν ἐν τῷ τῆς Γενεύης δικαστηρίῳ, οὗτινος α ὐζητήσεις καὶ ἀποφάσεις διεφημίσθησαν δικαίως ἐπὶ τοσοῦτον.

Κατὰ τὴν 27 Ἰουνίου 1872 ἀπήγγειλε τὸν λόγον, περὶ οὗ ἐποιησάμην μνείαν δι' ἰδιαιτέρου ἄρθρου ἐν τῷ Νεολόγῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *

Τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ κόμητος Σκλόπη εἰσὶ « L' Histoire de l'ancienne législation du Piémont (1833)· L'Histoire de la législation Italienne (1840-1857) Essai sur les Etat-Généraux et autres institutions politiques du Piémont et de la Savoie (1851)· Recherches historiques sur les rapports politiques entre la dynastie de Savoie et le gouvernement britannique (1853.)

Δώρα Ἰστριάς.

* Ἴδε Νεολόγον 1|13 Αὐγούστου 1872.

ΠΩΣ ΕΥΡΟΝ ΤΟΝ ΛΙΒΙΓΚΣΤΟΝΑ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 57.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Διαμονὴ ἐν Βαγαμόγιῳ (Bagamoyo).

Ἡ νῆσος Ζιντζιβάρη μὲ τὰ ἐκ κακάου, κινναμώμου, καρυοφύλλων καὶ μαγγὸ (mango) ἄλση της, μὲ τὴν ἐκ τῶν νήσων τῆς Κόμβης καὶ Φρὲνς φρουράν τ.ς, μὲ τὴν λευκόχρουν πόλιν της καὶ τὴν ὀσμὴν τῶν καρπῶν αὐτῆς, μὲ τὸν λιμένα καὶ τὰ πλοῖά της ἀπώλετο ἐκ τῆς ὄψεως ἡμῶν βαθμηδόν, τὸ δὲ βλέμμα μας ἀνεκάλυψε πρὸς μεσημβρίαν τὴν Ἀφρικανικὴν ἤπειρον, ἧς ἡ χλοερὰ ἀκτὴ ἀντικατέστησε μετ' οὐ πολὺ τὴν ἀποσυρθεῖσαν ἤδη, ἥτις δὲν ἐφαίνετο πλέον ἢ ὡς καμπύλη γραμμὴ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα. Ἡ ἀπὸ Ζιντζιβὰρ εἰς Βαγαμόγιο ἀπόστασις εἶνε μόλις 25 μιλίων, ἀλλὰ τὰ βραδέα ἡμῶν πλοιάρια ἐχρειάσθησαν 10 ὁλοκλήρους ὥρας ὅπως ἀγκυροβολήσωσιν ἐπὶ τῶν κοραλλίνων σωρῶν, οἵτινες ἐφαίνοντο καθαρῶς ὀλίγους πόδας ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων κατὰ μῆκος 100 ὑαρδῶν τῆς παραλίας.

Οἱ νεοσύλλεκτοί μου ἐπυροβόλησαν ὑπὲρ τῆς κατευοδώσεως πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς παραλίας Ἄραβας, Βενιάνας καὶ Γουασαγουαχίλας, οἵτινες ἀνέμενον νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν *μουσούγγα*, ἤτοι τὸν λευκὸν ἄνθρωπον, κράζοντες ἐν χορῷ: *γάμπο μπάνα, γάμπο μπάνα*, =πῶς ἔχεις, κύριε; πῶς ἔχεις κύριε;

Τοῖς ἀνταπεκρίθημεν εἰς τὸ *γάμπο μπάνα*, προσφωνοῦντες πρὸς αὐτοὺς ἐν συνόλῳ. Ἄνθρωπός τις ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀνώτερος τῶν λοιπῶν εἶχε τὴν ἀπαίτησιν, ὡς πάντες οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι, ἰδιαιτέρου χαιρετισμοῦ καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιόν μου ἐξέτεινε τὴν χεῖρα. Ἦτο ὁ Ζεμαδὰρ Ἐσώ, ἀρχηγὸς τῆς ἐν Βαγαμόγιῳ σταθμευούσης φρουρᾶς τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς Ζιντζιβάρης. Εἶχε συνοδεύσει τὸν Σπὴκ κα Γράντ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μέχρις ἱκανοῦ διαστήματος, εἶχε δὲ ἀνταμειφθῆ παρ' αὐτῶν ὡς συνήθως παρὰ τοῖς Ἄγγλοις ὁδοιπόροις, γενναιοδώρως. Οὗτος ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην τῆς ἐκφορτώσεως τῶν τῆς ἐκδρομῆς μου καὶ δὲν δύναμαι ἢ νὰ τον συστήσω εἰς ἅπαντας τοὺς μέλλοντας ὁδοιπόρους τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς ὡς ἄξιον καίτοι ρυπαρὸν τὸ ἔνδυμα καὶ βλοσυρὸν τὸ βλέμμα. Ἐξελεξάμην κατοικίαν πρὸς τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς πόλεως, ἔνθα ὑπῆρχε μεγάλη πλατεῖα, πρὸς ἣν ἔφερεν ἡ ὁδὸς ἀπὸ Οὐνιανιεμπέ. Ἐκεῖ ἐπροτιθέμην νὰ διεξαγάγω τὰ τῆς ἐκδρομῆς, ἐπιθεωρῶν καὶ σφραγίζων τὰ φορτία μου μακρὰν τῶν περιέργων βλεμμάτων.

Τακτοποιήσας τὰ πάντα, ἐπεσκέφθην τοὺς Ἰησουΐτας μισσιονορίους, παρ' οἷς ἐγευμάτισα προσκληθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς ἀδελφότητος τοῦ Ἁγ. Πνεύματος καὶ ἐγκαταλείψας τὸν νεοσυστηθέντα σταθμὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν λευκῶν ἀνθρώπων μου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ Βομβά. Τὸ κατάστημα τῶν μισσιοναρίων εὑρίσκεται ἡμισυ σχεδὸν μίλιον μακρὰν τῆς πόλεως καὶ διαμένουσιν ἐν αὐτῷ 10 πατέρες καὶ 10 ἀδελφαί. Ὀφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐργάζονται ἐπιτυχῶς πρὸς μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν

τῶν ἰθαγενῶν, διδάσκοντες 200 περίπου παῖδας ἄρρενας καὶ θήλεις μετ' ἀποδείξεων ὠφελείας τῆς ἀνατροφῆς, ἣν ἔλαβον. Τὸ γεῦμά των ἦτο ἀντάξιον ἁ. τάξεως ξενοδοχείου ἐν Παρισίοις.... ὁ καμπανίτης—καὶ φαντάσθητε καμπανίτην Cliquot εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν—δὲν ἔλειπεν· οἱ οἶνοι *λαφίτ*, *λαρόξ*, *βουργόνδιος* καὶ *βορδὼ* ἦσαν πρώτης ποιότητος, τὰ δὲ τατεινὰ καὶ πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένα ὄμματα τῶν πατέρων οὐκ ὀλίγον ἐλαμπρύνθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιροῆς αὐτῶν. Οἱ ἀγαθοὶ πατέρες ἐνοοῦσι τὴν ζωὴν καὶ ἐκτιμῶσι τὸν διάρκειάν της· τὰ ἄφθονα αὐτῶν φαγητὰ διώκουσιν ἀπὸ τὴν θύραν τῶν οἰκιῶν των τὸν *μουκουνγκουρί* ἤτοι τὸν πυρετὸν τῶν Ἀφρικανικῶν ἑλῶν. Μετὰ τὸ γεῦμα μουσικὴ συμφωνία ἐξ εἴκοσιν ὀρειχαλκίνων ὀργάνων μᾶς ἐφαίδρυνεν ἐξαισίως καὶ ἐξέστην ἀκούων τοὺς οὐλότριχας ἐκείνους νέους ἐν τῷ ἀποκέντρῳ τούτῳ λιμένι παίζοντας γνωστὴν Γαλλικὴν μουσικὴν καὶ μαύρους παῖδας, μὴ γνωρίζοντας πρό τινων μηνῶν ἢ τὰς παραδόσεις τῶν ἀμαθῶν μητέρων των, ψάλλοντας Παρισινὰ ἄσματα περὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς Γαλλίας

Τὴν πρωΐαν ἐπιθεωρῶν τὰ τοῦ στρατοπέδου μας εὗρον ἐλλείποντα ἓν δέμα σύρματος ἀρ. 6 καὶ δύο ὄνους. Ὁ Ζιμὰρ Ἐσὼ μαθὼν τὴν ἀπώλειάν μας ταύτην ἀνεῦρε τὸ ἓν τῶν ζώων μου, ἀλλὰ τὸ ἕτερον μετὰ τοῦ σύρματος ἀπώλοντο διὰ παντός. Μεταξὺ τῶν ἐπισκεφθέντων ἡμᾶς κατὰ πρῶτον ἐν Βαγαμόγιῳ ἦτο ὁ Ἀλῆ-Μπὶν-Σαλίμ. ἀδελφὸς τοῦ περιφήμου Σαΐτ-Μπὶν-Σαλίμ, πρώην Ρας-Καφιλὰ τοῦ Βύρτων καὶ Σπήκ, εἶτα δὲ τοῦ Σπὴκ καὶ Γράντ. Τὰ *σελλὰμ* ὑπῆρξαν ἄφθονα, ἄλλως τε ὁ ἀδελφός του ἦτο ὁ ἐν Οὐνιαμγουεζὶ πράκτωρ μου, ὥστε δὲν ἐδίστασα νὰ παραδεχθῶ καὶ τὴν περὶ βοηθείας προσφοράν του· ἀλλ' οὐκὶ εἰς ἐμὲ διὰ τὸ λευκόν μου πρόσωπον καὶ τὴν καλήν μου πίστιν! Ὁ Ἀλῆ-Μπὶν-Σαλὶμ ἦτο κατ' ἐμέ, ὡς ἀπεδείχθη μετὰ ταῦτα, ὄρις κεκρυμμένος ἐν τῇ χλόῃ, ἄκανθα τραχεῖα καὶ διαπεραστική.

Ἔλαβα τὸν καφὲ ἐν τῇ εὐχαρίστῳ αὐτοῦ οἰκίᾳ· ὁ καφές του ἦτο καλὸς ἀλλ' ἄνευ ζαχάρεως· αἱ ὑποσχέσεις του πολλαὶ ἀλλ' ἄνευ πραγματοποιήσεως.

Ἐβιαζόμην ν' ἀπέλθω ὅσον τάχιον ἐκ Βαγαμόγ διὰ δύο λόγους· πρῶτον διότι ἐροβούμην μὴ πληροφορούμενος ὁ Λίβιγκστων τὴν πρὸς ἀναζήτησίν του ἐκδρομήν μου ἀντὶ νὰ προσέλθῃ ἡμῖν ἀπεμακρύνετο ἔτι μᾶλλον· δεύτερον ἐπειδὴ ἡ *μασσίκα* ἤτοι ἡ ὥρα τῶν βροχῶν ἐπλησίαζε καὶ καταλαμβάνουσά με ἐν Βαγαμόγιῳ θὰ μ' ἐκράτει αὐτόθι ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλας ἡμέρας. Διὰ ταῦτα ὅθεν ἐζήτησα τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἀλῆ-Μπὶν-Σαλὶμ κυρίως ὅπως μοὶ προμηθεύσῃ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἀχθοφόρους, οὗτος δ' ὑποσχόμενος τὰ πάντα φιλοφρόνως μοὶ εἶπεν ὅτι τὴν ἐπαύριον θὰ ἤρχετο νὰ ἐξετάσῃ τα φορτία μου ἵνα συνεργήσῃ εἰς τὴν ταχεῖαν ἀναχώρησίν μου. Πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του, τὴν ἐπιοῦσαν ἦλθε μὲ ὅρος κομψοτατικὸν καί, παρατηρήσας τὸν σωρὸν αὐτῶν, μ' εἶπεν ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ περικαλύψω διὰ *μακάνδας* ἤτοι ψιαθοσάκκων καὶ μ' ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἔπεμπεν ἄνθρωπον ἵνα λάβῃ τὰ μέτρα, συστήνων μοι ἐπὶ τέλους τὴν ἀποχὴν πάσης ἐπὶ τούτου συμφωνίας, διότι αὐτὸς θὰ ἐτακτοποίει τὰ πάντα.

Ἀναμένοντες τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ παρετηρήσαμεν ἐν βραχεῖ τίνων πραγμάτων ὑστερουμεθα καὶ τίνων πόλιν ἡ μεταφορὰ ὑπῆρχε περιττή. Νύκτα τινὰ μᾶς κατέλαβε θύελλα τρομερά, ἡ δὲ βροχὴ διαπεράσασα τὰς ἐκ drill (χονδροπόνου) σκηνάς μας ἐπροξένησε ζημίας εἰς διάφορα ὑφάσματα, ὥστε ἐδέησε ν' ἀντικατασταθῶσιν αὗται διὰ σκηνῶν ἐκ καννάβεως, ὑπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἤμεθα ἀσφαλεῖς μετὰ τῶν ἐφοδίων μας, περιφρονοῦντες τὰς ἐπιθέσεις τῆς *μασίκας*. Ἐν τῇ ἀμαθείᾳ μου κατὰ τὴν ἐκ Ζιντζιβὰρ ἀναχώρησίν μου εἶχα διαιρέσει τὰ φορτία μου τόσον ἀτέχνως καὶ βαρέως, ὥστε οἱ *παγαζῖζ* (ἀχθοφόροι) δὲν ἠδύναντο νὰ τα μεταφέρωσιν· ἑπομένως διετάχθησαν ἄλλως καὶ εἰς κάθε δέμα ἐδόθη μῆκος 4 1)2 ποδῶν, πλάτος καὶ βάθος 1 ποδός.

Ἐπρόκειτο νὰ μεταφέρω ὀγδοήκοντα δέματα εἰς Οὐνιανιεμπί, ὧν τὰ τεσσαράκοντα συνέκειντο ἐξ ὑφασμάτων *μερικάνι* καὶ *κανικί*, τὰ δὲ λοιπὰ ἐμπεριέχοντα *μερικάνι* καὶ χρωματισμένα ὑφάσματα ἐπρόκειτο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς φόρος καὶ προς ἐμμίσθωσιν ἄλλου σώματος ἀχθοφόρων ἀπὸ Οὐνιανιεμπὶ εἰς Οὐζίζὶ καὶ ἀπὸ Οὐζιζὶ εἰς τὰς ἀπωτέρω χώρας.

Ἡ δεκάτη πέμπτη ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Ἀλῆ-μπὶν-Σαλὶμ μ' ὑπεσχέθη τὴν ἀποστολὴν τῶν *παγαζῖζ*, παρῆλθεν, ἀλλ' οὔτε εἷς ἐξ αὐτῶν ὑπῆρχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ μου. Ἔπεμψα τὸν Ταυροκέφαλον Μαμβρούκην πρὸς τὸν Σαλὶμ, ἵνα προσφέρῃ τὰ *σελὰμ* καὶ τὸν ὑπενθυμίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεών του· ἐπέστρεψε δὲ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν φέρων τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἄραβος ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ πάντα θὰ ἦσαν ἕτοιμα, ἐπρόσθετεν ὁ Μαμβρούκης ὅμως πανούργως: *βάνα* δὲν τὸ πιστεύω! τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτὸν « διατί νὰ εὕρω *παγαζῖζ* διὰ τὸν *μουσούγκα*; ὁ Σεὶτ Βουργὰς δὲν ἔπεμψεν ἐπιστολὴν εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν Ζεμαδὰρ· πρὸς τί νὰ κοπιάσω δι' αὐτόν; ἂς μοῦ γράψῃ ὁ Βουργὰς καὶ τότε θέλω τοὺς τῷ προμηθεύσει ἐντὸς δύο ἡμερῶν.» Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐργασθῶ ἤδη· ὁ Μπὶν-Σαλὶμ ὤφειλε νὰ μάθῃ ὅτι κακῶς ἐφαντάσθη νὰ παίξῃ μετ' ἀνθρώπου λευκοῦ προτιθεμένου ν' ἀναχωρήσῃ. Ἔσπευσα ὅθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἵνα τὸν ἐρωτήσω τί ἐνόει; ἀλλ' αὐτὸς μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι ὁ Μαμβρούκης εἶπε ψεῦδος μαῦρον ὡς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅτι οὐδέποτε εἶπε τοιοῦτόν τι, ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ γίνῃ δοῦλός μας, νὰ γίνῃ *παγαζῖζ* αὐτὸς ὁ ἴδιος. — Ἐνταῦθα διέκοψα τὸν ἄστατον Μπὶν-Σελὶμ καὶ τὸν ἐπληροφόρησα ὅτι δὲν ἤμην διατεθειμένος νὰ τὸν παραδεχθῶ ὡς *παγαζῖζ* οὔτε ἐπεθύμουν νὰ διαταράξω τὸν Σεὶτ-Βουργὰς ὅπως γράψῃ πρὸς αὐτὸν οὔτε ν' ἀπαιτήσω ὑπηρεσίαν οἱαςδήποτε φύσεως παρ' ἀνθρώπου, ὅστις ἅπαξ μὲ ἠπάτησεν ὡς αὐτός, καὶ τὸν συνεβούλευσα ν' ἀπομακρύνεται πάντοτε τοῦ σταθμοῦ μου αὐτός τε καὶ οἱοςδήποτε ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ὁ Ζεμαδὰρ Σαδοὺρ μ' ὅλην τὴν τιμὴν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Βουργὰς δὲν ἦλθεν εἰς βοήθειάν μου, ἐν μέσῳ τῆς ἀνησυχίας καὶ ἀμηχανίας μου ταύτης ἐνθυμήθην τὴν ὑπόσχεσιν συστατικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Ζιντζιβὰρ Τάρια Τσὰν Μωαμεθανοῦ Ἰνδοῦ πρός τινα τῶν ἐν Βαγαμόγιῳ ἐμπόρων Σοὺρ Χαζῆ Πιλοῦ, ὅστις ἐφημίζετο ὡς νέος κάλλιστος. Ἔπεμψα ὅθεν πρὸς αὐτὸν τὸν διερμηνέα μου Σελὶμ διὰ πλοιαρίου εἰς

Ζινζιβάρ, ὅστις μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπέστρεψε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ οὐ μόνον τὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐξαίρετα πράγματα ἐκ μέρους τοῦ φιλοξένου κυρίου Webb. Μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς ἐπιστολῆς ὁ ἄξιος νέος Χαζῆ Παλοῦ ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψίν μου καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐκμισθώσεως τῶν 140 παγαζίζ ἦτο δαπανηρά, διότι οἱ Ἄραβες ἔμποροι ἐπλήρονον δι' αὐτοὺς 20 doti ἢ 80 ὑάρδας ὑφάσματος δι' ἕκαστον καὶ ὅτι πολλοὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες ἢ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσι τὸ ποσὸν τοῦτο ἀναμένουσιν ἐπὶ ἓξ μῆνας πολλάκις κατάλληλον εὐκαιρίαν· ὥστε ἂν ἐπεθύμουν ν' ἀναχωρήσω ταχέως, ὥρειλα νὰ πληρώσω ἀπὸ 25—40 doti· ἤλπιζε δὲ τοιουτοτρόπως ὅτι θὰ μοὶ διηυκόλυνε τὴν ἀναχώρησιν ἐντὸς μηνός. Ἀντὶ ἀπαντήσεως τῷ ἔδειξα τὰ φορτία μου λέγων ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχον ὑφάσματα διὰ *παγαζίζ* ἀξίας 1750 ταλλήρων ἤτοι doti 3,500· ἑπομένως ἠδύναντο νὰ ἐξαρκέσωσι διὰ 140 *παγαζίζ* πρὸς 25 doti ἕκαστον, οὔτινος περισσότερον δὲν συγκατένευον νὰ πληρώσω. Πέμψον, ἐπρόσθεσα, 140 *παγαζίζ* εἰς Οὐνιανιεμπὲ μὲ ὑφάσματα καὶ σύρματα καὶ θὰ σ' εὐχαριστήσω διὰ δώρου, ὅμοιον τοῦ ὁποίου μέχρι τοῦδε δὲν ἔτυχες. Ὁ νέος μοὶ ἀπήντησε διὰ τῆς μεγαλειτέρας ἁπλότητος ὅτι δὲν ἐπεθύμει οὐδὲν δῶρον, ἀλλ' ὅτι θὰ μοὶ εὕρισκε τοὺς ἀναγκαιοῦντάς μοι παγαζίζ· ἄλλως ὅτι δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅςις μοὶ τὸν ἐσύστησεν, ὅτι ἦτο *νέος καλὸς* καὶ ὅτι ὡς μόνη ἀνταμοιβὴ ἤρκει αὐτῷ ἡ ἐπιτυχία τῶν ὑποθέσεών μου· ἐπέρανε δὲ λέγων ὅτι εἶχε κατ' οἶκον δέκα *παγαζίζ*, οἵτινες τὴν ἐπαύριον ἠδύναντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ Βαγαμόγιον μετὰ 4 δεμάτων ὑφάσματος, 2 σάκκων χάνδρων καὶ 20 δεσμίδων σύρματος ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τριῶν στρατιωτῶν, διότι, ἐπρόσθεσεν, ἦτο προτιμότερον ν' ἀποσταλῶσι πολλὰ μικρὰ κιρβάνια ἢ ἓν μεγάλον, ὅπερ δύναται νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἁρπάγων ἢ νὰ παρεμποδισθῇ καθ' ὁδὸν δι' ἐλαχίστας προφάσεις ὑπὸ φιλαργύρων φιλάρχων. Δὲν ἐδίστασα ν' ἀκολουθήσω τὴν συμβουλὴν τοῦ Χαζῆ-Παλοῦ καὶ τὸ πρῶτον μου κιρβάνιον ἐκ δέκα *παγαζίζ* καὶ τριῶν στρατιωτῶν ἀνεχώρησε διὰ Οὐνιανιεμπί· ἡ ἀξία τῶν ἀποσταλέντων δι' αὐτοῦ πραγμάτων ἦτο τάλληρα 155. 62 1)2, διὰ δὲ τοὺς *παγαζίζ* καὶ στρατιώτας ἐπλήρωσα τάλληρα 184.97 2)3.

Ἐνταῦθα συναπήντησα καὶ τὸ ἓξ ἑπτὰ ἀνθρώπων κιρβάνιον τοῦ κ. Κὶρκ προωρισμένον διὰ τὸν Λιβιγκστόνα. Ἀγνοῶ ὅμως τί ἔπραττον οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας ἐν Βαγαμόγιῳ, προφασιζόμενοι τὴν ἔλλειψιν παγαζίζ, ἐνῷ διὰ τῆς προξενικῆς ἐπιρροῆς ἠδύναντο νὰ εὕρωσι τοιούτους ἐν διαστήματι δύο ἡμερῶν· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι δὲν ἐπαύσαντο πίνοντες καὶ ὀργιάζοντες.

Ἐν τούτοις κατώρθωσα μετὰ πολλὰς περιπετείας, καθ' ἃς ἀπεδείχθη ὅτι καὶ ὁ Χαζῆ-Παλοῦ δὲν ἦτο, ὡς ἐνόμιζον, ἄνθρωπος πάντῃ ἀνεπίληπτος, ν' ἀποστείλω καὶ τὸ δεύτερόν μου κιρβάνιον καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις οὗ κατὰ τὴν 21ην Μαρτίου 1871 ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ τελευταίου κιρβανίου, συγκειμένου ἐξ 28 παγαζίζ, 12 στρατιωτῶν, δύο λεκῶν ἀνδρῶν, ἑνὸς ῥάπτου, ἑνὸς μαγείρου, ἑνὸς διερμηνέως, ἑνὸς ὁπλοφόρου, 18 ὄνων, 2 ἵππων καὶ ἑνὸς κυνός· ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων, ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ ἐκδρομὴ τοῦ « Κήρυκος τῆς νέας Ὑόρκης » ἦτο 192. (ἀκολουθεῖ).

Ε
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΑΠ' ΕΥΘΕΙΑΣ ΑΙΤΙΩΝ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ.

Διάφορα πειράματα κατέδειξαν ὅτι πολλάκις τὰ ὄνειρα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ συνέχεια τῶν αἰσθημάτων, εἰς ἃ ὑπόκειται ὁ ὀνειρευόμενος ἐκ τύχης ἢ ἐκ προμελέτης. Τοιουτοτρόπως ὁ διδ. Gregory ἀναφέρει, ὅτι κοιμηθεὶς μὲ ἀγγεῖον θερμοῦ ὕδατος ὑπὸ τοὺς πόδας, ὠνειρεύθη ὅτι περιεπάτει ἐπὶ τοῦ κρατῆρος τοῦ ἡφαιστείου τῆς Αἴτνης. Ἄλλοτε ὠνειρεύθη ὅτι διῆλθε τὸν χειμῶνα ἐν Hudsons Bay καὶ ὅτι ὑπέφερε ψῦχος δριμύ. Ἐξυπνήσας εἶδεν ὅτι, πεσόντος τοῦ ἐφαπλώματος τῆς κλίνης, εἶχεν ἐκτεθῆ εἰς τὸ ψῦχος τῆς νυκτός, ὀλίγον δὲ πρὶν ἢ κατακλινθῇ εἶχεν ἀναγνώσει περιγραφὴν τῆς ἄνω ρηθείσης χώρας.

Ὁ διδ. Reid ὁ πασίγνωστος μεταφυσικὸς ἀναφέρει ὅτι, φέρων ἐκδόριον καὶ τούτου διακινηθέντος καθ' ὕπνον καὶ ἐπενεγκόντος αὐτῷ ἑπομένως πόνον, ὠνειρεύθη ὅτι εἶχεν ἐμπέσει εἰς συμμορίαν Ἰνδῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, οἵτινες ἐξέδειραν τὸ κρανίον αὐτοῦ. Ὁ διδ. Beattie ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι, διανύσας ποτὲ ἔφιππος 300 μίλ., σφοδροῦ ἀνέμου ἐπιπνέοντος, διῆλθε νύκτα πλήρη ὀνείρων φρικαλέων, ἅτινα ἠδύναντο νὰ καταταράξωσι δεισιδαίμονα ἄνθρωπον, αὐτὸς δ' ἠρκέσθη ὅπως ἀπαλλαχθῇ ἀπ' αὐτῶν νὰ μένῃ ἄγρυπνος μέχρι πρωΐας.

Πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ βαθμοῦ, μέχρι τοῦ ὁποίου αἱ αἰσθήσεις ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν ὀνείρων, ὁ κ. Maury ὑπεβλήθη εἰς σειρὰν πειραμάτων, καθ' ἃ τὰ διάφορα τῶν ἐξωτερικῶν ὀργάνων του ἠρεθίσθησαν δι' ἀντικειμένων ἀγνοουμένων ὅλως ὑπ' αὐτοῦ· ἔκαμαν δ' ἐξ αὐτῶν ἐσημειοῦτο μετὰ προσοχῆς. Οὕτω λοιπὸν ὁπόταν ἡ ρὶς αὐτοῦ ἐγαργαλίσθη διὰ πτεροῦ, ὠνειρεύθη ὅτι ἐβασανίζετο ἀνηλεῶς, ὅτι ἔμπλαστρον πίσσης ἐπιτεθὲν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἀπεσύρθη βιαίως, ἀπογυμνοῦν τὰ χείλη καὶ τὰς παρειὰς αὐτοῦ. Ὅταν διὰ τριχολαβίδος ἐπροξενήθη κρότος ἐν τῷ ὠτὶ αὐτοῦ, ὠνειρεύθη κωδωνοκρουσίας ἐπιταχυνομένας μετὰ τῆς ταχύτητος τοῦ διὰ τῆς τριχολαβίδος κρούσματος, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐπαναστάσεως. Ἐπλησίασαν αὐτῷ καιομένην θρυαλλίδα, ἐνῷ συγχρόνως ὁ ἄνεμος ἐσύριττε διὰ τῶν θυρίδων, καὶ ἴδοὺ ὠνειρεύθη ὅτι εὑρίσκετο ἐν θαλάσσῃ ἐπὶ ἀτμοπλοίου, οὗτινος ἡ πυριτοποθήκη ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἄλλα τέλος τοιαῦτα.

Τὸ ἑξῆς ἀκούσιον πείραμα ἰατροῦ τινος ἀναφερόμενον ἐν τῇ «Journal of Psychological Medicine» κατὰ τὸ ἔτος 1856 ἐπιμαρτυρεῖ τ' ἀνωτέρω.

Ὁ ἐν λόγῳ ἰατρός, ἐπισκεφθεὶς ἀσθενῆ τινα ἐν Loventry, κατεκλίνθη ἐν τῷ δωματίῳ τυροπώλου, ὅστις εἶχεν ἤδη ἐκφορτώσει φορτίον παλαιοῦ τυροῦ, ὅνπερ κατὰ τὴν νύκτα ἔσχε τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀκούσῃ ἐπισκεπτόμενον ὑπὸ τῶν μυῶν θορυβοῦντων ὑπὸ τὴν κλίνην του· καίτοι δὲ ἡ ὀσμὴ τοῦ τυροῦ ἐπλήρωσε τὴν συνοικίαν ὅλην, αὐτὸς κεκμηκὼς δὲν ἤργησε ν' ἀποκοιμηθῇ. « Εἰσέτι ἀνέπνεον, λέγει, τὴν τυρώδη ἀτμοσφαῖραν· ἡ δὲ ὀσμὴ αὕτη μετὰ τοῦ θορύβου τῶν ροκανιζόντων μυῶν ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς φαντασίας μου τοσοῦτον παραδόξως, ὥστε νὰ ὀνειρευθῶ τὰ

ἑξῆς φρικώδη: Εὑρέθην ἐν βαρβάρῳ τινὶ χώρᾳ, ἔνθα, κατηγορηθεὶς διὰ πολιτικόν τι ἔγκλημα, κατεδικάσθην νὰ κλεισθῶ ἐντὸς μεγάλου τυροῦ· μόλις ἤρχισα νὰ συνειθίζω τὴν ἀθλίαν μου τύχην καὶ πρὸς μεγίστην μου φρίκην στρατὸς ὅλος μυῶν ἐπολιόρκησε τὸν γιγαντιαῖον τυρόν· ἐνόμισα ὅτι εἴσοδος ἠνοίχθη αὐθωρεί, οὗτοι δὲ ἤρξαντο προσκολλώμενοι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ σώματός μου πολυαρίθμοι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ ἀγωνία μου ηὔξανε, διότι ὑπῆρχε ἀδύνατον ν' ἀποσπάσω αὐτοὺς· ἀπ' ἐμοῦ. Εὐτυχῶς ἐξύπνησα, ἀλλὰ μὲ κεφαλὴν θερμὴν καὶ σφυγμοὺς βιαίους, αἱ μήνιγγές μου ἐκτύπων σφοδρότατα· μὲ κατεῖχε δὲ ναυτίασις ὡς ἐκ τῆς βαρείας τοῦ τυροῦ ὀσμῆς.»

Ἐκ τῶν συνήθων ἀπ' εὐθείας αἰτίων τῶν ὀνείρων ἡμῶν εἶνε προσέτι καὶ ἡ περί τινος ἀνησυχία. Εἰς τὰς περὶ τοῦ Antiquary σημειώσεις του ὁ Walter Scott ἀναφέρει ὅτι, ὁ κ. Τ. τῆς Bowland, κτηματίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Gala. κατεδιώκετο πρὸς ἀπότισιν μεγάλου ποσοῦ ἐξ ὑπολοίπων τοῦ φόρου τῆς δεκάτης· ὁ κ. Τ. ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὁ πατήρ του εἶχε πληρώσει τὸν φόρον τοῦτον καὶ ὅτι εἶχε λάβει τὰς ἀπαιτουμένας ἀποδείξεις πληρωμῆς παρὰ τοῦ ἁρμοδίου ὑπαλλήλου· ἀφοῦ πᾶσα ἔρευνα ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ πατρός του ἀπέβη εἰς μάτην, ἀφοῦ ἐξήτασε πᾶν πρόσωπον, ὅπερ συνεσχετίσθη μετὰ τοῦ πατρός του ὡς πρὸς τ' ἀφορῶντα τὴν ὑπόθεσιν χωρὶς οὐδὲν νὰ ἐξιχνιάσῃ, εἶδεν ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς δίκης ἦτο φανερὰ καὶ ἀναπόφευκτος· ἔσπευσεν ὅθεν εἰς Ἐδιμβοῦργον εὐθὺς τὴν ἐπιοῦσαν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τοῦ ἐνάγοντος. Ἐκοιμήθη μὲ τοιαύτην τινὰ ἀπόφασιν ὅτε ὠνειρεύθη τὰ ἑξῆς: ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅςτις εἶχεν ἀποβιώσει πρὸ ἐτῶν, ἐνεφανίσθη ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ τὸν ἠρώτησε πρὸς τί φαίνεται τόσον τεταραγμένος; μαθὼν δὲ τὴν ἀφορμὴν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ— ἔχεις δίκαιον, τῷ ἀποκρίνεται· διατελῶ ἰδιοκτήτης τῶν γαιῶν, πληρώσας τὰ χρήματα δι' ἃ σὺ τώρα καταδιώκεσαι· τὰ σχετικὰ ἔγγραφα εὑρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ κ. Κ. γραφέως, ὅςτις ἤδη ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας καὶ διαμένει ἐν Inveresk παρὰ τῷ Ἐδιμβούργῳ. Δυνατόν, ἐξηκολούθησε τὸ φάσμα, ὁ κύριος οὗτος νὰ ἐλησμόνησε τὴν ὑπόθεσιν· πρὸς ἀνάμνησιν ὅμως εἰπὲ αὐτῷ ὅτι, ὁπόταν ἔφθασεν ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ὤφειλον νὰ πληρώσω τὸν λ)μόν, ἐδυσκολεύομην νὰ πληρώσω τὸ ὑπόλοιπον χρυσοῦ πορτογαλλικοῦ νομίσματος καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ πίωμεν αὐτὸ ἐν οἰνοπωλείῳ.

Ὁ κ. Τ. ἐξύπνησε καί, ἔχων ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ ἐντετυπωμένας τὰς λέξεις τοῦ πατρός του, ἐπροτίμησε νὰ ὑπάγῃ κατὰ πρῶτον εἰς Inveresk ἀντὶ εἰς Ἐδιμβοῦργον· ἐκεῖ εὗρε τὸν γραφέα Κ. ὑπέργηρον ἤδη. Χωρὶς νὰ τῷ ἀναφέρῃ τι περὶ τοῦ φάσματος, τὸν ἠρώτησεν, ἂν ἐνθυμεῖτο τὴν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑπόθεσιν. Ὁ γέρων κατ' ἀρχὰς ἐδίστασε καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ· ὁπότε ὅμως τῷ ἀνέφερε περὶ τοῦ πορτογαλλικοῦ νομίσματος, ἀνεμνήσθη τῆς ὑποθέσεως, ἠρεύνησεν ἐν τοῖς ἐγγράφοις του καὶ τὸ πολύτιμον ἔγγραφον εὑρέθη. Οὕτως ὁ κ. Τ. δὲν ἀπώλεσε τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ.

Ὁ σὶρ W. Scott, ὅςτις λέγει ὅτι τὴν ἱστορίαν ταύτην ἤκουσε παρὰ προσώπου μὴ δυναμένου οὔτε ν' ἀπατηθῇ οὐδὲ νὰ ψευσθῇ, δὲν παραδέχεται ὅτι παρὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἐπετράπη συγκοινωνία μεταξὺ τεθνεῶτος καὶ ζῶντος πρὸς διάσωσιν ἑκατοντάδων τινῶν λιρῶν, ἀλλὰ λέγει ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ὄνειρον δὲν ὑπῆρξεν ἢ καθ' ὕπνον ἐπανάληψις ὅσων παρὰ ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρός του ὁ κ. Τ. εἶχεν ἀκούσει καὶ ἅτινα εἶχε λησμονήσει. Τοῦτο δὲν εἶνε ἀσύνηθες· πολλάκις οἱ ἄνθρωποι ἀποκτῶσι καθ' ὕπνον τὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν, ἣν ἀπώλεσαν κατὰ τὴν ἐγρήγορσιν.

Τὸ ἑξῆς θλιβερὸν συμβὰν ἔχει ἐπίσης σχέσιν μεθ' ὅσων περὶ τῶν αἰτίων τῶν ὀνείρων μέχρι τοῦδε ἀνεφέραμεν καὶ ἐξιστορεῖται ὡς ἑξῆς ὑπὸ τοῦ διδ. Macnish.

« Ἡ δεσποσύνη Μ. ἠρᾶτο περιπαθῶς ἀξιωματικοῦ τινος, συνοδεύσαντος τὸν σὶρ Jonh Moore ἐν τῷ περὶ τῆς Χερσονήσου πολέμῳ. Ὁ προφανὴς κίνδυνος, εἰς ὃν ἐξετίθετο ἡ ζωὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ, συνεκίνει μεγάλως τὴν δεσποσύνην· ἐγένετο μελαγχολικὴ καὶ ὠχρά, οὐδὲν ἄλλο κατὰ νοῦν ἔχουσα ἢ τὰ τῆς τύχης τοῦ προσφιλοῦς αὐτῇ ἀξιωματικοῦ. Ἐν βραχεῖ διαστήματι ἐπὶ τῆς χαριέσσης αὐτῆς μορφῆς ἀνεφάνησαν τὰ χαρακτηριστικὰ νόσου φοβερᾶς καὶ ὀλεθρίας, ἥτις προσήγγιζεν αὐτὴν εἰς τὸ μνῆμα, ὅτε νύκτα τινὰ καθ' ὕπνον εἶδε τὸν ἐραστὴν αὐτῆς ὠχρόν, αἱμοστάγῆ καὶ τετραυματισμένον εἰς τὸ στῆθος, εἰσερχόμενον ἐν τῷ κοιτῶνι της· ἀνύψωσε τὸ παραπέτασμα τῆς κλίνης, ἔρριψεν ἐπ' αὐτῆς βλέμμα πρᾶον καὶ ἐλαφρόν, ἀναγγέλλων αὐτῇ ὅτι ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην καὶ προσθέτων ὅτι δι' αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ λυπῆται τοσοῦτον. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὁποίαν τινὰ ἐπιρροὴν ἔσχεν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἀτυχοῦς τὸ τοιοῦτον ὄνειρον. Τὸ πτωχὸν κοράσιον ἐμαράνθη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐξέπνευσεν· ὀλίγας ὅμως πρὸ τοῦ θανάτου της ἡμέρας προσκαλέσασα τοὺς γονεῖς της διηγήθη τὸ ὄνειρον καὶ τοὺς παρεκάλεσε νὰ σημειώσωσι τὴν ἡμέραν, ὅπως ἐπιβεβαιωθῶσι μετὰ ταῦτα ἂν τῷ ὄντι καὶ ἂν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τοῦτο συνέβη. Μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων ἐπεβεβαιώθη ὁ θάνατος τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἐπισυμβὰς κατὰ την μάχην τῆς Sorunna, λαβούσης χώραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν νύκτα καθ' ἣν ἡ μνηστὴ αὐτοῦ ἐνυπνιάσθη.

Ὁ κ. Leig Hunt ἐν τούτοις διατείνεται ὅτι πολλὰ τῶν ὀνείρων συσχετίζονται μετὰ τῆς διαίτης ἡμῶν καὶ ἐκ ταύτης κατὰ πλεῖστον ἐξαρτῶνται· «ἐνδεχόμενον, λέγει, μικρά τις ἀπεψία νὰ διεγείρῃ ὄνειρα λίαν φαντασιώδη εἰς φαντασίαν ἐξημμένην, καλή τις δὲ τοῦ στομάχου πλήρωσις εἶνε λίαν ἀναγκαία εἰς ἕνα ἐπικούριον ὅπως δραματουργήσῃ καθ' ὕπνον ὅσα καὶ ὁ τραγικὸς *ἐν μιᾷ νυκτί*.»

Λέγεται περὶ τῆς κυρίας Radeliffe ὅτι ἔφαγε ποσότητα ὠμοῦ κρέατος, ὅπως ἐν τοῖς ὀνείροις αὐτοῖς ἴδῃ τὰς τρομερὰς ἐκείνας μορφάς, ἃς περιέγραψεν εἰς τὰ φρικαλέα αὐτῆς μυθιστορήματα. Τὸ αὐτὸ ἐπίσης καὶ διὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν σκοπὸν λέγεται καὶ περὶ τοῦ ζωγράφου Fuseli, ὅπερ ἀληθῶς ἐπιμαρτυροῦσι τὰ ἄγρια αὐτοῦ φαντασιογραφήματα.

Ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ὀνείρων ἡμῶν ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ ἡ ἀκρασία καὶ ἅπασαι αἱ λοιπαὶ καταχρήσεις. Ὁ κ. De Juincey ἔν τινι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ περιγράφει τὰ ὀνειρά τουῶς ἑξῆς:

«..... ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ καύσωνος τῶν τροπικῶν καὶ τοῦ καθέτου φωτὸς τοῦ ἡλίου ἕρπα μετ' ἐμοῦ πάντα τὰ πλάσματα· πτηνα, ζῶα, ἑρπετά, πάντα τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτά, τὰ ἤθη καὶ τὰ φαινόμενα, ὅσα εὑρίσκονται καὶ ἀπαντῶνται ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῶν Τροπικῶν, ἐν Κίνᾳ ἢ Ἰνδοστάνῃ. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν νόμον εἶχα ἐνώπιόν μου τὴν Αἴγυπτον μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν θησαυρῶν· οἱ βλέποντές με τοιουτοτρόπως ἀνεδῶν καὶ μ' ἐμυκτήριζον· οἱ πίθηκες μὲ περιέπαιζον, οἱ δε ψιττακοὶ ἐρλυάρουν. Ἔτρεχον εἰς τὰς παγόδας καὶ διέμενα ἐκεῖ ἐπὶ ὁλοκλήρους αἰῶνας· ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἢ ἐν τοῖς μυστικοῖς ὑπογείοις. Ἐγινόμην εἴδωλον ἢ ἱερεύς, ἑπομένως ἐλατρεύθην καὶ ἐθυσιάσθην. Ἔφυγον τὴν ὀργὴν τοῦ Βραμα διὰ τῶν ἀπεράντων δασῶν τῆς Ἀσίας· ὁ Βισνοὺ μ' ἐμίσει, ὁ Σίβας μὲ ὑπεδέχετο. Ἦλθον αἰφνιδίως εἰς τὸν Ἴσιν καὶ Ὄσιριν, ἔπραξά τι δι' ὅπερ, λέγουσιν, ὅτι τρέμουν ὁ ἶβις καὶ ὁ κροκόδειλος. Ἔμεινα τεθαμμένος ἐπὶ χίλια ἔτη ἐν λιθίνῳ κιβωτίῳ μετὰ μουμιῶν καὶ σφιγγῶν· ἐν στενοῖς διαδρόμοις ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν αἰωνίων πυραμίδων. Κροκόδειλοι μὲ ἡσπάζοντο διὰ κρυκινωδῶν φιλημάτων καὶ διέμενα συγκεχυμένος μεθ' ὅλων τῶν ἀνυποφόρων γλοιωδῶν πραγμάτων καὶ οὐσιῶν, μεταξὺ τῶν καλάμων καὶ τῆς ἰλύος τοῦ Νείλου.»

Περαίνοντες τὴν *περὶ τῶν ἀπ' εὐθείας αἰτίων τῶν ὀνείρων* πραγματείαν, προσθέτομεν ὅτι μεγάλοι τινὲς ἄνδρες ἔσχον παραδόξους περὶ τῶν ὀνείρων πεποιθήσεις. Ὁ Λούθηρος ἐφαίνετο πιστεύων ὅτι οἱ ἄνθρωποι προστρέποντο ὡς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἐγράφετο ἡ Ἁγ. Γραφὴ εἰς ἅγια καὶ οὐράνια παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος Towper ἀναφέρει ὅτι εἶδεν ὄνειρον παρὰ Θεοῦ ὁδηγοῦν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν δημοσίων καθηκόντων του. Ἐπίσης ὁ ἐπίσκοπος Bull ἀποφαίνεται ὅτι πολλάκις τὰ ὄνειρα πέμπονται ἐκ Θεοῦ, ὁ δ' ἐπίσκοπος Ken ἀδιστάκτως ἐπίστευεν ὅτι ὑποτύγημα τῶν Ἀγγέλων ἦτο ν' ἀποδιώκωσιν ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν ἐναρέτων πάντα σατανικὸν πειρασμὸν καὶ νὰ φέρωσιν αὐτοῖς καλὰ ὄνειρα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Samuel Wesbey εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν ἰδέαν Ἐν τούτοις πρὶν ἐγκαταλείψωμεν τὸν ἀναγνώστην ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ζητήματος τούτου ὁδηγοῦμεν αὐτὸν ἐν τῇ περὶ τούτου συζητήσει τοῦ καθηγητοῦ Haven

«Ὑπάρχουσιν ἀρά γε ὄνειρα ὑπερφυσικά; Ἐρωτᾷ· ἀναμφιβόλως, ἀποκρίνεται, τὸ μέλλον δυνατὸν νὰ γίνῃ γνωστὸν δι' ὑπερφυσικοῦ τινος τρόπου καὶ τοῦτο πρέπει νὰ παραδεχθῇ ὁ πιστεύων εἰς τὰς Ἁγ. Γραφάς· ἵνα ὅμως τὸ ὄνειρον ὑπάρξῃ προφητικὸν δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ᾖ καὶ ὑπερφυσικόν. Ἄγνωστος τις νόμος λοιπὸν ὑπάρχει δι' οὗ τὸ νευρικὸν σύστημα, διεγειρόμενον καὶ παροξυνόμενον καθ' ὑπερβολήν, ἀποκαθίσταται ἐπιδεκτικὸν ἐντυπώσεων οὐχὶ συνήθων καὶ κατὰ τρόπον μυστηριώδη εἰσέτι ἡμῖν τίθεται εἰς σχέσιν μετὰ σκηνῶν, χώρων καὶ ἀπομακρυσμένων συμβεβηκότων, προγνωρίζει τέλος τὸ μέλλον. Δύναταί τις ἤδη ν' ἀποδείξῃ τὸ τοιοῦτον ὡς ἀδύνατον; εἶνε πιθανώτερον ἀρά γε ὅτι τ' ἀναφερόμενα συμβάντα τυγχάνουσιν ἁπλῶς τυχαῖαι συμπτώσεις; Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ φυσικός τις νόμος ἢ ἀφορμὴ εἰσέτι ἀνεξήγητος, ἧς ὁ μὲν τρόπος τῆς ἐνεργείας ἄγνωστος, ἀλλ' ἡ ὕπαρξις γνωστὴ καὶ καταφανὴς ἐκ παραδειγμάτων; Δὲν εἶνε δυνατὸν ὥστε τὸ συμβὰν ν' ἀντιστοιχῇ κατὰ πολλὰς περιπτώσεις πρὸς τὸ ἰδιαίτερον ὄνειρον ἄνευ *οὐδεμιᾶς οἱασδήποτε αἰτίας ὡς πρὸς τὴν σχέσιν*;.... Δὲν ἐπιχειρῶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος, ἁπλῶς ὑποδεικνύω ὅ τι δύναται νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν λύσιν ἴσως αὐτοῦ.»

ΑΙ ΑΔΕΛΦΑΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΕΣ.

Ἡ φύσις, δημιουργήσασα τοὺς ἀδελφοὺς Σιαμαίους (Siamois) καὶ μὴ ἀρκεσθεῖσα φαίνεται εἰς μόνην τοῦ ἀρσενικοῦ τούτου φαινομένου τὴν ὕπαρξιν, ἔσπευσεν ὅπως μᾶς δώσῃ καὶ τὰς ἀδελφὰς Ἀμεριχανίδας.

Σήμερον περὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. πλῆθος ἰατρῶν καὶ δημοσιογράφων συνεπορεύοντο εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία πέριξ τοῦ νέου τούτου φαινομένου, ὅπερ προσεχῶς θέλει τεθῇ ὑπ' ὄψιν τοῦ δημοσίου.

Πρόκειται περὶ ἑνὸς ἀλλὰ δύο ἀποτελοῦντος ἄτομα. Τὸ σύνολον τοῦ τερατουργήματος τούτου ἀπαντᾷ εἰς τὸ ὄνομα Miss Millie et Christine ἡλικίας 22 ἐτῶν, γεννηθεῖσαι εἰς Caroline du Nord ἐκ γονέων μαύρων.

Ὅπως σχηματίσῃ τις ἰδέαν τινὰ τοῦ περιέργου τούτου φαινομένου, ἀπαιτεῖται νὰ φαντασθῇ ὅτι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν δύο νεανίδας, ἐκ τῶν ὁποίων τῆς μιᾶς τὸ ἀριστερὸν μέρος εἶνε στερεῶς προσηρμοσμένον πρὸς τὸ δεξιὸν τῆς ἑτέρας μόνον ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν τῆς ζώνης μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ποδῶν.

Εἰσὶν ἄρα γε δύο μαῦραι ἁπλῶς κεκολλημμέναι ἡ μία μετὰ τῆς ἄλλης; Ὄχι, διότι δὲν ἔχουσι παρὰ μίαν καὶ μόνην κοιλίαν. Δύνανται ἄρα γε νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἓν καὶ μόνον ἄτομον; Ὄχι, διότι ἑκάτερον αὐτῶν φέρει κεφαλὴν ἰδίαν, θώρακα (στῆθος) ἴδιον, δύο βραχίονας καὶ δύο πόδας.

Ἕκαστον τῶν δύο τούτων σωμάτων, ἅτινα δὲν ἀποτελοῦσι παρ' ἓν καὶ μόνον, φαίνεται ὅτι ἔχει τὰς αἰσθήσεις ἀνεξαρτήτους· καθότι ἡ μία δύναται νὰ κοιμᾶται, ἐνῷ ἡ ἑτέρα ἀναγινώσκει· νὰ ὁμιλῇ, ἐνῷ ἡ ἀδελφή της σιωπᾷ· νὰ πίνῃ, ἐνῷ ἡ ἄλλη τρώγει κτλ. Πρὸς τούτοις ὁπόταν ἐγγίσῃ τις τὴν κεφαλὴν ἢ τοὺς βραχίονας ἢ τὸ στῆθος μιᾶς ἑκάστης τῶν δύο μαύρων ἰδιαιτέρως, αὕτη μόνη αἰσθάνεται αὐτό. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰ κάτω μέρη· διότι ἐὰν ἐγγίσητε τὸν πόδα τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ μαύρης, καὶ ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ αἰσθάνεται τὴν ἐπαφὴν τῆς χειρός σας.

Καίτοι τὰ ὄργανα τῆς χωνεύσεως κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν ἰατρῶν εἰσι διπλᾶ, ἐν τούτοις ταὐτοχρόνως ἀναφαίνεται παρ' ἀμφοτέροις ἡ ἐπιθυμία τοῦ τρώγειν ἢ πίνειν. Μ' ὅλα ταῦτα τρώγουσι πολὺ ὀλίγον, ἀμφότεραι σχεδὸν ὅσον γυνὴ ἡλικιωμένη δύναται νὰ τρώγῃ.

Τὰς ἠκούσαμεν νὰ τραγωδῶσιν ἓν ᾆσμα Ἀμεριχανικὸν (ὧν ἡ μουσικὴ εἶνε λίαν περίεργος). Ἀμφότεραι ἔχουσι φωνὴν καλήν, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι παρὰ τῇ μιᾷ ἀπαντᾶται ἔτι παρατεταμένη, ἢ παρὰ τῇ ἑτέρᾳ Τὰς εἴδομεν νὰ βαλσίζουν καὶ τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι χορεύουσι μετὰ χάριτος ἀνελπίστου. Οὐδὲν περιεργότερον τοῦ νὰ βλέπῃ τις τοὺς τέσσαρας τούτους κοκκινοσανδαλοφόρους πόδας εὐρύθμως ὀρχουμένους.

Τὸ δημιούργημα τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπεχθές· καὶ ὅμως εἶνε καὶ σχεδὸν εὐχάριστον. Δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄχαρι· καὶ ὅμως δὲν ἐλλείπει χάριτος, ἥτις εἶνε χάρις ἰδιαιτέρα, ἐννοεῖται, χάρις τερατώδης, εἶνε ἀναπόφευκτον· ἐν τούτοις χάρις.

Εἶνε λίαν περίεργον νὰ βλέπῃ τις τὰ δύο ταῦτα σώματα νὰ βαδίζωσι, νὰ χορεύωσι, νὰ τρέχωσιν ὡς ἓν καὶ μόνον σῶμα· ἀκολούθως ἑκάστης κεφαλῆς ἀναλαμβανούσης τὴν αὐθυπαρξίαν της, ἡ miss Millie νὰ τραγωδῇ, ἐνῷ ἡ Christine σιωπᾷ· ἡ miss Christine νὰ τρώγῃ, ἐνῷ ἡ ἀδελφή της ὁμιλεῖ.

Ὁπόταν βαδίζωσιν, ὁ δεξιὸς ποὺς τῆς μιᾶς συνενοῦται ταὐτοχρόνως μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τῆς ἑτέρας καὶ ἀλληλοδιαδόχως. Ἐν τούτοις δύνανται νὰ ἀναστηκώσωσι τοὺς δύο κεντρικοὺς πόδας, ἤτοι τὸν δεξιὸν τῆς μιᾶς καὶ τὸν ἀριστ. τῆς ἑτέρας, καὶ νὰ βαδίσωσι μὲ τοὺς ἄλλους δύο πόδας βάδισμα φυσικώτατον.

Millie et Christine ἀπολαμβάνουσιν ἐντελοῦς ὑγείας· δὲν ἠσθένησαν ποτέ, ἐκτὸς ὑπὸ διαλείποντος πυρετοῦ, ὃν ἔσχον ἀμφότεραι ταὐτοχρόνως. Ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των εἰσὶ λίαν μικροκαμωμέναι

Ἐκπληκτικωτάτη εἶνε τῷ ὄντι ἡ ὁμοιότης, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν Ἀμεριχανίδων. Εἰσὶ πρὸς τούτοις τόσον ὅσον μαῦραι δύνανται νὰ ὦσιν ὡραῖαι Ἔχουσι τὰς ὀρέξεις συμφώνους καὶ δὲν δυσαρεστοῦνται ποτέ Εἰσὶ πρὸς τούτοις λίαν χαροποιαὶ καὶ δεικνύουσι τοὐλάχιστον, ὅτι εἰσὶ λίαν εὐχαριστημέναι ἐκ τῆς ζωῆς ἣν διάγουσι. Μετὰ τῆς μεγαλητέρας χάριτος σπεύδουσιν ὅπως ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἃς τυχὸν ταῖς διευθύνουσιν οἱ τὴν Ἀγγλικὴν ἢ Γερμανικὴν ὁμιλοῦντες θεαταί.

Παρισίοις τῇ 14 Νοεμβρίου 1873. *Λ. Σειρηνίδης.*

ΠΕΡΙ ΛΑΧΩΡΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 48).

ΠΙΝΑΞ Β'.

Ρανὴ (βασίλισσα).

Τζένδα (μήτηρ τοῦ Δελίθ-Σιγγ).

Σιρδαρ (εὐγενής) Δζιοθαχὰρ-Σιγγ.

Ράδζα (πρίγκηψ) Λάλ Σιγγ. (ἀκολουθεῖ)

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΝ ΤΩ ΜΕΣΑΙΩΝΙ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους μέχρι τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἐν τῇ ΙΣΤ'. ἑκατονταετηρίδι ἡ διαχείρισις τῆς ἰατρικῆς καθ' ἅπασαν τὴν Χριστιανωσύνην ἦτο κυρίως εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων, τῶν ὁποίων ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως ἐστηρίζετο εἰς μίγματα διαφόρων φαρμάκων καὶ δεισιδαίμονας ἱεροπραξίας. Τὴν ἐπιρροὴν των ἐν τῇ προόδῳ τῆς θεραπευτικῆς, θεωρουμένην ὡς ἁπλῶς κοσμικὴν πρᾶξιν, πρέπει νὰ ἐκθέσωμεν ὅπως ἔχει. Πίστις εἰς τὰ θαύματα τῆς «Ἁγίας Ἐκκλησίας» παρέλυε πᾶσαν λογικὴν ἐξέτασιν περὶ τῶν φαρμάκων καὶ τῆς ἀποτελεσματικῆς χρήσεώς των ἀκόμη καὶ ὁπότε τοιαύτη εὑρίσκετο. Περισσοτέρα πίστις ἐδίδετο εἰς τὰς γοητείας καὶ τὰ περίαπτα ἢ εἰς αὐτὰ τὰ φάρμακα. Ἐν τούτοις οἱ ἱερεῖς δὲν ἐπίστευον ἐξ ὁλοκλήρου τας δεισιδαίμονας ἰδέας τοῦ τότε καιροῦ. Τὸ καλῶς διωργανισμένον νοσοκομεῖον ἦτο συχνάκις συνδεδεμένον μετὰ τοῦ μοναστηρίου καὶ ὁ κῆπος αὐτοῦ πλήρης φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἐφημίζοντο ὡς ἔχοντα ἰαματικὰς δυνάμεις. Ἀναμφιβόλως οἱ ἱερεῖς ἦσαν τὸ μέσον τῆς σωτηρίας πολλῶν ἐν τῇ σκοτεινῇ καὶ ταραχώδει ἐποχῇ τοῦ μεσαιῶνος, ὅτε αἱ μοναὶ μετὰ τῶν νοσοκομείων των ἀπετέλουν συχνάκις τὸ μόνον ἄσυλον τῶν ἀσθενῶν καὶ τετραυματισμένων.

Εἰς ἐκείνους τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας φῶς ὑπέφωσκε μακρόθεν· οἱ Ἄραβες, τῶν ὁποίων αἱ κατακτήσεις καὶ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τῆς δυτικῆς Ἀσίας, τῆς ἀρκτικῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἱσπανίας ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς προόδου τῆς μεταξὺ Ζ'. καὶ ΙΓ'. ἑκατονταετηρίδος, ἀφοῦ ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰς ὡραίας χώρας, ἃς εἶχον κυριεύσει ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τοῦ ξίφους, ἤρχισαν νὰ καλλιεργῶσι τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἵδρυσαν σχολεῖα, συνέλεξαν βιβλιοθήκας καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Εὐκλείδου, τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἀραβικὴν ὑπὸ τοῦ Ὀνάϊρου (Honair), ἰατροῦ τοῦ Βαγδατίου (πρωτευούσης τῆς Ἀραβίας ἢ τοῦ Μωαμεθανικοῦ κράτους) τὸ 870 μ. Χ. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι διέσωσαν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τὰ πονήματα τῶν μεγάλων τῆς Ἑλλάδος διδασκάλων οἱ Ἄραβες ἐπήνεγκον καὶ βελτιώσεις τινὰς εἰς τὴν ἰατρικήν· π. χ. ἀντικατέστησαν εὐκοίλιά τινα φάρμακα, ὡς τὴν σένναν καὶ τὸ ῥᾶ (ῥαβέντιον) ἀντὶ τοῦ τρομεροῦ ἐλλεβόρου (τοῦ καθαρσίου τοῦ Ἱπποκράτους), ἔκαμαν προσθήκας εἰς τὴν *ἰατρικὴν ὕλην*, ὡς τὴν τοῦ μόσχου, καὶ εἶνε οἱ πρῶτοι, οἵτινες μετεχειρίσθησαν τὴν διύλισιν καὶ τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν.

Εἰς ἐκ τῶν μάλα διακεκριμένων Ἀράβων ἰατρῶν ἦτο ὁ Ραζῆς (Rhazes), ὅστις ἔγραψε δώδεκα βιβλία περὶ χημείας καὶ ἓν σύγγραμμα περὶ τῆς εὐφλογίας, ἀσθενείας ἣν πρῶτος αὐτὸς περιέγραψε. Τὴν παθολογίαν του καὶ τὴν θεραπευτικήν του ἠρύσθη ἐκ τοῦ Γαληνοῦ, τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι ἦτο ἔνθερμος ὀπαδός. Μεγαλειτέρας ἔτι φήμης ἢ ὁ Ραζῆς ἦτο ὁ Ἀβεικέννας (Avicenna), ὁ ἐπονομαζόμενος Seheikh Reyes, τουτέστι πρίγκηψ τῶν ἰατρῶν. Ἐγεννήθη ἐν Βουχάρᾳ καὶ μικρὸς ἔτι ὢν κατέστη περίφημος διὰ τὴν ἕκτασιν τῶν γνώσεών του εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς μαθήσεως, οἵτινες τότε ἐδιδάσκοντο. Μεθηρμήνευσε τὰ πονήματα τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν Ἀραβικήν, ἐκ τῆς ὁποίας εἰς τὴν ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδα ὁ Μιχαὴλ Σκόττης, γνωστὸς ἐν ταῖς Σκωτικαῖς παραδόσεσιν ὡς «Γόης,» τοῦ ὁποίου τὸ μνῆμα καὶ σήμερον ἔτι δείκνυται ἐν τῷ Melrose Abbey, τὰ μετεγλώττισεν εἰς τὴν Λατινικήν. Λίαν σκολιὰ τῷ ὄντι ὁδὸς ἦτο αὕτη διὰ τὴν ἐπιστήμην τὸ νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ταύτας νήσους τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης.

Μετὰ πολυκύμαντον βίον, καθ' ὃν ὁτὲ μὲν ἦτο βεζύρης, ὁτὲ δὲ ἐν φυλακῇ ἢ ἐξορίᾳ, ἀπέθανε τῷ 1036, ἡλικίας πεντήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν. Τὸ σύστημα τῆς θεραπευτικῆς του οὐδόλως ἔφερεν ἀπὸ τὸ τοῦ Γαληνοῦ (ὅστις ἀπέθανε περὶ τὸ 200 μ. Χ.), ἀλλὰ τὰ φιλολογικὰ αὐτοῦ, προτερήματα ἅτινα ἀναπτύσσονται ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἔγιναν αἴτια ὥστε ἐπὶ αἰῶνας ὅλους νὰ ἔχῃ κῦρος ἀναμφίλεκτον ἐν τῇ ἰατρικῇ.

Συγχρόνως μὲ τὸν Ἀβεικένναν ἤκμαζεν ὁ Ἄραψ ἱστορικὸς τῆς ἰατρικῆς Ἀλῆ Ἀβέᾶς, ὁ ἐπονομαζόμενος Μάγος, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ μαθήσεως. Τὸ μέγα αὐτοῦ σύγγραμμα, τοῦ ὁποίου Λατινικὴ μεταφρασις σώζεται εἰσέτι, ὠνομάζετο Almalecus ἢ βασιλικὸν ἐπινόημα. Τὴν αὐτὴν ἢ ἔτι μεγαλητέραν φήμην ἀπέκτησαν ἐν τῇ ἰατρικῇ Ἀβενζοὰρ ὁ ἐκ Σεβίλλης καὶ ὁ ἐκ Κορδούης Ἀβερρόης, δύο τῶν μάλα σοφῶν ἀνδρῶν καὶ μεγίστων σεμνωμάτων τῆς Ἱσπανίας ὑπὸ τοὺς Σαρακηνούς. Μετ' αὐτοὺς ἤκμασεν ὁ Ἀβουλκάσης ἐπίσης διακεκριμένος ἐπὶ θεωρίᾳ καὶ πράξει.

Αἰτία τῆς εἰς τοὺς Ἄραβας ὀφειλομένης ὑπολήψεως εἶνε ἡ ἑξῆς: ὅτι ἔκαμαν προσθήκας τινὰς οὐχὶ ἀνωφελεῖς εἰς τὴν ἰατρικὴν ὕλην, περιγράψαντες νέας τινὰς ἀσθενείας, οἷον τὴν εὐφλογίαν καὶ τὴν ἀρθρίτιδα, καὶ διέσωσαν τὴν παιδείαν καὶ σοφίαν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ κατακλυσμοῦ, ὅστις ἐπῆλθεν ἅμα τῇ πτώσει τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ τῇ κατακλύσει τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς παλιρροίας τῶν ἀπὸ Βορρᾶ βαρβάρων.

Οἱ βάρβαροι, Γότθοι, Βάνδαλοι, Οὖνοι, Βισιγότθοι, Φράγκοι ἢ Λομβαρδοί, ἐνῷ φοβούμενοι τας ἀσθενείας ἐτίμων μεγάλως τὴν αἰχμαλωσίαν ἰατροῦ καὶ συχνάκις ἀφειδῶς ἀντήμειβον τὰς ἐκδουλεύσεις του, οὔτε καιρὸν εἶχον οὔτε κλίσιν οὐδὲ τὴν κατάλληλον περίστασιν, ὅπως καλλιεργῶσιν ἐπιστημονικῶς ἢ πρακτικῶς τὴν ἰατρικήν, οὐδὲ ἦτο δυνατὸν κατὰ τὰς θορυβώδεις ἐκείνας σκηνάς, αἵτινες πανταχοῦ διεβραμματίζοντο, νὰ διαιωνίζεται ἡ τάξις τῶν λογίων. Παράδοξον ἦτο ἡ ἰατρικὴ νὰ εὑρίσκῃ ἐκ πίστεως βασιζομένης ἐπὶ τοῦ ξίφους προστασίαν τοιαύτην, ὁποί ν δὲν ἠδύνατο τότε νὰ εὕρῃ ἐκ τῆς πίστεως τῆς ἱδρυμένης ἐπὶ τῶν λόγων ἐκείνου, ὅστις δικαίως καλεῖται ὁ Μέγας Ἰατρός.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τῶν πραγμάτων τῆς Χριστιανωσύνης ἐξαίρεσίς τις ἔμελλεν ἀναφανῇ βραδύτερον — δηλ. ἀπὸ τῆς ΙΒ'. μέχρι τῆς ΙΕ'. ἑκατονταετηρίδος — εἰς τοὺς δημοκρατουμένους Ἰταλούς, τῶν ὁποίων αἱ μεγαλοπρεπεῖς πόλεις ἦσαν το ἄσυλον πάσης μαθήσεως καὶ τέχνης σωθείσης ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ κατακλυσμοῦ. Τὰ Μεδιόλανα π. χ. εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης των λέγεται ὅτι περιεῖχον 200 ἰατρούς, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἦσαν καλῶν οἰκογενειῶν ἐξόχου εὐφυΐας καὶ ἀνατροφῆς. Ἰταλός τις ἰατρός, ὀνόματι Dr. Giovanni di Proceda, κατέστησε τὸ ὄνομά του ἔξοχον συνδέσας αὐτὸ μετὰ τοῦ ἀξιομνημονεύτου ἐκείνου κινήματος, ὅπερ καλεῖται «Σικελικὸς ἑσπερινός.»(1) Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ ἡ ἐπιρροή, ἣν ἐξήσκει ἡμίτρελλός τις ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἐπιδέξιος ἀγύρτης, ὀνομαζόμενος Ἱερώνυμος Καρδάνος, καταδεικνύει ὅτι γενικῶς ἡ κοινότης ἐκείνη δὲν διέκρινε εἰσέτι τοὺς ὄντας ἰατρούς. Ἀλλ' ἰατρική τις σχολὴ ἡ τοῦ Σαλέρνου, παρὰ τὴν Νεάπολιν, ἀπέκτησε μεγάλην καὶ ἀξίαν φήμην. Ἐκαλεῖτο «ἡ πόλις τῶν Ἱπποκρατῶν» καὶ ἐδίδασκον ἐν αὐτῇ δέκα διδάκτορες ἢ καθηγηταί· ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦτο ἡ μόνη Χριστιανικὴ σχολὴ τῆς ἰατρικῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἥτις ἦτο ἀξία τοῦ ὀνόματος τούτου· διότι, ἂν καὶ τῇδε κακεῖσε, ἐν πανεπιστημίῳ ἢ μονῇ, ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ ἐντεθαμμένην τοιαύτην ἔκτασιν μαθήσεως καὶ τοσούτῳ θαυμαστὴν εὐφυΐαν ὅσῳ ἡ τοῦ Ρογήρου Βακῶνος, ὅστις ἠδυνήθη νὰ προξενήσῃ ἔκπληξιν καὶ σέβας καὶ νὰ ἐπισύρῃ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀνάθεμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ γενικὴ κατάστασις ὅμως τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἦτο ἀξιοθρήνητος, ὡς ἀπεδείχθη ἀπὸ τὴν καταστροφήν, ἣν ἐπέφερεν ἡ «Κάθιδρος νόσος (2)» καὶ ἄλλαι λοιμώδεις ἐπιδημικαί, αἵτινες ἐθέριζον καὶ ἐδεκάτιζον τοὺς ἀπέλπιδας ὄχλους. Ἀλλὰ κατ' ὀλίγον καλλιτέρα ἐποχὴ ἀνέτελλεν ἐν τῇ Δύσει πλήρης νέας ὑγείας σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῶν λαῶν.

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἤδη ρηθείσης περιόδου, παράδοξός τις χαρακτὴρ ἐφάνη ἐν τῇ σκηνῇ τῆς ἰατρικῆς ἱστορίας — ὁ Παρακέλσος, ὅστις ἐγεννήθη ἐν Einsedeln, παρὰ τὴν Ζυρίχην τῆς Ἑλβετίας τῷ 1423. Ὁ πατήρ του ἦτο ἐπιτηρητὴς τῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Einsedeln μονῆς, καὶ παρ' αὐτοῦ ὁ Παρακέλσος ἔλαβε τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνατροφῆς του. Πόσῳ πλειοτέραν ἐκπαίδευσιν ἔλαβεν ἀγνοεῖται, ἀλλ' ἐκ συμβεβηκότος ἔκαμε περιηγήσεις, καθ' ἃς ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν, Γερμανίαν καὶ Σουηδίαν, ἐπεκτείνας τὴν περιοδείαν του καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον.

(1) Σικελικὸς ἑσπερινὸς ὀνομάζεται ἡ ἐποχὴ τῆς γενικῆς σφαγῆς τῶν Γάλλων ἐν τῇ Σικελίᾳ, ἥτις συνέβη τὴν ἑσπέραν τοῦ Πάσχα τῷ 1282, τῶν κωδώνων κρουόντων διὰ τὸν ἑσπερινόν. Σ. Μ.

(2) Κάθιδρος νόσος, πυρετώδης ἐπιδημικὴ ἀσθένεια, ἥτις κατεμάστισέ τινας τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης καὶ μάλιστα τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὴν ΙΕ'. καὶ ΙΣΤ ἑκατονταετηρίδα. Ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ στρατεύματι τοῦ κόμητος Ριχμόνδου, τοῦ μετέπειτα Ἑρρίκου Ζ'. ἅμα τῇ ἀποβιβάσει αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Milford (πόλεως τῆς Ἀγγλίας ἔχουσης λιμένα εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ) ἐν ἔτει 1485. Ἡ προσβολὴ τῆς ἀσθενείας ἦτο αἰφνίδιος καὶ συνήθως ἐσημειοῦτο ὑπὸ ἐσωτερικοῦ πόνου παράγοντος φλόγισιν· ἀκολούθως ἐξηπλοῦτο καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἀκολουθούμενος ἀμέσως ἀπὸ ἄρθονον ἱδρῶτα διαρκοῦντα καθ' ὅλην τὴν ἀσθένειαν ἢ καὶ μέχρι θανάτου, ὅστις συχνάκις ἐπήρχετο μετ' ὀλίγας ὥρας. Σ. Μ.

Εἰκάζουσιν ὅτι διετηρεῖτο ἐνεργῶν «θαυμασίας ἰάσεις» καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλουσιν ὅτι ἔκαμεν ἐπιτυχίας τινάς, ἂν οὐχὶ ἀνακαλύψεις ἐν τῇ χημείᾳ. Τριακοντούτης ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶχε θεραπεύσει δεκατρεῖς ἡγεμόνας, τῶν ὁποίων αἱ ἀσθένειαι εἶχον κηρυχθῆ ἀνίατοι. Διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χειρουργικῆς ἐν τῷ πανεπιστημείῳ τῆς Βασιλείας ἐν ἔτει 1526· Ἤρξατο τοῦ σταδίου του καύσας δημοσίᾳ τὰ πονήματα τοῦ Γαληνοῦ καὶ τοῦ Ραζῆ καὶ ὡμίλησε γερμανιστὶ ἐν τῇ παραδόσει του περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ ἀνάγνωσις ὅπως καταστῇ τις ἰατρός, ἀλλ' ὅτι ἀναγκαία πρὸς τοῦτο καὶ ἡ περιήγησις καὶ ἡ πεῖρα. Τὸ ὕφος του καὶ αἱ ἰδέαι του δὲν εἵλκυσαν τὸ σέβας τῶν μαθητῶν του καὶ ἡ παράδοσις ταχέως ἐγκατελείφθη. Τοῦτο καὶ ἀγενής τις ἔρις, ἐν ᾗ περιεπλέχθη, προεκάλεσαν τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Βασιλείας. Ἐκ τῆς διαγωγῆς του ἐδηλώθη τότε ὅτι ὁ Παρακέλσος εἶχε ψυχὴν ἀγύρτου, ἂν καὶ κατεῖχε καθηγητοῦ καθέδραν.

Ἤρξατο αὖθις τῶν περιηγήσεών του καὶ ὅπου ἂν ἐπορεύετο καθίστα τὸν ἰατρὸν ἐχθρόν του, δημοσίᾳ κατηγορῶν αὐτοὺς καὶ τὸ σύστημά των καὶ ἐκτελῶν τὰς «θαυμασίας ἰάσεις του.» Ἐν Σαλσεβούργῳ ἡ διαγωγὴ αὕτη ἐπήνεγκε ὀλέθρια ἀποτελέσματα, διότι ὁ Παρακέλσος μετὰ ὁρμαθῶν ὕβρεων, τὰς ὁποίας ἐξήμεσε, προσεβλήθη ὑπὸ τῶν θεραπόντων τοῦ ὑβρισθέντος διδάκτορος, ἐρρίφθη ἐκ τοῦ παραθύρου ἐντὸς ξενοδοχείου καὶ ἔθραυσε τὸν λαιμόν του διὰ τῆς πτώσεως. Τοῦτο συνέβη ἐν ἔτει 1541.

Ἡ ἐντύπωσις, ἣν ὁ Παρακέλσος παρὰ τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἰδιοτροπίας του ἐνεποίει εἰς τοὺς συγχρόνους του, ὀφείλεται εἰς αὐθάδειαν μεθ' ἧς ἐξέθετε τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐν χρήσει τότε ἰατρικοῦ συστήματος, ἐκθειάζων τὴν ἀξίαν τῆς ἑαυτοῦ μεθόδου. Τὸ σύστημα τοῦ Γαλιλαίου μετ' ἀμειλίκτου περιφρονήσεως ἀπέρριπτεν, οὐδὲ ἐσέβετο τὴν μνήμην τοῦ Ἱπποκράτους. Τὰς δημώδεις δεισιδαιμονίας, αἵτινες ἦσαν συνδεδεμέναι μετὰ τῆς ἰατρικῆς ἀπετίναξε διὰ τοῦ σαρώθρου τοῦ κοινοῦ νοός. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐπετύγχανεν εἰς τὸ κρημνίζειν παλαιὰ συστήματα καὶ εἰς τὸ ἀνοικοδομεῖν νέα. Τὸ σύστημά του, καθ' ὅσον ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν, ἦτο εἰς ἄκρον μυστικὸν καὶ ἀόριστον.

Ἓν χαρακτηριστικὸν τοῦ συστήματος αὐτοῦ εἶνε σαφές: ὅτι δηλ. ἐθεώρει τὴν νόσον οὐχὶ ὡς ἁπλῆν μεταβολὴν τῶν ὑγρῶν τοῦ σώματος—ἀλλ' ὡς οὐσίαν—ὡς ἀρπακτικὸν τέρας ὅπερ πρέπει νὰ ἐξαχθῇ δι' ἀνωτέρας ἀνταγωνιστικῆς δυνάμεως. Ἐκάστη ἀσθένεια, διϊσχυρίζετο, ἔχει τὸ ἴδιον αὐτῆς ἀπόκρυφον ἰατρικὸν ἢ ἀντίδοτον. Μετὰ τοῦ συστήματος τούτου ἀνεμίγνυε διαφόρους μυστικὰς γνώσεις περὶ τοῦ «πνεύματος» τῆς ἰάσεως, ὅπερ συγγενεύει πως τῇ ὁμοιοπαθητικῇ.

Πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἀντιδότου πάσης ἀσθενείας ὁ Παρακέλσος διϊσχυρίζετο ὅτι ὁ ἰατρὸς ὤφειλε νὰ ἔχῃ γνώσεις *φιλοσοφίας, ἀστρονομίας καὶ ἀλχυμίας*· ἀλλὰ τὰ ὅρια τοῦ χάρτου δὲν μᾶς ἀπιτρέπουσι λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις περὶ τῆς σημασίας, ἣν ἔδιδον εἰς τὰς λέξεις ταύτας. Ὅθεν ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τῆς λέξεως φιλοσοφίας ἐνόει τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως· διὰ τῆς ἀστρονομίας τὰς σχέσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων πρὸς τὰ γήϊνα,

καὶ διὰ τῆς ἀλχυμίας τὴν φαρμακευτικὴν χημείαν ἰδίως, ἥτις περιεῖχε, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε, πολυάριθμα ἀντίδοτα κατὰ τῶν ἀσθενειῶν.

Τὰ κυριώτερα φάρμακα αὐτοῦ ἦταν ὁ ὑδράργυρος, τὸ ὄπιον, καὶ τὸ στίμμι (antimonium), ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ἀποτελεῖ οὐσιῶδες μέρος τῆς ἐμπειρικῆς ἰατρικῆς. Ἂν ἓν ἁπλοῦν φάρμακον ἢ μίγμα πολλῶν ἀπετέλει τὸ ζωτικὸν ἐλιξίριον αὐτοῦ, (elixir vitae), δὲν εἶνε τόσον βέβαιον, ὅσῳ βέβαιον εἶνε, ὅτι αὐτὸ ἀπετύγχανεν εἰς τὸ νὰ μηκύνῃ τὸν βίον τῶν ἐμπιστευομένων εἰς αὐτό.

Τηλέμαχος Θ. Τιμαγένης.

ΕΘΡΑΥΣΘΗ ΑΝΘΟΣ.

(Ἐλεγεῖον εἰς ζῶντος ἀοιδοῦ μνημόσυνον).

"Οταν ὁ ἔρως ἀποθῇ δυστυχής, ψυχραίνει καὶ ὅλα τὰ μετ' αὐτὸν αἰσθήματα. . . . . τὸ πάθος τοῦτο δύναται νὰ καταστρέψῃ διὰ παντὸς καὶ νοῦν ἐνταῦτῳ καὶ καρδίαν.

(Ἡ κ. Στάελ ἐν τῇ Κορίννᾳ).

—

Ἐθραύσθη ἄνθος . . . . ποιητοῦ καρδία συνετρίβη
Καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ἡ εὐγενὴς συνάμα·
Τὸ στῆθος τὸ εὐαίσθητον εἰς κόνιν κατετρίβη . . .
Φεῦ! κατεστράφη πρόωρον τοῦ βίου του τὸ δρᾶμα!
Ἐχάθη κόσμος! . . . ποιητοῦ τὸ πνεῦμα κατεστράφη:
Τῶν αἰσθημάτων, τῶν παθῶν ἡ τόση ἁρμονία,
Τὸ τόσον πῦρ τῶν ἰδεῶν, ὀργῶσα φαντασία,
Εἰς χάος ἔπεσε τὸ πᾶν, εἰς νύκτα κατετάφη! . . .
Κλαίετε, κλαίετε λοιπόν! τὸν ἀοιδὸν θρηνεῖτε·
Τὸ ἄσμα τῆς καρδίας του δὲν θὰ ἀκροασθῆτε!
Ἂν μαρανθῇ ὁ νάρκισσος, ἐλπὶς νὰ ἀναζήσῃ·
Τὸ ἔαρ ἀναθάλλουσι τὰ κάλλιστ' ἄνθη πάλιν·
Τὸ ἴον θὰ ἀναστηθῇ, τὸ ῥόδον θ' ἀνανθήσῃ,
Ἐκεῖνος μόνον ἔκυψεν εἰς τῆς ζωῆς τὴν πάλην,
Ἐκεῖνος μόνον ἔπεσεν εἰς πόνων θῦμα ζάλην·
Καὶ ποῖος πλέον ἥλιος θὰ τὸν ζωογονήσῃ;....
Τρυγόνος στῆθος τρυφερόν!... περιστερᾶς καρδία!
Ὡς ἀηδόνων μουσική, περιπαθῶν ἀγγέλων,
Ὑπνώττει ἀνεξέγερτος ἐντός σου μελῳδία,
Ἢν δὲν ἀκούει τὸ παρὸν καὶ θὰ ζητῇ τὸ μέλλον.
« Κλαίετε, κλαίετε λοιπόν! τὸν ἀοιδὸν θρηνεῖτε:
Τὸ ἄσμα τῆς καρδίας του δὲν θὰ ἀκροασθῆτε!
Πετράρχα! Δάντη ὑψηλέ! μετὰ παλμῶν ἀπείρων
Σᾶς ἔψαλλον τὰ στήθη του, σᾶς ἔψαλλον τὰ χείλη,
Καὶ πόσον σᾶς ἠσθάνετο, καὶ πόσον σᾶς ἐφίλει,
Ὦ Μίλτων καὶ Ὑοῦγγέ του καὶ Γοίθιε καὶ Βύρων!
Ὅτ' ἔλεγε τοὺς στίχους σου, ἀθάνατε χορεία,
Ὁπότ' ἐλάλει περὶ σοῦ, ὦ! πῶς ἐνεθουσία!
Ἠγάπα ἡ καρδία του ἡ ὡς τὸ πᾶν εὐρεῖα,
Κ' εἰς ἔρωτα πᾶν αἴσθημα ἐντός της μετεβλήθη,
Κ' εἰς φλόγας ὅλος, ἀγαπῶν, ἐιάκη, ἀνελύθη,
Καὶ σκέψις, ὄνειρον, ἐλπίς, εὐχή του ἦτο μία,
Καὶ πρὸς στιγμήν, ὦ! εὐτυχής! θερμῶς ἀντηγαπήθη,
Ἀλλ' αἴφνης τοῦ ἐσπάραξε τὰ στήθη προδοσία!
Αὐτὴ τὸ πᾶν κατέστησεν ἐντός του κυκεῶνα
Καὶ ἀπὸ τοῦ μετώπου του κατέρριψε το στέμμα·
Αὐτή, σκληρά, ἐπάγωσε τὸ τῶν φλεβῶν του αἷμα,
Κ' ἐστέρησε τοῦ ποιητοῦ τὸν κόσμον, τὸν αἰῶνα!
Κλαίετε, κλαίετε λοιπόν! τὸν ἀοιδὸν θρηνεῖτε
Τὸ ἄσμα τῆς καρδίας του δὲν θὰ ἀκροασθῆτε!

Φίλιππος Α. Οἰκονομίδης.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 53).

—

107. Ὁ κόσμος εἶνε φίλος δόλιος, ἄπιστος ἑταῖρος. Ἀπόφευγε τὰς ἀπατηλὰς αὐτοῦ θωπείας καί, ἂν δὲν δύνησαι νὰ τὸν διορθώσῃς, μὴ μιμηθῇς τοὐλάχιστον αὐτὸν εἰς τὰς διεφθαρμένας αὐτοῦ παρεκτροπάς. (Περσικόν).

108. Ὁ μὴ ἀκούων συμβουλὰς ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ ἐπιπλήξεις. (Περσικόν).

109. Εἶνε εὐχάριστον νὰ βλέπῃ τις ἄνθρωπον συνετὸν καὶ ἐνάρετον· ἀλλὰ τὸν βλέπομεν χωρὶς ἐξ αὐτοῦ νὰ ὠφελώμεθά τι. (Κινεζ.)

110. Ἡ ὀσμὴ τοῦ χρομμύου, ἐξερχομένη τοῦ στόματος ὡραίας, φαίνεται χαριεστέρα τῆς εὐωδίας τοῦ ῥόδου ἐν ταῖς χερσὶν δυσειδοῦς κόρης. (Περσικόν).

111. Πρέπει τις νὰ αἰσθανθῇ πρῶτον τῆς ὀσμῆς τῆς κόπρου, πρὶν ἢ ὀσφρανθῇ τῆς εὐωδίας τοῦ ἄνθους. (Ἀραβικόν).

112. Μάταιε ἄνθρωπε, οὗ ἡ εὔθραυστος ὕπαρξις τοσοῦτον ἐφήμερος τυγχάνει, πρὸς τί λοιπὸν τοσαύτην ἐπιδεικνύεις ἀλαζονείαν; σκέφθητι ὅτι δὲν δύνασαι οὐδὲ ἓν νὰ βαδίσῃς βῆμα, χωρὶς νὰ πατήσῃς τὴν σποδὸν τῶν προκατόχων σου. (Περσικόν).

113. Ὁ ἀκολουθῶν τὴν πρωΐαν τὴν ἀρετὴν δύναται τὴν ἑσπέραν νὰ ἀποθάνῃ. Δὲν θέλει μετανοήσει διότι ἔζησε· θὰ παρηγορηθῇ διότι ἀποθνήσκει. (Κινεζικόν).

114. Εἶσαι ἐπιτήδειος πρὸς πᾶσαν ἐπιχείρησιν, ὅταν λαμβάνῃς συμβουλάς· ὅλως δ' ἀνάξιος, ὅταν νομίζῃς ὅτι ἐξαρκεῖσαι εἰς ἑαυτόν. (Κινεζικόν).

115. Σβέσον, ὦ βροτέ, τὴν δίψαν τῆς κτήσεως. Κορέσθητι μὲ τοὺς οὓς κέκτησαι θησαυρούς. Ἐπὶ νεότητι οὐδέποτε καυχῶ. Ὁ πανδαμάτωρ τὸ πᾶν μαραίνει καὶ φθείρει. (Ἰνδικόν).